●●●!TÁVOL LÁTÓ!●●●

Uj optikai zsebeszköz utasok, katonák, erdési és falusi lakosoknak

3—4 órányi távolságra tisztán és világosan mutat!

Ezen ujonnan feltalált **távol látó** 2 optikai lencséből áll, melyek minden tetszésszerinti botra erősíthetők, és lényegesen nagyobb hatással bírnak, mint a mezei látcsövek, s emiélfogva **általános** tetszésre találván, különösen **kirándulásokra** stb., bárkinek a legjobban ajánlhatók. Tokkal szebbe helyezésre frt **1·25**, finomabb frt **1·75**, külön finomságú frt **2·50**.

Baroscop, biztos és csalhatatlan időmutató frt 2.— legfin. kiállításban frt 2.75. (Ismert eladóknak gyári árakon.)

Szállítás készpénzre vagy póstautalvány mellett.

Egyedüli és kizárólag. szállító **KLINGL-BAUMANN**, BÉCS, I. ker, Tegetthoffstr. 3.

Képes árjegyzékek ingyen.

Nyujtsunk kezet a szerencsének!

400,000 márka

fényereményt nyujt kedvező esetben a **hamburgi nagy pénzsorsjáték**, mely az államtól engedélyezve és biztositva van.

Az uj terv előnyös berendezése olyszerű, hogy kevés hónap alatt 7 osztályben **47,600 nyeremény** biztos eldöntés alá, melyek között fényeremények vannak esetleg 400,000 márkáig, különleg azonban

1 nyeremény á M.	250 000	3 nyeremény á M.	6000
1 nyeremény á M.	150,000	54 nyeremény á M.	5000
1 nyeremény á M.	100,000	7 nyeremény á M.	4000
1 nyeremény á M.	60,000	108 nyeremény á M.	3000
1 nyeremény á M.	50,000	264 nyeremény á M.	2000
2 nyeremény á M.	40,000	10 nyeremény á M.	1500
3 nyeremény á M.	30,000	3 nyeremény á M.	1200
4 nyeremény á M.	25,000	530 nyeremény á M.	1000
2 nyeremény á M.	20,000	1.073 nyeremény á M.	500
2 nyeremény á M.	15,000	27,069 nyeremény á M.	145
1 nyeremény á M.	12,000	Összesen 18,436 nyeremény	
24 nyeremény á M.	10,000	á M. 300, 200, 150, 124, 100,	
3 nyeremény á M.	8000	94, 67, 50, 40, 20.	

H nyereményekből az első osztályban 4000, 116,000, márka összértékben jó sorsolás alá.

Ezen, az állam által **biztositott** nagy pénzsorsjáték **legközelebbi** első nyereményhuzása hivatalból van megállapitva és

már f. évi junius 14- és 15-én

fog végbemenni. Ezen huzásra

1 egész eredeti sorsjegy	csak 6 márka,	vagy frt	3·50	o. bj.
1 fél » »	» 3 »	» »	1·75	» »
1 negyed » »	» 1·5 »	» »	0·90	» »

Minden megbizás **azonnal az összeg beküldése, postafizetése vagy utánvétel** mellett a legnagyobb gonddal teljesittetik, mindenki megkapván töltünk az állam czimerével **ellátott eredeti sorsjegyeket saját kezéhez.**

A megrendelésekhez minden megkivántató hivatalos tervek ingyen lesznek mellékelve, melyekből ép ugy a nyeremények beosztása az illető osztályokra, valamint az illető betétek is kivehetők; minden huzás után pedig érdekelteinknek a hivatalos lajstromokat felszólitás nélkül megküldjük.

Kivánatra megküldjük a hivatalos tervezetet bérmentve előre, betekintés végett, s készek levén továbbá, nem tetszés esetében a sorsjegyeket az összeg visszafizetése mellett a huzás előtt visszavenni.

A nyeremények kifizetése mindig tervszerű pontossággal, **állami jótállás** mellett történik.

Gyüjtőidőnk mindig kiválóan kegyeltetett a szerencse által, s érdekelteinknek gyakrabban a legnagyobb nyereményeket fizettük ki, a többi között **250,000, 100,000, 80,000, 60,000 40,000** márkával.

Előreláthető, miszerint egy ilyen, a **legszilárdabb alapra** fektetett vállalat mindenfelé határozottan a legjelesebb részvételre fog számithatni, s így tehát kérjük, már a **közelt huzás miatt is**, minden megrendelést **mielőbb** s **közvetlenül** hozzánk beküldeni.

Kauffmann & Simon, *bank- és váltó-üzlete Hamburgban.*

P. S. Ezennel köszönetet mondunk az irántunk eddig mutatott bizalomért, és a midőn az uj sorsolás alkalmával részvételre felhivunk, ezentul is arra fogunk törekedni, hogy pontos szilárd kiszolgálás által a teljes megelégedést részünkre kinyerhessük. **A f.**

Cs. k. kizáról. szab. ujonnan javitott

RUGANYOS SÉRVKÖTŐK.

A legujabb találmány a Bogand, amerikai tudor után ujonnan javitott ruganyos sérvkötő Pollitzertől, ép ugy urak, valamint nők és gyermekek számára; rugókn élkül, tiszta **gummiból** müvészileg szerkesztve, s azon czélja van, hogy még a legidültebb sérveket is a legrövidebb idő alatt egyforma helyzetbe hozza, és ép ugy nappal a legfáradtabb munka, vagy sok járkálás mellett, mint szintén éjjel alvásnál is használható, anélkül, hogy a sérvben szenvedő hivatásában a legkevésbbé is akadályozva lenne. Nagy haszonnal jár, ha éjjen át is a testen marad, mintán ekkor kiválóan jó és kellemes gyógyászt eszközül a szenvedő részekre.

Árak: egyszerű 6—7 frt; kettős 10—15 frt; gyermekeknek felével olcsóbban.

Nagy raktár angol és francia acczél sérvkötőkből, suspensoriumokból, szőve, **gummiból**, valamint szarvasbőrből is. A szarvasbőr és gummi suspensoriumoknak az a czéljuk, hogy a terjedést meggátolják. — Méhfecskendők, légpárnák, ágybetétek, hónapszám-eszények, övkészülékek, gummi-harisnyák és minden gummiáru-czikkek. — Sérvkötőknél megjelölendő, ha jobb, vagy ha bal felőli vagy kettős legyen-e, ugy szintén a derék bősége is.

Megrendelésket utánvét mellett póstafordulattal eszközöl 636

Pollitzer Mór cásaz. kir. kötőelékkészitő, Budapest, Deák-Ferencz utcza.

Régi vámdijas kávét

minden árban szállit, bármely póstaállomásra bérmentve a következő czég:

KOTASEK JÓZSEF,

BRÜNNBEN.

Árak 5 kilogrammonként.

Java kávé ...	frt 6.50	és frt 7.50
Jamaica kávé	frt 6.50	és frt 7.—
Ceylon kávé	frt 8.—	és frt 8.50
Cuba kávé ...	frt 8.—	és frt 8.50
Menado kávé	frt 8.—	és frt 8.50
Braziliai kávé	frt 7.50	
Mocca kávé...	frt 8.50	
Gyöngy cuba kávé ...	... frt 8.50	

Vámfizetés nélkül, csak szállitási és csomagolási dijat számitva.

Hivatalból megállapitva

f. é. jun. 14 és 15-én

fognak kezdődni a **hamburgi pénz-lotteria** huzásai, melyek a hamburgi kormánytól engedélyezve s az egész államvagyonnal biztositva vannak. A legnagyobb nyeremény a legszerencsésebb esetben lesz

400,000 márk.

Különleges fölállitása m. 47,600 nyereményeinek s az 1 jutalomnak.

1 jutal.	á	250,000 =	250,000
1 nyer.	á	150,000 =	150 000
1 nyer.	á	100 000 =	100,000
1	á	60,000 =	60,000
1	á	50,000 =	50,000
2	á	40,000 =	80,000
3	á	30,000 =	90,000
4	á	25,000 =	100,000
2	á	20,000 =	40,000
2	á	15,000 =	30,000
1	á	12,000 =	12,000
24	á	10,000 =	240,000
3	á	8,000 =	24,000
3	á	6,000 =	18,000
54	á	5,000 =	270,000
5	á	4,000 =	20,000
108	á	3,000 =	324,000
264	á	2,000 =	528,000
10	á	1,500 =	15,000
3	á	1.200 =	3,600
530	á	1,000 =	530,000
1073	á	500 =	536,500
101	á	300 =	30 300
25	á	250 =	6 250
85	á	200 =	17,000
100	á	150 =	15 000
27069	á	14 =	425,005
2407	á	124 =	297,600
15725	á	100, 94, 67, 50, 40, 20	

márka.

E nyeremények együtt tesznek: ***8,634.275 márkát,*** s 7 osztályzatban lesznek kisorsolva. Az összeg osztr. bankjegyekben vagy levélbélyegekben, avagy postautalvány mellett, és pedig

o. é. frt	3.50	1	ered. sorsjegyért
» » »	1.75	½	» »
» » »	—.90	¼	» »

elküldjük az eredeti sorsjegyeket az első osztályzatra azonnal a megrendelőknek, és minden sorsjegyküldeményhez hozzá csatoljuk a kimerítő tervezetet is. A huzás után minden résztvevő azonnal megkapja a hivatalos huzási lajstromot, s a nyert pénzekről is azonnal rendelkezés tehető. — Többször voltunk már azon kellemes helyzetben, hogy Ausztriában a legnagyobb nyereményeket fizethettük. Igy a lefolyt lotteriánál fizettünk a többek között

150,000 m. 46992 számra
40,000 » 65351 »
30,000 » 61038 »

Nyujtsunk kezet a szerencsének!

Ezen és ezen lesznek gyakran kuczkáztatott vállalatokhoz vonva jött egy kis összeg kuczkáztatásával alkalom nyujtatik rögtön nagy tőkéhez juthatni. A megrendeléseket a következő helyre kérjük intézni:

ISENTHAL & C.

Bankgeschäft,

HAMBURG (alapit. év 1825).

A kisorsolások sorrendje:

1. oszt. 4000 nyer. 116,000 márkával. 2. oszt. 4000 ny. 210,620 m. 3. oszt. 4000 ny. 331,150 m. 4. o. 4000 ny. 452,100 m. 5. oszt. 2500 ny. 415,600 m. 6. oszt. 1500 ny. 351,655 m. 7. oszt. 27,600 ny. és 4 jut. 6,757,150 márkával.

Margitszigeti gyógyfürdő

Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg ártézi forrás — porczellán-, márvány-, kád- és kőfürdők zuhanykészülékkel — nagyszerű kert — 300 teljes kényelemmel berendezett szoba — társalgási terem — kül és belföldi lapok — naponta zene.

Kóralakok, melyek ellen a margitszigeti hévviz kedvező eredményuyel használtatott: Köszvény — az izületek, izmok, csonthártya, idegfűvely idült csuza. A csuz, köszvény, erőmüvi behatások, typhus után fellépő hüdések. — Zsábák — A csontbántalmakat, csontszút, iztülati bajokat és külsértéseket követő elváltozások. — Páidalmas hegek, merevség, hüdés. — Bőrbántalmak. — Vizelési nehézségek. — Méh- és hüvelybántalmak. — A hévviz belsőleg eredményuyel használtatott: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál. A szigeten van gyógyszertár, ellátva mindennemű ásványvizzel. Rendelő orvos: **dr. Verzár.** Bérleteknél ugy a fürdőmint menetjegyek együttes váltásánál árleengedés. A szigeten lakó fürdővendégek a fürdő-használatnál és a menetjegyeknél előnyben részesülnek. A fővárossal óránkint kétszer közlekedés. 3709

A fürdőidény május 1-én nyittatik meg.

A lakások megrendelése a szigeten a felügyelőségi irodában.

A Margitszigeti felügyelőség Budapest.

HAZAI TERMÉNY!

CSÉPLÉSI IDÉNYRE

ajánlunk *kitünő minőségü*

TÖMÖR (DARABOS) SZENET

három minőségben mozdonyok (Locomobile) fütésére.

GYÁRSZENET, gyári czélokra, minden hazai vasút-állomásra szállitva, *igen jutányos, mérsékelt árak mellett.*

Északmagyarországi egyesitett kőszénbánya- és iparvállalat-részvény-társulat

Budapest, V. Erzsébet-tér 10. sz.

(Utánnyomat nem dijaztatik.) 411

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

TOLDI.

KÖLTŐI ELBESZÉLÉS.

IRTA

ARANY JÁNOS.

NYELVI ES TÁRGYI BŐ MAGYARÁZATOKKAL

ELLÁTTA

LEHR ALBERT.

Ára füzve 3 forint 60 krajczár.

BUDAPESTI

CZIM ÉS LAKJEGYZÉK

A BEJELENTÉSI HIVATAL

HIVATALOS ADATAI ALAPJÁN

Második évfolyam, 1882.

Ára füzve 3 frt 80 kr. — Vászonba kötve 4 frt 50 kr.

Tartalma: I Budapest főváros összes utczáinak, tereinek stb jegyzéke (a régi utcza nevek megjegyzésével). II. Házjegyek. — III. Hatóságok, intézetek, egyletek stb. — IV. Czim-jegyzék. — V. Lak-jegyzék. — VI. Hirdetések.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem utcza 4-ik szám.)

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre — 6 » | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre — 4 » | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre — 3 » | Külföldi előfizetésekhez a postaleg meghatározott vitelidij is csatolandó.

24-ik szám 1882. BUDAPEST, JUNIUS 11. XXIX. évfolyam.

GARIBALDI

1807—1882.

Az ő és uj világ látta harczait, melyeket egy örök és nagy eszme, a világszabadság szolgálatában az ő-kor nagy alakjaira emlékeztető hősiességgel küzdött. Nevét szárnyára kapta a hir, és meghordozta mindenütt, a hol ember lakik. Elnyomott népek imáikba foglalák s beléje veték reményök horgonyát. A mi eszmény a szabadsággal összefügg, annak ő élő megtestesülése volt. A demokrata férfi, a szabad polgár, a nemes lelkü ember ideálja, ki büszkén emel homlokot a trón előtt, de meghajlik a nyomorral szemben, hogy fölsegitse. Nyilt, egyenes, becsületes, ki nem ismert görbe utat s szava nem arra szolgált, hogy gondolatát, érzelmeit elleplezze. Egy iz nem volt benne a diplomatából, ha a diplomácziát az őszinteség szokás szerinti ellentétének veszszük. Szent hite volt, hogy a mi egyszer nemes czél, az el is érhető, akár milyen messze és magasan lebegjen is, — és hogy elérésére törekedni kötelessége is minden becsületes embernek, más jutalomra nem számitva, mint a mit a kötelesség becsületes teljesitésének tudata ád. Azért mert megkisérleni aránytalanul kis erővel is oly nagy dolgokat, hogy vállalkozását a számitás az örültséggel határosnak vehette, s vette is, a mig ki nem derült, hogy sokszor az ily szent őrültségnek s nem a fontolgatásnak van igaza. A mit a magokat «józan politikusok»-nak nevező férfiak a legtöbbször ignorálni, sőt tagadni hajlandók, a közvéleményre, a nép lelkesedésére épitett ő leginkább, és sikerei bizonyitják, hogy nem épitett homokra, — mert e sikereket ezek nélkül elérni nem lett volna lehető.

S ez a titka az ő népszerüségének, melyhez hasonlóval más e században alig dicsekedhetik. Mondhatják a «higgadt» tuczat-politikusok, hogy se oly nagy hadvezér nem volt, se oly államférfi, mint sokan mások csak e században is, elmondhatják, hogy rajongó gyermek volt teljes világéletében: egyet nem fognak tagadhatni, — azt, hogy arra a misszióra, melyre ő vállalkozott, ilyen ember kellett, más temperamentum nem felelt volna meg neki. Vannak csomók, a miket nem lehet megoldani, a miket ugy kell ketté vágni habozás, gondolkozás nélkül. Aggodalmas lelkek elkerülhetnek nagy veszélyeket, de nem alkotnak nagy dolgokat, nem visznek végbe nagy tetteket. Sok sikert csak, mondjuk, a meggondolatlansággal, a könnyelmüséggel határos vállalkozásnak bizonyos mértéke biztosit. Neki vágni a kellő pillanatban s teremteni bevégzett tényeket, — nemzetek elhatározó perczeiben igen gyakran ez a legjobb politika.

Garibaldi csendes, nyugodt időkben talán igazán az lett volna, a minek ellenségei nevezik: kalandor. De élete épen arra az időre esett, mikor hazája ujjászületni készült. Az, a mi minden olasz honfi lelkében élt, ő benne hatványozott arányban lüktetett. Lehetetlen volt hát nemzetével ellenkezésbe jutnia, legfölebb azokkal az intéző körökkel találta magát olykor szemközt, kiknek a már elért sikerek féltése tette kötelességévé a nagyobb óvatosságot, — de a végczélt tekintve közte és ezek közt se volt különbség, mert minden olasz, a legkisebbtől a legnagyobbig egyaránt volt áthatva ugyanazon eszméktől. Egyet akart valamennyi. Garibaldi azonban korábban akarta elérni a czélt, mig mások biztosabban vélték elérhetni lassubb tempóban. Ez választá el csak olykor egymástól utjaikat. Nem a czélban, a hozzá vezető utak megválasztásában volt csak köztök különbség.

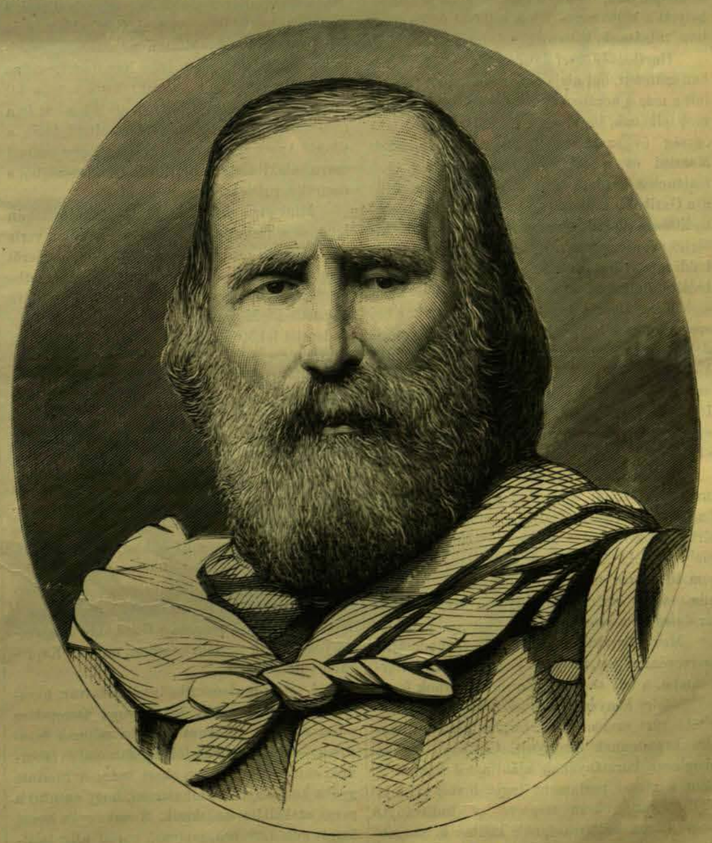

GARIBALDI JÓZSEF. (1862.)

Garibaldi azért nemzetének mindenkoron egyik legnagyobb alakja lesz. És e nagyság az Olaszország egygyé és szabaddá válásának nagy korától távozó századok sugártörö ködén keresztül tekintve még nöni fog. L«kopik róla, a mi benne emberi gyarlóság vala s csak eszményi része marad meg. Elökelö nemzeti hös leend, ki mintaképen fog ragyogni minden olasz elött, s az ö példáján fogja megtanulni a magasra vivó gerjedelmet s jelszava lesz, hogy «gondolj merészet és nagyot és tedd rá éltedet.»

Boldog nemzet, mely ily példákat állithat ifjai elé. S valóban meg lehet érteni Olaszország gyászának mélységét, mely az ö halálának hirére mintegy a lüktetö vért állitotta meg egy pillanatra Itália testében, ugy, hogy a törvényhozás termétöl az utolsó szatócsboltig minden bezáródott hallatára. Chiuso per grave dolore de la patria. Zárva a hazának sulyos gyásza miatt.

Mikor egy nagy szobor ledül, messze megrendül a föld körülötte. S hogy Garibaldi nagy szobor volt, — mutatja az a megrendülés, melyet ledülte az egész föld kerekén okozott. Hány kikiáltott nagyság letüntét veszi a világ közönynyel s tér fölötte napirendre. Garibaldi elhunyta az egész világot foglalkoztatja.

Nekünk magyaroknak kétszeres okunk van méltányolni Olaszország veszteségét. Saját nemzete után talán minket szeretett a hös vezér legjobban. Nemzetünk fiaiból kerültek ki legjobb hivei, bajtársai, kiken megtanulta becsülni, szeretni az egész magyar nemzetet, mely oly fiakat bir nevelni, mint a kik közülünk környezetébe jutottak. Mi is szerettük öt, legjobbjaink nevével együtt emlegette az övét nálunk a gyermek is s a nép szeretö kedélye dalaiba szötte.

És most vessünk egy futó pillantást arra az életpályára, mely ha a történet muzsájáé helyett a költö muzsájának tollával volna megirva, tulzásnak, költeménynek tetszenék.

Garibaldi József 1807. julius 4-én Nizzában született, hol atyja tengerész volt. A fiu is az lett s már e korában is számos jelét adá nagyra törö lelkének, jó szivének és bátorságának. Az egység és szabadság utáni vágy már ekkor Mazzini és mások müködése következ'ében á'alánossá kezdett válni Olaszországban s az ifju Garibaldi szintén tagja lön a hazája fölszabaditására alakult társulatnak. Az 1834-iki kisérlet azonban szerencsétlen véget ért s Garibaldi menekülni volt kénytelen honából, hol halálra itéltetett. Hosszu bujdosás lön most élete. Franciaországból Tuniszba ment, s itt a bej szolgálatába állott; majd Dél-Amerikába vándorolt, hol a Rio Grande de Sol és Montevideo köztársaság szolgálatában ugy tengeren, mint a szárazföldön sokat harczolt a braziliaiak ellen. Itt vette el első nej't, a spanyol Anitát is, ki nemcsak hü neje, de vitez fegyvertársa is volt s ott küzdött oldalán későbbi harczaiban.

Midön IX. Pius pápává választatott, Olaszország fiai ismét elérkezettnek látták az időt hazájok fölszabaditására. Garibaldi is haza tért 1848 tavaszán s szabad csapatot alakitott, mely Károly Albert seregének leverése után sem adta meg magát, de folytatta a harczot, mig csak az osztrákok tulnyomó ereje svájczi területre nem szoritotta.

Most Toszkánába ment uj szabadcsapat szervezése végett, melylyel be is tört az Egyházállamba, a hol azonban Zucchi tábornok fegyverletételre kényszeritö. Mivel a pápai kormány a tőle várt szabadelvü reformok keresztülvitelére keptelennek bizonyult, Garibaldi Róma ideiglenes kormányának ajánlta föl kardját s mint a római parlament tagja, ö volt az, a ki 1849. február 5-én megtevé az inditványt, hogy Róma köztársaságnak kiáltsa ki magát. De Róma előtt idegen ostromló hadak állottak, a vezér nem maradhatott a zöld asztal mellett. Vitézül védelmezte Rómát a franczia és nápolyi ostromló sereg ellen, több izben veré vissza rohamukat, s midön a tulerö mégis urává lön a városnak, Garibaldi másfél ezer emberével nápolyi területre ment, fölkelés szervezése végett, mely alkalommal saját neje volt legbuzgóbb hadsegédje. Itt azonban osztrák hadak támadták meg, mire ö San-Marino semleges területére huzódva, széteresztö seregét s nehányad magával Velencze felé készült. De itt utját állta az osztrák flotta s elfogdosta naszádjait. Ö maga is nejével csak halászruhába öltözve tudott elmenekülni. E menekülése igen szomoru emlékezetü volt életében. Neje ez utban, Ravenna mellett, megszülvén harmadik gyermekét, meghalt, öt magát pedig, midön piemonti területre lépett, elfogta a kormány s csak számkivetés és börtön között hagyott választást.

Garibaldi az elöbbit választá. Tangerben rejtőzött egy ideig, mig lehetővé vált Amerikába mennie, mialatt csecsemö gyermekeiröl itthon maradt barátai gondoskodtak. New-Yorkba érve, egy szappangyárban nyert alkalmazást, a mig egyszer, mint kitünö tengerész, egy hajó kapitányságával kináltatott meg, mely a Csöndes-oczeánon át Kantonnal közlekedett. Elfogadta, s itt némi kis vagyont is sikerült gyüjtenie, melyböl 1854-ben, midön hazájába ismét visszatérhetett, megvette Kaprera szigetén azt a kis birtokát, mely annyi vihar által hányatott életében kikötöje, pihenö helye volt, s hol ö gazdasággal foglalkozott, szántott és vetett s örömét lelte veteményeiben, majorságában, juh- és kecskenyájában.

Olaszországban ez időtájt egész csendben megalakult a hazafiak ama szövetsége, melynek czélja volt Itáliát zsarnokaitól fölszabaditani s a savoyai ház alatt egyesiteni. Garibaldi is tagja lön a szövetségnek. Mint a népszabadság bajnoka, gyülölte ugyan III. Napoleont, ki az államcsinynyel nemzete zsarnokává vetette föl magát, mindazáltal belátta, hogy Piemont és a franczia császár szövetsége biztositani fogja a sikert Ausztria ellen s elvállalta egy szabad csapat alakitását, mely Közép-Olaszországból s osztrák területekröl toborozta hiveit.

Mint piemonti tábornok 1859. május 23-án lépte át a Ticinót s több kisebb csatában verte meg Urbán osztrák tábornokot, de a föerőt messze maga mögött hagyva, veszélyes helyzetbe jutott, melyböl csak guerilla-vezéri genialitása mentette ki. Magentánál is ö volt az, a ki Urbán haderejét lekötve, lehetetlenné tette, hogy ez a franczia sereg balszárnyát hátba támadja meg. A szolferinói ütközet alkalmával Garibaldi Tirol délnyugati hegyeinek tövében foglalt állást.

A villafrancai váratlan béke, mely e háborut befejezé, ö benne is felkorbácsolá a méltatlanság érzetét, mely akkor a leglelkesebb olasz honfiakat elfogá. Örömmel vette tehát Toszkána meghivását, hogy jöjjön oda, szervezzen egy önkénytes dandárt, melylyel az Egyház-államba és Nápolyba törve s itt Viktor Emánuelt királylyá kikiáltva, most már nagyobb erövel, franczia segitség nélkül is Velencze fölszabaditására mehessen. De az olasz kormánynak e terv veszélyesnek tetszett, s Garibaldit megakadályozá annak végrehajtásában, mire ö Kaprerába vonult vissza.

A turini parlamentbe beválasztatván, hevesen tiltakozott Nizza és Szavoya átengedése ellen, s midön tiltakozása hiába valónak bizonyult, — letette képviselöi mandátumát és tábornoki rangját is. Mit sem akart tudni a szerinte gyáva kormányról, s elhatározá, hogy ezentul a maga szakállára cselekszik. S csakugyan hozzá fogott ama tervéhez, melynek párját alig találjuk a történelemben, egész a mythoszig kell fölmennünk érte. Genuában 1860. tavaszán ezer emberrel hajóra szállt, azzal a czéllal, hogy fölszabaditja Szicziliát, elüzi a Bourbon dinasztiát ugy innen, mint Nápolyból s ezeket is odacsatolja Olaszországhoz. S a piemonti kormány minden ellenzése, minden fenyegetödzése daczára végrehajtá tervét. Az «ezer hös», kik között számos volt a magyar, kikerülve a reájok leső nápolyi hajókat, május 11-én kiszállt Marsalánál. Mint a futó tüz terjedt el a vakmerö kaland hire a szigeten s Garibaldi csapata három nap alatt négy akkorára nőtt, mint mikor lábát a partra tette. Garibaldi ekkor Viktor Emánuel király nevében a sziget diktátorává kiáltatta ki magát, Kalatafimi mellett megtámadta a nápolyi királynak Lanza tábornok által vezényelt seregét, kiverte egymásután öt erös állásából s miután egy ideig, hogy ideje legyen seregének többre szaporodni, guerilla-harczot folytatott, május 26-án a sziget fövárosa, Palermö ellen fordult.

Palermót a nápolyi királynak tulnyomó nagy ereje védelmezte. De azok zsoldos hadak voltak s hiányzott bennök az, a mi Garibaldi katonáit hevité, a lelkesedés. Garibaldi mindjárt május 27-én megkezdte az ostromot s délig kezében volt már a városnak több mint fele. Május 30-án Lanza tábornok már fegyverszunetet kért, mire junius 6-án a királyi csapatok kapitulációja következett.

Garibaldi most ideiglenes kormányt nevezett ki s a sziget katonai és közigazgatási ujjászervezésére rendeleteket bocsátott ki. A diktaturát, noha ezzel egyenesen ellentétbe tevé magát a piemonti kormánynyal, megtartá, sőt La Farinát, Cavour meghatalmazottját is kiutasittatá a szigetröl.

Julius 21-én adta föl magát Milazzo várerössége. 28-án bekövetkezett a fegyverszünet Messzina parancsnoka és Garibaldi között. Aug. 5-én Garibaldi megtevé az elökészületet, hogy a meghöditott szigetröl a nápolyi szárazföldre lépjen. Aug. 6-án proklamácziót intézett Nápoly lakosságához. 9-én küldte át elöhadát, 330 embert. 19-én, daczára a tengerszorosban portyázó nápolyi hajóhadnak, maga is átkelt 5000 emberével s kikötött Reggio közelében, ezt bevette s már szept. 7-én bevonult Nápolyba, hol a nép roppant lelkesedéssel fogadta. Szept. 20-án 25 ezer főből álló önkénytes csapatával megkezdte az operácziót a Volturno-vonal ellen, melyet a nápolyi király hadai tartottak megszállva; kemény ütközetek után, melyekben sokszor túlnyomó erö ellen kellett küzdenie, október 8-án már Kapua ostromához fogott.

A világ elbámult e csekély erövel kezdett expedicziö rohamos sikerén. Maga a szárd kormány is belátta, hogy itt csakugyan a megérett gyümölcs hull az ölébe, mire a szárd királyi sereg is megindult észak felöl a nápolyi területre s átvette az oly páratlan dicsöséggel megkezdett operácziö folytatását.

Garibaldi okt. 30-án üdvözlé Viktor Emánuelt Sezzában, mint Nápoly és Szicziliа királyát, letette kezébe eddig gyakorolt hatalmát, s eddigi höstetteire azzal tette föl a koronát, hogy minden jutalmat, minden kitüntetést visszautasitva, mint egyszerü ember visszavonult Kaprerába. Oly szegény volt e győzedelmes hadjárat után, hogy még utiköltségét is ugy kérte kölcsön barátaitól.

1861. október havában egyszerre megjelent a turini parlamentben, keserüen tiltakozva az általa alakitott önkénytes csapat föloszlatása s az iránta tanusitott méltatlan bánás miatt, s követelve a nép átalános fölfegyverzését. Csak Cavour higgadt magatartásának sikerült elejét venni a fölkavart viharból keletkezhetett veszé-

GARIBALDI SEREGE 1860-BAN.

delmeknek. Garibaldi ekkor ujra visszatért szigetére. De ekkor már egy uj terv foglalkoztatá: Rómát megszerezni Olaszország fővárosának. E tervében a Ratazzi miniszteriumtól is nyert egy kis bátoritást, melynek szüksége volt az akczió-párt támogatására s azért Garibaldi szabadcsapatát is fölvevé a hadseregbe.

Garibaldi most, 1862. junius havában, hirtelen Palermóban termett, s az olasz kormányt járszalagon vezető Napoleon és az általa védelmezett pápa ellen izgatva, kiadta a jelszót: «Róma vagy halál!» Az olasz kormány határozott tilalmat bocsátott ki ellene, de ennek daczára csakhamar 3000 ember sorakozott Garibaldi mellé, kikkel ő Kataniát elfoglalva, aug. 25-én ki is kötött Kalabriában. A franczia császár irányadó befolyása azonban rábirta a szárd kormányt, hogy álljon utjába Garibaldi vállalatának. Cialdini tábornokot küldték hát ellene. Aug. 28-án találkozott Garibaldi hada Pallavicino ezredes hadtestével Aspromonte mellett. Garibaldi nem engedte, hogy katonái a királyiakra lőjjenek. De mégis történt tűzváltás s Garibaldi maga megsebesülve roskadt össze. Pallavicino ezredes a legnagyobb tisztelet kifejezésével vette el kardját az ősz vezérnek, kit hajóra szállitottak, s Palmeria szigetére Varignono erődbe vittek.

A királyi rendelet Garibaldinak és társainak okt. 5-én átalános amnesztiát adott. De a vezér élete veszélyben forgott. A golyó egész a csontig hatolt a lábába s fájdalmas és veszedelmes műtétre volt szükség, hogy azt onnan kivegyék. Csak deczember 20-án térhetett vissza csöndes szigetére.

Itt élt aztán csendben, elvonultan egész 1864-ig, a mikor Angliába ment, hol a Kossuthéra emlékeztető lelkesf ogadtatásban részesült. Az angol arisztokráczia is rendkivüli szivességgel fogadta, még a walesi herczeg is, a londoni City pedig polgárává választotta. Április 22-én tért vissza Angliából Kaprerába.

1866-ban a háboru Ausztria ellen ujra kitörvén, Garibaldi Viktor Emánuel királynak ismét fölajánlotta szolgálatát, ki őt 20 önkénytes zászlóalj főparancsnokául nevezte ki. Junius 11-én érkezett Genuába, honnan azonnal Comóba utazott, itt azonban rendkivül hiányos fölszereléssel találta seregét, melylyel nem igen mehetett sokra. Megindult ugyan a Dél-Tirolban állomásozó osztrák hadsereg ellen, de a Gardató mellett vereséget szenvedvén, visszavonulni volt kénytelen. Várakozásában megcsalódva, egy kiáltványban vett bucsut csapatá'ól s visszament Kaprerába.

Most ismét Róma elfoglalását forgatta eszében. Az olasz kormánynak azonban a szeptemberi konvenczió által Róma tekintetében kötve voltak a kezei, s midőn Garibaldi terve végrehajtásához fogott, 1867. szept. 3-án Assiolungóban elfogatta s visszavitette Kaprerába. Barátai azonban s különösen fia, Menotti, nem hagyták félbe a megkezdett munkát. Sőt ő maga is odahagyta ismét a szigetet s egy kisded bárkán keresztül csuszott a czirkáló olasz hajók között s kikötött az Egyház-államban. Egy kis csapattal Monte Rotondo mellett október végén megverte a pápaiakat, de okt. 30-án két franczia dandár kötött ki Failly tábornok alatt Civitta Vecchiánál s miután Garibaldi többnyire egész gyakorlatlan fiatal emberekből álló csapatának hiányos fölszerelése daczára nem akarta letenni a fegyvert, — nov. 3-án a pápai és franczia egyesült seregek Mentánánál megtámadták. Garibaldi serege, 1000 halott és sebesült s 1400 fogoly elvesztése mellett, teljesen megsemmisült. Ekkor csinált, a franczia tábornok jelentése szerint, a chassepot-puska először csodákat. Garibaldinak sikerült elmenekülni; Figlini mellett azonban Viktor Emánuel katonáinak jutott a kezébe, kik őt mint foglyot Varignonóba vitték, mig a király elszállittatta Kaprerába, hol gondosan őriztette, a miért Garibaldi az olasz képviselői mandátumot is letette.

Midőn a német-franczia háboru alatt az általa annyira gyülölt Napoleon Szedánnál elfogatott, s a francziák kikiáltották a köztársaságot: Garibaldi, két fia és veje kiséretében Toursba ment Gambettához, ki őt a délkeleti csatatéren alakult szabadcsapatok parancsnokságával bizta meg. Előbb Dole-ban, majd Dijonban, végre Autunban volt főhadiszállása, honnan a franctireurökkel guerilla-harczot folytatott a németek ellen. A francziák, mint nizzai születésüt, tehát franczia polgárt, képviselőnek is megválasztották a bordeauxi nemzetgyülésbe; de ott némely fanatikus monarkhisták oly sérelmekkel illették, hogy azonnal letette mandátumát s visszatért Kaprerába.

Ettől kezdve Garibaldinak nyilvános szereplése jóformán megszünt. A római parlamentben nehányszor megjelent ugyan, de csak ritkán, a Tiberis szabályozásának s Róma vidékén a mocsárok lecsapolásának munkáját ajánlván honfitársai figyelmébe. A parlament 1874-ben nemzeti tiszteletdijat szavazott meg számára, melynek elfogadására csak nehezen volt rábirható.

Ez év elején komoly betegségének érkezett hire. A csatákban nyert számos sebei, betegségek, agg kora megtörték. Orvosai Nápolyba küldték enyhébb ég alá s ő meg is fogadta a tanácsot. És föl is épült némileg, ugy, hogy kedves szigetére visszatérhetett. Mostani betegsége hirtelen jött. Láz ölte meg e hó 2-án esti 6 és fél órakor.

Garibaldi egész életén át oly férfiunak bizonyult, ki az egyszer megszeretett eszméért minden áldozatra kész. Rajongó lelkesedéssel csüngött a nemzeti ügyön, fáradhatatlan tetterő, törhetetlen erély jellemezte mindenben.

Szeretete, gyülölete mind a szabadság és hazaszeretet nemes forrásából származott s ez menti még gyarlóságaiban is, melyek nagy tulajdonai mellett korántsem voltak oly jelentékenyek, hogy azok elhomályositanák jelleme ragyogását, melyre büszkén fog mutathatni minden olasz, büszkén a történelem, mely elismerendi róla, hogy korának, századának, a melyben élt, egyik legjelentékenyebb és legrokonszenvesebb alakja volt.

GARIBALDI.

Nem hozzád már, csak rólad szól e dal,
Mely földeritni jó a néma gyászt,
Mert oh a gyász eltün, miként te is,
De lángod ég s ez többet magyaráz.

Mert ég a láng, mit pályád gyujta itt,
Ég s melegit, miként a drága nap,
Hisz nagy szivednek lángja az, minőt
Évezredek is ritkán gyujtanak.

A fájdalom vigaszra vál, midőn
Veszted fölött mélyen kesergenénk,
Nagyságodon csak mostan ámulunk,
Mint kolossz romján törpe nemzedék.

Mert törpék vagyunk és korunk is az,
Mig te mellettünk oh mi nagy valál!
Se kincs, se fény, se rang, se hatalom
Nem ejte meg, csupán csak a halál.

Zászlód se volt csak egy, csak egy s ezen
Fölirva is egyetlen szó vala,
Egy szó, de melyből minden jó fogan!
Ezt zengi az ég minden angyala.

«Szabadság!» e szó zenge benned is,
Tisztán, mint azt csak angyal zengheti,
Mely nem ismer családot, fajt s rokont,
Csupán kit nyomnak rabbilincsei.

Bár veszted sujt: emléked fölemel,
Példád megdöbbent s küzdelemre hí;
A végtelenség szól tettidből: a
Vallás, hogy van mért s lesz mért küzdeni.

BENEDEK ALADÁR.

II. RÁKÓCZI FERENCZ EMLÉKE.

(Születési helyének emléktáblával megjelölése alkalmából, Borsiban, 1882. junius 11-én.)

Bolygatja sírodat félénk kezekkel,
Remegve tőled ma e hon fia,
S hol lelked érzi, oda nézni sem mer,
Emlékezése is csak tétova.
Ó! mert e korhoz óriás valál te,
Nagyságodat nem birja meg szivünk;
Fényét nevednek a mi megnövelte,
Erőt mi arra hajh! nem érezünk.

Magasan áll dicsőséged felettünk,
Örökvilágu csillagok között,
S alant mi, mint halottak összeestünk,
Önnön bününk a röghöz kötözött.
Szent és nagy eszmék véres lobogóján
Csillámlik ott a napfény, hol te vagy;
Itt bús sötétség, tettbe', szivbe' hiány,
Már a magyar csak önzésébe' nagy!

Rákóczi, ó! ki is volt? Borsi vára,
Te elfeledt hely, puszta omladék,
Hol rá sütött az első nap sugára,
Hirét a nagynak te beszéld ma még!
Bölcsője itt volt, itt rengett e helyen,
Te kis berek, magyar föld, te szüléd;
Hálátlanul hogy mindent ne feledjen,
Mondd a magyarnak, hogy miért tevéd

Már százados harcz dult e haza földén,
Nem szűle nyugtot a mohácsi sir;
De szűle uj viszályt szövetség örvén,
Szült uj nyomort, mely máig Bécsre sir.
Százötven évig nyögte bús igáját
Török seregnek árva nemzetünk,
S a honfiak, a Zrínyiek csatáját,
Bécs gyámkeze forgatta ellenünk.

Százszor torolta volna meg Mohácsot
E hősöket mindig szülő haza,
S Ozman keze bármily vasat kovácsolt,
Letörte volna a magyar maga;
De álnokul megfogta uj barátja,
S vergődni hagyta omló vériben,
Hogy majd midőn már összeesve látja,
Torának ölyve akkor ő legyen.

És jött e kor; függetlenségi harczunk
Nagy százada már alkonyára tért;
Dicsőséget a kikkel még arattunk,
Bocskay, Bethlen napja véget ért.
Rákóczi György leszállott még ragyogva,
Sirjára a szabadság fénye szállt;
A *Bujdosók* s Bécsujhely annyi foglya?
Már rabhazában értek rabhalált.

Rémes sötétség siri éjszakája
Hazánk halálát lesve szálla már, —
Mert ha kiölve lelke hősi lángja,
Nemzetre, népre akkor jön halál; —
Remény se' volt, hörgése a halónak,
Csörgése a bilincsnek elvevé;
Kit Borsi szült, az is rab, tán mahónap,
Ha lelke van még, ő is vérpadé . . .

Bölcsője itt volt, itt rengett e helyen,
Te kis berek, magyar föld, te szüléd;
S azért szüléd, hogy téged ne feledjen,
Ne, az anyának vérező szivét.
Azért szüléd, hogy lelke ősi lángja
Föllelkesitse ujra a hazát,
S a végcsapást, mit önkény mért reája,
Ő váltsa meg, feláldozván magát!

Rákóczi, oh! ő állt elé a kornak,
Melyben sem Isten, sem jog, sem haza,
S a börtönökben felhangzott a szózat:
«Pro libertate et pro patria!»

A vérpadon s gályán pusztult dicsőknek,
Mint harsonák felzugtak csontjai,
S életre vált a holt, a merre léptek
A hősi bajnok hősi hadjai.

Véres csatákban, harczi küzdelemben
Mutatta ujra a magyar hona,
Hogy szent jogáért halni kész dicsően,
De szolgajármot nem visel soha.
Élet-halálharcz rendité tusáját
Igy vivta meg Rákóczival hazánk,
S ő fűzte el sirunknak éjszakáját,
Övé a dics, hogy gyáván nem halánk!

Hol volna a magyar, ha nincs e hőse?
Mély sirba', melyből nincs fölébredés;
Lezajlott volna rég bus temetése,
S hirét befedné néma feledés.
A hősi harczok véres századával
Tünt volna le szabadságcsillagunk,
Nagy őseinknek hirt vivén magával,
Hogy gyászutódok, mert rabok vagyunk.

De fénybe' tünt a nagy század felettünk
Villámtüzétől lelkednek, te nagy!
Sápadva állt Bécs, meg nem érve vesztünk,
Mig a hazának bátor őre vagy.
Csapásaidra meghajlott az önkény,
S kevély csatáját félve adta fel;
Sirodtól is, hajh! még soká remegvén,
Mert ó! az is e honra fényt lövel.

Rákóczi ez volt; a dicsőbb koroknak
Hazánk egén utolsó csillaga;
Védőd, te nép; védője ős jogodnak,
Bár vesztve érted annyit önmaga.
Fény, kincs, gyönyör, — vásári lelkek ára
Romlott időkben eszmeért, jogért, —
Volt ő neki, volt üdve, koronája,
S feláldozá mind a szegény honért!

Ó! hála érte, hála itt e helyen,
Hol honszerelmre szült dicső anyád;
Hol most dalom zokog, hogy ennyi jelben,
Csak ennyiben áldoz neked hazád!
Ah! mily sietve kelnek téreinken
Kisebb idők roppant emlékei,
S im, e szerény is késve támad itten,
Bölcsőd helyét, te nagy! megörzeni.

De félre köny! panaszszal meg ne sértsem
Emlékedet, ki igy vagy oly dicső;
Igy, hogy porodnak itt csak helye sincsen,
És tetteidről nem szól semmi kő.
Nevedhez emlék méltó ugyse lenne,
Csak egy, ha eszméd győzne e hazán,
És honfi szívünk szent oltárt emelne
A szabadságnak, melynek áldozál.

Ó! de e korhoz óriás valál te,
Nagyságodat csodálja csak szivünk,
S fényét nevednek a mi megnövelte,
Erőt mi arra most nem érezünk!
De mint villámlás szálljon ide lelked,
S a csüggedésnek légy lángostora;
Gyujtsd áldozatra egyszer még e népet
«Pro libertate et pro patria!»

FEJES ISTVÁN.

AZ ÓRIÁS ZÁSZLÓTARTÓ.

— RAJZ. —

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Vége.)

— Józsi lelkem, álljon meg csak egy szóra. A szapuló üstünk feneke kilyukadt; szeretném ha megnézné, hogy érdemes-e a javitásra, vagy ujat kell szereznünk?

— Igen szivesen kisasszony — mondja Józsi kalapot emelve és belépve az utczaajtón. — Hát merre van az az üst?

Róza kisasszony a rézműveslegényt konyhájokba vezette s megmutatta neki a gyógyitásra szánt beteg üstöt. Az alatt aztán, mig Józsi az üstöt vizsgálta, Róza kisasszony érdekesebb beszédbe ereszkedett vele.

— Hát mondja csak Józsi lelkem, hogy állhatta meg, hogy fel nem csapott honvédnek, mikor a város csaknem minden ép kézláb legénye beállott a sorba?

— Jaj, kedves kisasszony, gondoltam én arra, de látja, mikor az én sorom olyan nehéz: egyetlen gyámola vagyok a háznak, s ha oda találnék veszni, mi lenne a két szegény öregből?

— Hát nem hallotta mit énekeltek a huszárok:

«Két esztendő nem a világ;
Éljen a magyar szabadság!»

Azután tudja, azt szokták mondani, ezer golyó közül csak egy talál. Már én ha magának lennék, bizony nem kalapálnám a rezet, mikor szép fényes aczél kardot villogtathatnék a kezemben. Hiszen ha van valaki ebben a vármegyében, a ki igazán katonának való s kire azon a pályán fényes jövendő vár, az nem más, mint maga. Egyre százat mernék tenni, hogy nehány hónap alatt már aranysujtásos tiszti dolmányt visel; és tudja-e, hogyha maga, ugy avval a tiszti karddal és dicsőséggel visszatérve ujra köztünk lenne: nincs az a kisasszony, a ki a maga kezét visszautasitaná?

Verner József szájára forditotta az üstöt s neki pirult arczczal nézett a szép kisasszony szemébe.

— A kisasszony csak tréfál, — mondja a szerelmében lihegő leánynak, — hátha mint főhadnagy vagy mint kapitány visszajönnék, fölcsapna-e ebbe a kérges tenyérbe la? — kérdé, jobbját Róza kisaszony elé nyujtva.

— Fel, — rebegi a lángoló arczu leány, s fehér puha kis kezét az atléta kérges tenyerébe nyujtá, melyet az reszketve szoritott meg, mintha attól félne, hogy széttörik kezében.

— Igaza van, Róza kisasszony, — mondá aztán önérzetteljes arczczal — nem is illenék, hogy mikor minden csiribiri gyermek elmegy: én a legerősebb maradjak itthon. Mindig érezte m én szivemben, a mi azt sugta, hogy előbbre kell lépnem. Holnap reggel én leszek az első a ki felcsap.

— Isten segélje és hozza vissza dicsőséggel! — mondja Róza kisasszony s oly szemekkel nézett Józsira, hogy e tekintetre talán még most is emlékezik néha, midőn ott álmodozik az elmult szép időkről az utczasarkon.

*

Nagy sirás-rivás volt másnap a Verner-házban és Kádaséknál: de bizony nem használt az semmit, mert Józsi csakugyan beállott másnap reggel katonának.

Hogy megörült neki a mi őrnagyunk, midőn az ölnél magasabb, szép, óriás férfit maga előtt látta.

— Hisz ez valóságos ternó, — mondá, — hisz épen csak ebben szenvedtünk hiányt; csak öltözzék fel, gyakoroljon figyelmesen, maga lesz a mi zászlótartónk!

És csakugyan ugy lett. Verner József lett a mi zászlótartónk, e szép és vitéz óriás, kit minden zászlóalj megirigyelt tőlünk.

Soha sem felejtem el, midőn első győzelmes ütközetünkben, a d...i csatában, a mi Józsi barátunk, parancsnokunk rendeletére azt a szép szüzmáriás lobogót, babérkoszorus szalagjával kibontotta!..

Akkor volt csak riadó «éljen», mely még az ágyuk dörgő hangját s a puskaropogást is elnyomta.

Verner mint egy ujkori hadisten állt ott, félkezével lobogtatva a nehéz zászlót, melyet másnak két kézzel is elég volt emelnie és szép volt látni, a mint az óriás férfiu, szemében a hazafias öröm könyüivel, a szent ereklyét ajkaihoz emelte...

De nem is volt az nap az ellenségnek jó napja. Dééstől Nagy-Szebenig 30—46 mérföld s addig nem volt megállása.

Bem még azt is előre megirta Kossuthnak, hogy melyik városban mikor lesz, és pontosan be is váltotta szavát — egész Szebenig.

A győzelmes előnyomulás apró harczaiban Verner annyira kitüntette magát, hogy Vizaknánál már őrmester volt s mellét a piros szalagra vont ezüst koszoru ékesitette.

De nem is az előbbi szerény, egyszerü legény volt az többé. A táboron ugy ment végig, mintha ő lenne a generális, csakugy lábujjhegyen és kifeszitett mellel; meg is nézte minden legény s a tábortüzek közül folhangzott a neve e hozzátétellel: *„az óriás zászlótartó“*.

Én még egyebet is észrevettem. Egy izben mikor sebesülteket szállitottak haza, Verner külön hivta az egyiket s a Juliska jegygyürüjét lehuzva ujjáról, a szegény leánynak visszaküldötte.

— Mondd meg neki pajtás, hogyha már erre a viszontagságos pályára léptem, nem akarom lekötve tartani: hanem szavát, jegyét visszaadom. Ki tudja, mi lesz még belőlem!

Pedig a beszédnek két értelme volt.

Vernert megfogta a nagyravágyás, meg a Róza kisasszony szerelme; mert egy kis medályban, melyet később láttam nála, *világos szőke haj* volt, bizonyosan a Rózáé.

De különös eset volt ez mégis.

Mióta Verner a kis karikagyürüt elküldötte, mintha egyszerre hagyta volna el jó kedve és szerencséje. Nem járt többé fölemelt fővel a táborban, söt lehorgasztott feje nyilván azt mutatta, hogy «szive körül valami rág».

Elhagyta harczi szerencséje is. Már a vizaknai szerencsétlen csatában könnyü sebet kapot s a gyors visszavonulás innen Szászvárosig, annyira kifárasztotta, hogy midőn az utóbbi helyen hátvédő csatát kellett elfogadnunk, arcza már lázban égett.

Itt az a baleset történt velünk, hogy a tizszernél is számosabb ellenség az utczán megelőzve, valami deszkakeritésnek szoritott, ugy, hogy nem volt más menekvés, mint a kerteken át szabadulni, egyik magas kerités után a másikra kuszva s onnan ujra lengorva.

Mi többiek már szokva voltunk az ilyen gimnasztikához; de szegény Vernernek ez nem volt tréfa a nehéz lobogóval.

A 10-ik vagy 11-ik keritésnél egyszerre összerogyott.

— El vagyok veszve! —kiáltott, midőn segélyére siettünk — mentsétek meg a zászlót s engem engedjetek meghalni!

— De hát mi történt? — kérdi az egyik zászlós tiszt.

— Ugy érzem, — nyögé az óriás, — mintha derékban törtem volna ketté. Nem vagyok képes mozdulni. Csak vegye át főhadnagy ur a zászlót és engem hagyjanak itt.

— De ki vigye azt más? — kérdi a főhadnagy.

— Le kell a nyélről repeszteni s kösse fel derekára, — a nyélért semmi kár.

Igy tettünk s a többiek folytatták a visszavonulást; én egy perczig még nála voltam.

— Hát magából mi lesz, Verner?

— Azt a jó Isten tudja; meghuzódom itt valahol, meghalni! — mondá tompa fájdalommal. — De ha a hadnagy ur valaha I-re visszatér, mondja meg Kádas Juliskának, hogy bocsásson meg; az ördög szállt volt meg, de én csak öt szerettem holtig!

— Jól van Józsi, megmondom, ha találkozom vele.

*

Verner Józsit nem láttam azóta, eltelt jó harmincz esztendeje.

**

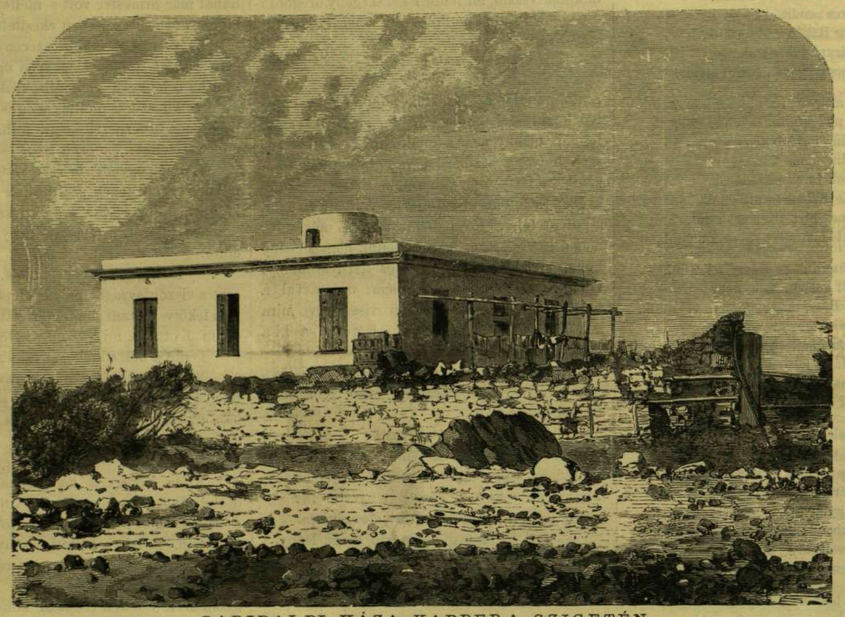

GARIBALDI HÁZA KAPRERA SZIGETÉN.

GARIBALDI SEREGE PALERMO OSTROMÁNÁL 1860. MÁJUS 27-ÉN.

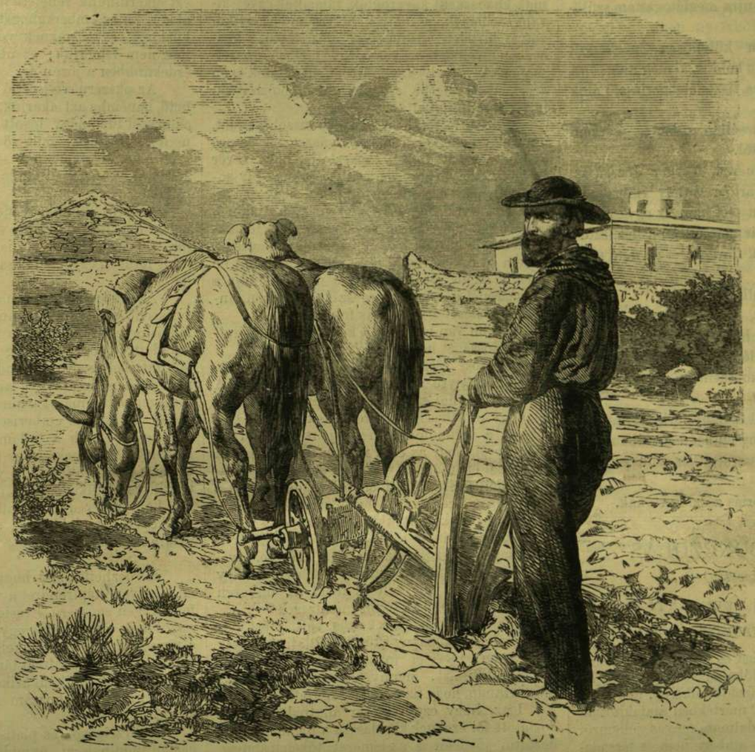

GARIBALDI MINT FÖLDMIVES.

GARIBALDI NÁPOLYBAN A DELLA FORESTERIA ERKÉLYÉN 1860. SZEPT. 7-ÉN.

Engem másfelé üldözött és hányt a végzet.

Az elmult évben ujra meglátogattam szülővárosomat.

Egy utczasarkon különösen megkapott egy festői, ősz szakállu koldus, ki még mankóira roskadva is tekintélyes, tiszteletet gerjesztő alak volt.

— Ki ez a szerencsétlen ember? — kérdém velem sétáló barátomtól.

— Hát nem ismered, Verner József, az egykori «óriás zászlótartó». Erdély visszahódítása után nyomorékon tért haza az egykor deli óriás. Atyja, anyja már nem éltek; a ház, szőlő reément a gyógyitásra, fürdőre, — de nem segitett semmi.

— Hát Kádas Juliska?

— Eleget busult, de szülői nem akarták nyomorékhoz adni; a hires Róza pedig, ki egykor szerelmes volt belé, még köszöntését sem fogadja el a szegény koldusnak.

— És az ország?

— Küldenek neki nehány forintot minden hónapban, de a szegény ember bánatában italnak adta magát, — nem segithet azon senki és sommi.

Ez lett sorsa az óriás zászlótartónak.

AZ ÉLVEBONCZOLÁS*

(vivisectio)

AZ ÁLLATKINZÁS SZEMPONTJÁBÓL.

Irta HERMAN OTTÓ.

Századunk nagysága és dicsősége kivált három téren tett nagy előhaladásból sugárzik ki, s az e három téren kiküzdött sikerek, melyek a képzelhető legnagyobb mértékben átalakitották a szellemet és a társadalmat, fényes jellemzői lesznek e századnak az emberi nem és társadalom történetében mindenha.

A gőz, a villamosság és az életműködések ismerete és azoknak alkalmazása, ez az a három tér.

A gőzzel összevonjuk a távolságokat, átfurjuk a hegyeket, elválasztjuk egymástól s ismét összehozzuk a kontinenseket, fölmentjük az embert sok nehéz munka végzésétől; a villamossággal megszüntetjük a távolságot gondolataink közlésére nézve s oly gyorsasággal, a minővel az agyban megfogamzanak, röpitjük azokat hegyen-völgyön, tengereken át helyről-helyre, világrészről világrészre; az életműködések megismerésével mind világosabb fogalmunk támad az életről magáról, s ugy a mint az életet jobban megismerjük, azt jobban be is rendezhetjük, kihasználhatjuk.

Vessünk egy futó pillantást az életműködések tudományának fejlődési menetére.

Azokban az időkben, a midőn a vegytan, titkos műhelyekben tanyázva, csak ugynevezett Adeptuso által müveltetett s czélját «életitalok», «bölcsek köve», «aranycsinálás»-félékben hajhászta, akkoriban az élet és föltételeinek ismerete is csak ilyen homályos volt: vakhit, babonás föltevés, költött fogalmak. Az e korból származó orvosi könyvek eléggé tanuskodnak e mellett. Hiszen akkoriban orvosilag helyesnek fogadtatott el az, hogy a megmérgezett király lábánál fogva fölakasztassék, hogy a méreg a kiszurt jobb szemén keresztül kifolyhasson! A gyógyfüvek hatása nem vegyi és élettani alapokon, hanem a csodálatosban kerestetett; a kuruzslás jóhiszemü vakmerősége uralkodott a szenvedő emberiség sorsa felött.

És a hol azokban a sötét időkben mégis némi jobb orvosi ismeret mutatkozott, a hol az életműködéseknek valamivel helyesebb fogalma fölvillant, ott az irodalomtörténet legtöbbször kimutathatja azt, hogy az illetőt a bonczoló késsel iparkodtak behatolni az emberi vagy állati test szervezetébe.

A mi Hypokratesnél, Galenusnál nagy volt, az épen erre vezethető vissza; a mi Aristotelest oly hosszu időkre uralkodóvá tette, az épen az élet mozzanatainak részletökben is elfogulatlan szemlélődése volt.

Ugy, a mint az ismeretek, jó és hamis fogalmak kháoszként kavarogtak, támadtak egyes kiváló szellemek, a melyek helyes módszert követve, hirtelen világosságot idéztek elő, a kháoszban kiváltak bizonyos együvé tartozó ismeretcsoportok, a melyeknek mivelői akadtak s épen azért, mert kisebb csoporttal foglalkozhattak, mélyebbre hatolhattak.

Harvey kifeszíti a békaláb uszóhártyáját, minthogy pedig ez átlátszó, reászegzi erős nagyitóját és bámulattal tapasztalja, hogy a vér *kering*. Ezzel megnyitja a kutatásoknak oly sorát, melynek végeredménye ma az, hogy az emberi test vérkeringését, a szivnek, a tüdőnek működését, a vérkeringésnek szerepét és föladatát testünk háztartásában ismerjük; nemcsak, hanem az orvos tudja, mily mélyen nyulhat be a testbe az élet veszélyeztetése nélkül s tudja a vér szerepét a beteg, az egészséges testben, annak működését a gyógyitás folyamatában.

Vajjon van-e valaki, a ki ennek az ismeretnek fontosságát be ne látná?

És most vessük föl a kérdést: hogyan kerültek napfényre a vérkeringés mozzanatai? A tudomány férfiai ezernyi ezer hullát bonczoltak föl, hogy követhessék a vérerezetek menetét, elágazását a legfinomabb végekig; meggyőződvén pedig arról, hogy az erek rendszere a melegvérü állatoknál épen olyan, mint az embernél, kezdték az ember érdekében élő állatokon kutatni a vérkeringés menetét. A béka szivén, mely kivágva még órákon át lüktet, megtanulták a lüktetés egymásutánját s azt, hogy ez az élő éren tapintható (pulszus); az ereknek lekötése, kivágása által megtudták azt, hogy sebesülés vagy más esetekben, mit kell és lehet az emberen végrehajtani, hogy élete megmentessék?

E kutatások haszna kettős volt, mert először is világos képet nyertünk az állati test egyik legnevezetesebb élet folyamatáról; másodszor megtanultuk azt, mennyi ebből okvetetlenül megtartandó, hogy az élet megmaradhasson?

Igaz, hogy ezernyi ezer állatnak élete áldoztatott föl ezeknek kitudására s fog még föláldoztatni jövőben is az ismeret tökéletesbitése érdekében; *de ezt elkerülni nem lehet, mert* más módunk nincsen s épen azért az okszerü vivisectiónak itt fönn kell maradnia.

Galváni tanulmányozza a béka boncztanát, réz horogra akasztja a levágott czombot, a réz vassal jön érintkezésbe — csupa véletlenségből — s ime, az a lefejtett békaczomb rángatódzni kezd; igen, mert a réz horog a czomb idegét érintette s a réz és vas villamos áramlatot (galvanizmust) hozott létre, mely az idegben lappangó életet nyilvánulásra készté.

Ez nyitotta meg azoknak a csodálatraméltó vizsgálatoknak sorát, a melyeknek egyfelől az idegrendszer ismerete, másfelől a villamosság terén tapasztalható haladás az eredménye.

Az idegrendszerrel is ugy vagyunk, mint a vér keringésével: előbb világos képet kell keresnünk elágazásairól, az egyes ágak föladatáról, azután élő állatokon végrehajtott vizsgálatok segitségével meg kell tudnunk azt, hogy betegség esetében mily mélyen nyulhatunk be e rendszerbe, hogy az ember fölépülhessen, megmaradhasson?

A vegytan folytonosan uj meg uj anyagokat választ ki, a melyeknek alkotó részeivel megismertet bennünket; sokaknak hatásuk van az élő testre s e hatás természete szerint gyógyitási czélokra is használható.

Hogyan tudjuk meg azt, mekkora adagot használhatunk az ember életének veszélyeztetése nelkül jó hatással? Nincs más mód, mint az ily anyagokat hatásukra nézve élő állatokon kipróbálni, s egyedul csak igy lehetséges az, hogy a legiszonyatosabb mérget is, a minő az egérkő, az atropin, strychnin, digitalin, morphium, opium stb. mint gyógyszert alkalmazhatunk.

Lister reájön, hogy a sebeknek elmérgesedése bizonyos apró szervezetektől származik, a melyek mindenütt el vannak terjedve s a sebekbe kerülve buján fölszaporodnak; fölfedezi a zárt kötést, a desinficiáló anyagok alkalmazását, állatokon végrehajtott kisérletek során.

Pasteur ráveti magát az ily apró szervezeteknek másnemü tanulmányozására, s reájön elő állatokon végrehajtott kiserletek során a beoltásnak alkalmazására ragadós nyavalyák ellen.

Mi következik ezekből? Mindenekelőtt az, hogy valahol saját emberi létünk, testünk fenmaradásának föltételeit meg akarjuk ismerni, az állatok vizsgálatához kell folyamodnunk, hogy ezt elkerülnünk lehetetlen, vagy ha igen, csak akkor, ha az ember magát vetjük alá oly kisérleteknek, a melyeknek végét, következményét még nem ismerjük; ez utóbbi ellen szól saját érdekünkben a józan ész.

Az okszerü vivisectió tehát ki nem kerülhető, hanemha azt akarjuk, hogy az életismeret, az orvosi tudomány legott megakadjon, tovább ne fejlődjék, hogy műtevő (operateur) orvosok többé ne keletkezzenek — mert hiszen ezek kezök ügyességét állatokon kell, hogy gyakorolják!

Azok az állatok, a melyeket a tudás érdekében föláldozunk, igenis vértanuk, a tudomány martyrjai; de hát evvel is csak ugy vagyunk, mint minden egyébbel: csak áldozatok árán haladhatunk.

Az emberszeretet tana a keresztrefeszitési vivisectióval kezdődött, innen bontakozott ki; a lelkiismeret szabadsága a máglyák áldozataiból fakadott; a jogegyenlőség elve a nyaktiló véres áldozataiból eredt; *de minden ilyen vértanuságnak* áldásos eredménye az volt, hogy egyszer megszenvedve, másokat mentett meg a vértanuságtól, javitott az emberiség sorsán.

Igy vagyunk a tudomány állatvértanuival is: megszenvednek, hogy a társadalom sorsa a tudás révén javuljon; nagy szolgálatot tesznek nekünk halálukkal, de épen azért méltó dolog, hogy megvédjük közülök azokat, a melyek másképen megszolgálnak, a melyeknek föláldozására nincsen szükség.

*

Kérdezheti valaki, hogy mily ötletből hozom én e helyen napirendre a vivisectió ügyét? A felelet igen egyszerü. Érzelgős németek, pietista angolok és amerikaiak egy idő óta jónak látták a vivisectió ellen való kikelést; sőt messze körben érezhető mozgalmat támasztottak ellene s e mozgalomnak hullámkarikái hozzánk is értek: kérdés intéztetett hozzám s e kis czikk a felelet reá.

Az érzelgősök és pietisták egyoldalu fölfogásból indulnak ki, a midőn csak a kisérletek kinzó voltát tekintik, a czélt pedig nem tudják, nem értik. De az is bizonyos, hogy az egyoldaluság mindig hamis eredményhez vezet, mert egyoldaluan tekintve pld. épen csak a foghuzást, vagy egy testrész amputációját, ez minden bizonynyal a legnagyobb emberkinzás képében tünik föl; de mihelyt a czélt tekintjük, legott megbékülünk vele, mert hiszen még nagyobb kinoktól vagy épen a haláltól mentjük meg vele a szenvedőt.

* A létesitendő állatvédő egyesület érdekében «Védjük az állatot» czimmel legközelebb megjelenendő füzetből közöljük e czikket.

EGY ANGOL TUDÓS KÖRÖSI CSOMA SÁNDORRÓL.

Schiefner Antal tibeti mondái angol fordításban* is megjelenvén a napokban, *Ralston* W. R. S. hires angol tudós hosszabb bevezetést irt e műhöz, melyben a tibeti nyelv kutatóiról és műveiről szólván, hires hazánkfiáról, *Körösi Csoma* Sándorról nagy elismeréssel és részletesen emlékezik meg. Érdekesnek tartottuk a műnek ezt a részét lehetőleg szószerint eszközölt fordításban bemutatni olvasóinknak, nemcsak azért, mert e mű a nagyszámu értekezések között, melyek különösen az angol és német irodalomban Körösi Csomáról megjelentek, kiváló helyet foglal el, hanem mivel sok épen nem, vagy kevéssé ismert részletet is közöl hires hazánkfia életéből.

A közlemény igy hangzik:

1820-ban uj-év napján Bukarestből egy utazó indult el kalandos utjára kelet felé. Neve Körösi (vagy de Körös) Csoma Sándor volt s Egerpatak egy székely katonai családjából származott Magyarország erdélyi kerületéből. (Jegyzetbe teszi, hogy némelyek szerint Körös erdélyi községben 1784. április 4-én született.) 1799-ben, midőn mintegy 9 éves lehetett, a nagyenyedi ref. kollegiumba küldötték, hol több évig tanult oly czélból, hogy pap lehessen. 1815-ben Németországba ment, hol három évig tanult, különösen a göttingai egyetemen, a hol Eichhorn

* *Tibetan tales.* Derived from Indian Sources. Translated from the Tibetian of the Kah-gyur by E. Anton von *Schiefner*. Done into english from the german, with an introduction by W. R. S. *Ralston* M. A. London: Trübner 1882.

János Gottfried hires orientalista előadásait hallgatta. Németországból visszatérve, 1819-nek nagy részét azzal töltötte, hogy különböző szláv nyelveket tanult először Temesvártt Dél-Magyarországban, azután Zágrábban Horvátországban. De csakhamar elhatározta magát, hogy kevésbbé ismert nyelvek tanulásához fog.

«Más tudományos munkák között» — irja 1825-ben* — kedvencz tanulmányaim voltak a philologia, földrajz és történelem. Habár theológiai tanulmányaim következtében hazámban tisztességes állást biztositottak volna számomra, a fentebb emlitett tudományok iránt érzett hajlamom arra vitt, hogy messzebb menjek a végett, hogy magam ezekben tökéletesithessem. Mivel atyám meghalt s egyetlen fivéremnek nem volt szüksége az én gyámolitásomra, elhatároztam, hogy elhagyom hazámat s kelet felé megyek, s ugy, a hogy fentartva magamat, egész életemet oly kutatásoknak szentelem, melyek később hasznosak lehetnek ugy átalában az európai tudós világnak, e mellett különösen még a régi történelem néhány homályos lapját is megvilágitják.» Mivel, mint mondja, nem volt reménye ahhoz, hogy utazásához «császári utlevelet» nyerjen, megszerzett Nagy-Enyeden egy «nyomtatott magyar utlevelet, melylyel valami ürügy alatt Bukarestbe juthatott», itt akarván először törökül tanulni, hogy azután Konstantinápolyba menjen. De e városban nem tanulhatott meg kellőkép törökül s nem is nyilt alkalma, hogy egyenest mehessen Konstantinápolyba. Ezért Bukarestből 1820-ban január 1-én elindult s nehány bolgár emberrel Philippopolisba ment. Ragályos bajokról szóló hirek is kitéritették utjából, az Archipaelagus partjára ment, honnan egy görög hajón Alexandriába szállitották. A kholera innen is elűzte s igy tengeren át Sziria partjára jutott s onnan gyalog Aleppóba. Innen Bagdadba utazott, hová juliusban ért; utjának nagyrészét gyalog tette meg «különböző helyekről jövő karavánokkal ázsiai öltözetben»; a többit «vizen tutajon». Szeptemberben elhagyta Bagdadot s egy karavánnal, de európai öltözetben és lóháton ment tovább s a következő hónap közepén megérkezett Teheránba. Perzsia fővárosában négy hónapig időzött. 1821 márcz. havában ismét egy karavánnal utazott örmény öltözetben s miután Khoraszánban hat hónapig tartózkodott, november közepén Bokharába ért. Itt akarta tölteni a telet, de már az ötödik nap estéjén «megrémülve a gyakori izgató hirektől, hogy nagy orosz hadsereg közeledik», egy karavánnal elment Kabulba, hová 1822-ben január elején érkezett. Két hét mulva már ismét tovább ment. Utközben megismerkedve Runjeet Sing franczia tisztjeivel, Allard és Ventura tábornokokkal, Lahoreba kisérte őket. Az ő segitségükkel megnyerte az engedélyt, hogy Kashmirba mehessen, honnan Yarkandba akart menni; de ugy találván, hogy ez az út «igen nehéz, költséges s keresztény emberre veszélyes», Ladakban Lehtől, a legtávolabbi ponttól, hova eljuthatott, visszafordult Lahore felé. Visszatérő utjában közel a kashmir határhoz Moorcrofttal találkozott s vele ismét visszament Lehbe. Moorcroft itt kölcsönadta neki az «Alphabetum Tibetanum» czimü nagy munkát, mely 1762-ben Rómában jelent meg, s melyet Giorgi Antal Ágost páter állitott össze a tibeti kapuczinus barátok által küldött anyagból. E mű használása folytán elhatározta, hogy egy darabig Lehben marad a tibeti nyelv tanulása végett, használván az alkalmat, hogy «társaloghat s tanulhat egy értelmes embertől, ki a tibeti s perzsa nyelvekben igen otthonos volt». A tél alatt, melyet Kashmirban töltött, annyira megszerette a tibeti dolgokat, hogy elhatározta, hogy részletesen foglalkozik e nyelvvel s «behatóan tanulmányozza azon nagyszámu és igen érdekes műveket, melyek minden nagy kolostorban találhatók». Közlötte eszméjét Moorcrofttal, ki teljesen helyeselte azt, ellátta öt pénzzel és hivatalos ajánlásokkal. Kashmirból ujból 1823-ban május havában indult el s junius elején ért Lehbe. E városból, mint irja, «délnyugoti irányban haladva, kilenczed napra értem Yanglába s 1823 junius 20-ától 1824 október 22-ig tartózkodtam Zanszkárban (Ladákh leginkább délnyugatra fekvő tartományában), hol a lámák segitségével megismerkedtem a tibeti irodalommal.

A tél kezdetén elhagyta Zanszkárt s 1824-ben november végén érkezett Szabathuba. Itteni tartózkodása alatt 1825. jan. havában kelt levelében irja: «Midőn először beléptem a brit indiai birtokokra, teljesen meg voltam győződve arról, hogya kormány barátságosan fog fogadni». Nem is csalatkozott. Mint Bagdadban és Teheránban, ugy Indiában is szivesen látták s mindenben gyámolitották a magyar zarándokot a brit hatóságok. 1826-ban, mint dr. *Campbell* Archibald irja, még egy második utat tett nyugati Tibetbe, s ott szorgalmasan «buvárkodott az ország kolostoraiban, a lehető legszegényesebb módon élve» 1831-ig. Ez év őszén találkozott vele dr. Campbell Simlában «durva kék kaftánszerü s bokáig érő ruhában öltözve s ugyanily szövetü kis vászonsipkával fején. Kissé őszes szakálla volt, kerülte az európaiak társaságát s csaknem egész idejét tanulással töltötte». Méltán lehet sajnálnunk, hogy semminemü leirást nem hagyott a kolostorokról, melyekben oly sok időt töltött s hol egykor «a zerus alatt levő hőmérséklet mellett több mint négy hónapon át volt bezárva az idő viszontagságai által kilencz négyszögláb szobájába. De e helyzetében is reggeltől estig tüz nélkül folyvást olvasott, a puszta földön hálva, az épület falai védelmezték az éghajlat szigorusága ellen s ez idő alatt gyűjtött össze s rendezett negyvenezer tibeti szót s csaknem teljesen befejezte szótárát és nyelvtanát». Egyik nap ugy, mint a másikon — irja Pavie a «Revue des Deux Mondes» 1847-iki folyamában — ott ült egy rozzant kunyhóban valamely kolostor ajtajánál, egy mellette levő lámával hangosan olvasva buddhista műveket. Ha egy lapot élolvastak, rendesen kérdés támadt, ki fordituson lapot, mert bár egy pillanatra dugják is ki kezöket ruhájok alul, kitették azt a megfagyás veszélyének.

1832. május havában Kalkuttába ment, hol több tudós nagy szivességgel fogadta, különösen Wilson tanár és Prinsep Jakab s egy idő mulva a bengáli Asiatic Society-nál segédkönyvtárnokká nevezték. Kalkuttában több évet töltött s itt jelentek meg 1834-ben a kormány költségén nagy művei: az «Essay towards a Dictionary, Tibetan and English» («Értekezés egy tibet-angol szótár felől») * és a «Grammar of the Tibeten Language» («Tibet nyelvtan»). «1836. elején» mondja dr. Campell «üzetve a vágytól, hogy Lhasszát meglátogassa, elhagyta Kalkuttát s Titalyaba ment, abban a reményben, hogy Butan, Sikim vagy Nepalon át elérheti czélját». Titalyaban egy évnél tovább időzött s e tartózkodási idejéről irja Lloyd ezredes: «Nem akart házamban maradni, mivel azt hitte, hogy ha velem eszik és lakik, a benszülöttek nem lesznek oly barátságosak és bizalmasok iránta, mint akarta volna; ezért egy közönséges benszülöttéhez hasonló kunyhót adtam neki, oly kényelmesen rendeztem be, a mint csak lehetett, de mégis azt hiszem, hogy nyomoruságos volt. Szolgát is adtam számára, kinek havonkint 3—4 rupiát fizetett s azt hiszem, összes költségei nem mentek négyszer ennyire.»

1837. végén visszatért Kalkuttába. Szerencsés voltam — irja *Ralston* — egy igen kiváló nyelvésztől, *Malan* urtól Broadwindsorból (Dorset) tudósitást nyerni a magyar tudós e második kalkuttai tartózkodásáról. Dr. *Malan*, ki ez időben a bengáli Asiatic Society titkára volt s igy ismerkedett meg Körösivel, a következőket irja:

«A mi Körösit illeti, mindenkor csak hálával s nagy érdeklődéssel emlékszem reá. Még mielőtt elhagyta Angliát, hallottam felőle s láttam tibeti nyelvtanát és szótárát. S hosszu, öt hónapig tartó utazásom alatt egyik fő tervelgetésem s vágyam volt, hogy megismerkedjem azzal a férfiuval, ki megnyitotta az utat egy csaknem mythikus ázsiai nyelv ismeretéhez. Mert sem Georgi páter, sem Rémusat Abel értekezési nem voltak képesek a rejtélyes dolgokat szellőztetni. A legelső látogatásain közé tartozott annál fogva Kalkuttában az Asiatic Society háza, hol Csoma mint alkönyvtárnok élt. Egy középtermetü, kissé különös kinézésü embert találtam, ki utazásaiban megbarnult, de nyájas, szeretetreméltó volt s mindenkivel jót akart tenni. Mindamellett igen félénknek és közönyösnek látszott. Midőn már megismerkedtem vele, megkértem, hogy adjon nekem hetenként egy órát a tibeti nyelvből s ő rögtön kész volt reá, de arra egyátalán nem birhattam reá, hogy e leczkeért pénzt fogadjon el. Azt mondá, jöjjek el oly gyakran, a mint akarok, mert ő szivesen tanit ingyen, mulatságból s a tárgy szeretetéért. E körülmény akadályozott abban, hogy oly gyakran meglátogassam, mint különben tettem volna, de azért elmentem hozzá leczkére, a mennyiszer lehetett. Bár gyakran kértem, hogy jöjjön hozzám s lakjék házamban levegő változtatás végett, félénksége és társaságkerülése miatt soha sem birhattam reá. Mivel azonban véletlenül ekkor csak magam érdeklődtem a tibeti nyelv iránt, ő és én igen jó barátok maradtunk egész indiai tartózkodásom alatt, mely, fájdalom, igen rövid volt. S midőn elváltunk, összes tibeti könyveit, mintegy 30 kötetet, nekem ajándékozta. Ez creklyéket igen nagyra becsülöm s még most is ugyanazt a kötetet használom, melyben az ő nyelvtana és szótára vannak, a melyet egykor együtt forgattunk».

Pavie Körösi Csomának kalkuttai irodalmi életéről beszelve igy szól: «E munkák kilencz évet vettek igénybe életéből. Valami czellaszerü zugolyban volt tanuló szobája, melyet igen ritkán hagyott el, hogy egy pár lépést föl s alá járjon a szomszéd folyosókon. Bengálban tartózkodásunk alatt is igen gyakran láttuk öt ábrándos gondolatokba merülve, saját gondolatain mosolyogva, de különben oly hallgatagnak, minők a szanszkrit szöveget másoló brahmanok. Egészen elfeledte Európát s a régi Ázsia ködös világában élt.»

1842 tavaszán Körösi Csoma elment Kalkuttából azzal a szándékkal, hogy meglátogatja Tibetet s lehetőleg utat tör magának Lhasszába, hol sok, a tudós világ előtt még ismeretlen tibeti irodalmi kincset vélt találni. Márcz. 24-én megérkezett Dazsilingba, Nepal tartományban, hol a helyi misszionárius, dr. Campbell Archibald minden lehetőt megtett czéljainak elősegitése végett. De április 6-án veszedelmes láz támadta meg s 11-én meghalt, — mint Max Müller tanár mondja — «arégi nyelvek és vallások tanulmányozása végett tett hősies önfeláldozásának áldozata.» Tudományos eszközein kivül oly kevés dologra volt szüksége, mint valami, akár keresztény, akár buddhista barátnak. «Egész készlete» — mondja dr. Campbell — «négy könyvből és papircsomagból állott, ruhatára csak az a kék öltöny volt, melyet mindig magán hordott s melyben meghalt, ezenkivül volt nehány inge s egy főzőkészlete. Különösen szerette a theát s ezenkivül egész eledele egyszerü főtt rizs volt, melyből igen keveset evett. A földre tett pokróczon, mind a négy oldalán egy-egy könyvcsomaggal ült, evett, aludt és tanult; éjjelre sohasem vetközött le s nappal igen ritkán ment ki. Bort és szeszes italokat sohasem ivott, nem is dohányzott, sem más narkotikus szert nem használt.»

Halála előtt nehány nappal elbeszélte dr. Campbellnek «rövid tervét, mely szerint ő azt hitte, hogy hazájának egykori birtokosai az eredeti «hunok» voltak, kiknek nyomait Középvagy Kelet-Ázsiában vélte föltalálni». Dr. Campbell azt vette ki a társalgásból, hogy «egész reménye, hogy hosszas és fáradságos kutatásának tárgyát megnyeri, a «Yugarok» országának föltedezésében volt központositva. Ez ország hite szerint Lhassza északi és keleti részén, Kham tartomány mellett s Khina északi határán lehetett; legforróbb vágya volt, hogy ezt elérhesse, mert teljesen meg volt győződve, hogy itt megtalálja azokat a népeket, melyeket eddig hiában keresett». Utközben nagy tudományos leletekre is számitott s a legnagyobb lelkesedéssel beszélt «arról a gyönyörről, melyet várt, midőn a kelet tudós férfiaival Lhasszában, a ladaki és kansuni lámákkal érintkezésbe jő; mert kikkel eddig öszeköttetésben állot, saját vallomásuk szerint, alantabb állottak a tudományosságban, mint a keleti tibetiek». Általában hallgatott azokról az eredményekről, melyek utazása következtében a tudománynak jutnának, de betegsége alatt dr. Campbellel folytatott társalgásában gyakran kiáltott fel: «Mit nem adnának Hodgson, Tournour s Európa más tudósai azért, hogy helyemben legyenek, midőn én Lhasszában leszek!»

Az Asiatic Society of Bengal azonnal ezer

* Egy levélben, mely e korből Körösi Csoma Sándornak rövid életrajzát tartalmazza, s melyet először a «Journal of the Royal Asiatic-Society» 1834-ki folyamának első kötetében közlöttek. Az idézetek is a levélből valók.

* «Körösi Csoma műve eredeti kutató munkája s csaknem páratlan pontosság és türelem eredménye» mondja Jäschke, tibet-angol szótárának bevezetésében.

rupiát bocsátott dr. Campbell rendelkezésére, hogy a magyar zarándok hamvai fölé emlékszobrot állítson. S az indiai kormány utasításokat adott, hogy e kiváló s önzetlen tudós sirja örök időre a Darzsilingban levő angol konzul gondjára bizassék.

Kevés változtatással reá illenek e magyar rajongóra azok a szavak, melyeket Müller Miksa tanár irt Hiouencsangról, a kínai zarándokról, ki oly sok időt töltött el «nyugodtan fürkészve idegenek közt, valamely buddha kolostor czellájának puszta falai között, egy idegen nyelvet tanulmányozva», ugy, hogy «volt valami életmódjában s életének működésében, minek folytán odahelyezhetjük őt a görög hősök, a római martyrok, a keresztes vitézek s a sarkvidékek kikutatói közé; valami, a mi kötelességünkké teszi, hogy nevét az emberi nem legjobbjainak sorába helyezzük».

Bár Tibet nyelve és irodalma igen nagy helyet foglalt el Kőrösi Csoma idejéből és gondolataiból, életének főczélja mégis a magyar nemzet eredete, homályos kérdésének megoldása volt. *Mohl* Gyula szerint *Blumenbach* megjegyzése, hogy Ázsiában föl lehetne találni a magyarok ősi elődeinek eredeti hazáját, volt az ok, mely először fölhivta e tárgyra a fiatal magyar figyelmét, ki ez időben orvostant is tanult Göttingában. Hunfalvy szerint* képzelődését még inkább élesztette *De Guignes* véleménye, melyet ez valamivel 1815 előtt hirdetett, hogy t. i. a hunok a kínai birodalom nyugoti határáról vándoroltak először a Volga szomszédságába s azután Pannoniába. Maga az a tény, hogy Kőrösi Csoma születésénél fogva székely volt, mondja Hunfalvy, egyik ok arra, hogy nemzetének s anyanyelvének eredetét a régi hunok lakóhelyén igyekezett keresni. Mert a magyar krónikások századokon át ápolták a székelyekben azt a hitet, hogy ők Attila hunjainak egyenes utódai. Egyik levelében, melyet Teheránban tartózkodása alatt 1820. deczember 21-én haza irt, igy szól: «Saját vágyam kielégítése végett s hogy megmutassam hálámat és szeretetemet hazám iránt, indultam el s keresnem kell nemzetem eredetét azon sugarak után, melyeket Németországban nyertem s nem riasztanak el sem a netán előjövő veszélyek, sem a távolság, melyet meg kell tennem. Az ég megáldotta utamat s ha valami nagy szerencsétlenség nem ér, rövid idő alatt képes leszek meggyőződést szerezni, hogy hitem nem nyugodott hamis alapon.»

Midőn másodszor tartózkodott Kalkuttában, «életének legkeserübb pillanatait» érezte, meggyőződvén, hogy ez ideig hasztalan kutatott a magyarok eredete után. Ez érzés, mondja Hunfalvy, kényszeritette őt uj zarándok-utjára, mely oly végzetes lett reá nézve. «Meggyőződése szerint a Dsugur vagy Dzungar faj tartománya Lhasszától északkelete e, Khina nyugoti szélén lett volna a czél, melyre törekedett egész életében, az az ország, melyben végre föfedezhetőnek hitte magyar ősei elődeinek ázsiai utódait.» Reményeinek alapja, a mint azt halála előtt nehány nappal dr. Campbellnek elmondta, a következő volt: «Európa nyelveiben, a szláv, kelt, angolszász s német nyelvekben az a nép, mely a mai Magyarországnak nevet adott, Hungar vagy Ungar, Ungar vagy Yungar nevet visel; az arab, török és perzsa művekben pedig van szó egy középázsiai nemzetről, mely több tekintetben hasonlit ahhoz a néphez, mely keletről jött Magyarországba. Ez utóbb emlitett nyelvekben a népet Ugur, Wagur, Yugur vagy Yugurnak mondják a perzsa betük kiejtése szerint s ugyane művekből lehet nézete szerint következtetni, hogy a Yugurok tartománya az előbb emlitett helyen feküdt». Nézeteiben azonban e tárgyra nézve saját honfitársai sem osztoznak. Az ő nézetei, mondja Hunfalvy, hamis alapon nyugodtak s ennélfogva működése e specziális téren eredmény nélkül maradt. De mint tudós átalában és specziális szakember mindenre nézve, mi Tibetet illeti, mint egy őszinte lelkületü s önfeláldozó buvár nagy tiszteletben részesül saját hazájában is, mint azt következtetni lehet abból az emlékbeszédből, melyet 1843. október 8-án tiszteletére b. Eötvös József mondott Pesten, ki később magyar közoktatásügyi miniszter volt.

Vámbéry Ármin tanár, magyar nyelvész és utazó — folytatja Ralston — szives volt nekem e tárgyban Budapestről 1882. febr. 20-ról keltezve, egy angol levelet irni. Miután állitja, hogy Kőrösi Csoma első éveiről Magyarországban alig tudnak valamit, igy folytatja tovább:

«Csak azt tudjuk, hogy Németországban a keleti nyelveket tanulmányozta; ez adta neki az eszmét, hogy Ázsiában lehetséges volna találni egy népet, mely a mi nyelvünket beszéli, s közel rokon velünk. Ez eszme természetesen tévedés volt, mert a magyar nyelv, mely ugor és töröktatár nyelvekből vegyült, két fejlődési korszakon ment át — egyik volt a magyarok régi lakó helyén az Ural és Volga között, a másik Pannoniában tartozkodásuk alatt, midőn szláv elemek nagy számmal vegyültek a nyelvbe. Igy tehát teljes lehetetlenség lett volna Ázsiában oly nyelvet találni, mely a miénkhez hasonló, bár meglehetős nagy rokonsági fokot lehet kimutatni, részint az ugor nyelvtörzsben (az osztyák és vogul nyelvben), részint a keleti török nyelvben, melyet a perzsa és arab befolyás még nem nagyon változtatott meg.

«E tudatunk azonban ujabb kutatások eredménye s a szegény Kőrösi nem tudhatott felőle semmit. Végtelen szeretete a tudomány és hazája iránt keletre üzte őt, a nélkül, hogy egy garas lett volna zsebében s igen érdekes az a tudósitás, melyet Kőrösi utazásának kezdetéről egy öreg magyartól, Teleki gróftól hallottam. A gróf háza kapuja előtt állott egy erdélyi községben, midőn meglátta Kőrösit, a mint előtte vékony sárga nanking ruhába öltözve, kezében bottal s egy kis csomaggal elhaladt. «Hova megy, Kőrösi ur?» kérdé a gróf. «Megyek Ázsiába, rokonainkat keresni», volt a felelet.

«S valóban el is ment... kitette magát mind ama veszélyeknek s nélkülözéseknek, melyek egy szegény, alamizsnából élődő utast érhetnek s kitette magát azonfelül a keserü csalódásnak, hogy nem találta meg a keresett rokonokat. S mind ennek daczára törhetetlen buzgalommal haladt előre mindaddig, mig az önök nemes honfitársainak segitségével tibeti tanulmányai' által örök emléket volt képes magának emelni. Hiszem, hogy midőn Ladakban meghalt, — szemeit akkor is Tibet északi részének sivatagjai felé intézte, a Tangus tartományra, hol bizonynyal uj csalódások érték volna.

«Kőrösi tehát a fejletlen filológiai nézetek áldozata volt, mint sok más magyar tudós, kiket a világ nem ismert. De az ő neve mindenkor dicsőségére lesz nemzetünknek s én valóban örvendek, midőn hallom, hogy valaki időt szentel magának, hogy e nagy férfi emlékét fölfrissitse. — Őszinte tisztelője VÁMBÉRY Á.»

*

Eddig a Kőrösi Csomáról szóló rész. *Ralston* ezután a tibeti nyelv más buvárairól szól s csak itt-ott emlékszik még meg nevezetes honfitársunkról.

Angolból forditotta: GYÖRGY ALADÁR.

* A Literar. Bericht, s más magyar tárgyu forrásokat szerző Butler utasitása után nyerte.

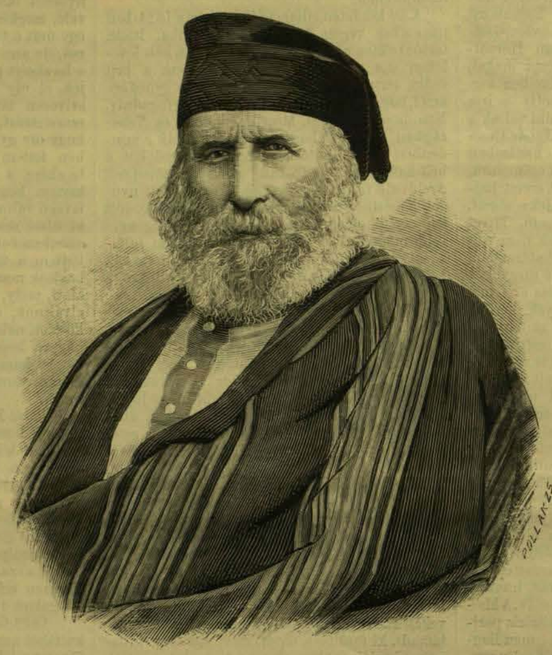

(1882.)

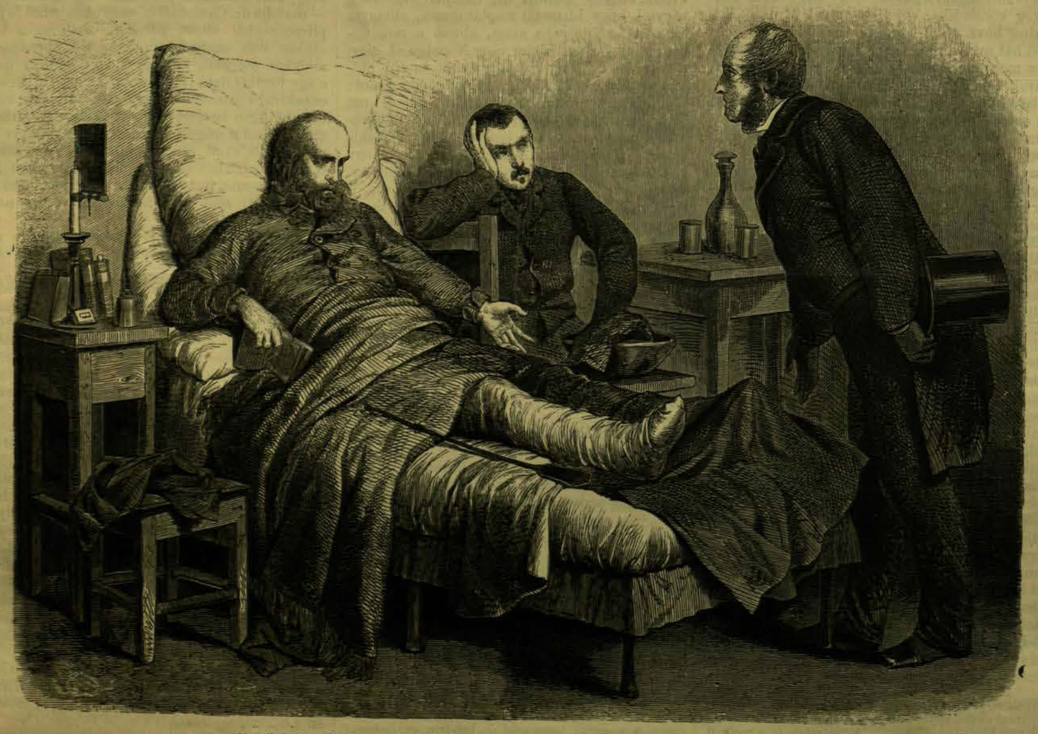

GARIBALDI AZ ASPROMONTEI CSATA UTÁN (1862.)

EGY FEDÉL ALATT.

ANGOL REGÉNY.

Irta **PAYN JAKAB.**

V. fejezet.

A vaskéz.

Megismerkedtünk már Halcombe lakóival, jogszerinti urával, Arden bárával és neje utáni családjával, valamint azzal is, ki mindnyájok fölött tényleg uralkodott, Walcot Ferdinánddal. Az ő uralkodásának, melyet vaskézzel vezetett, ugy, hogy annak szoritása alig látszott, de önkénytelenül érezhető volt, — csak egy lény nem vetette magát alá, sőt vetélytársa volt a zsarnokságban, melynek mindenki engedelmeskedett. Ez egyetlen pedig nem más volt, mint a kit az egész ház a «Nagy Babá»-nak nevezett, a négy éves kis Nicoll Gerald, a kinek akarata nem csak anyjának s testvéreinek volt parancs, hanem magának sir Robertnek is, ki a gyermeket végtelenül szerette. Walcot megkisérlette, hogy kivonja magát a Baba zsarnoksága alól, sőt hogy rajta is uralkodjék, mint a többieken; de ez még neki sem sikerült. A Nagy Baba határozott ellenszenvvel viseltetett iránta és sem nyájaskodásainak, sem határozott fellépéseinek nem engedett.

— Magát ki nem állhatom! — szokta mondani a gyermek s ettől az itéletétől semmikép nem volt eltéritheto.

— Látja, mint fáj nekem, hogy nem szeret — mondta sokszor Walcot s torz-szomoru képet csinált.

— Baba látja, de nem bánja, — volt a felelet.

A nagyobbik fiu, a kilencz éves Frank, nem végezhetett ily könnyen Walcot urral; pedig bizonyos, hogy ő sem viseltetett iránta több rokonszenvvel, mint kis öcsikéje. A család idősb tagjai Frankot is nagyon szerették, de nagyobb lévén már, nem kényeztethették ugy, mint a Babát s neki nem volt szabadalma érzelmeinek oly föltétlen nyilvánitására. Aztán egy történet sötét árnyat vetett az ő fiatal életének addig felhőtlen egére. Különös, sőt némileg képtelen történet volt, de komoly következményei voltak rá nézve. Az előbbi ősz vége felé egy délután a fiu elkéredzett anyjától, hogy kis ponyján látogatást tehessen egy hasonkoru barátjánál, Archestertől néhány mérföldnyire. Este lett, egészen besötétedett, s Frank még nem jött haza. Aggódtak is érte, haragudtak is, mert meg volt neki hagyva, hogy nem szabad késöre maradnia. A pony jámbor s megbizható ló volt ugyan, de gyermeket egészen sötét éjjel magát lovagolni még sem lehetett hagyni. Halálos félelmeket állottak ki miatta, mikor végre kilencz órakor haza jött és pedig igen különös állapotban; képéből kikelve, majdnem elmezavarban. Oly különös dolgokat beszélt, hogy eleinte azt hitték, talán sok bort ivott s attól zavarodott meg. Az orvos — a kiért elküldtek, — azt mondta, hogy valaminek kellett vele történni, a mi agyát felzavarta; talán a ló levetette s fejére esett, vagy olyasmi.

A fiu, a hozzá intézett kérdésekre először zavaros feleleteket adott, végre azt beszélte, hogy mikor a látogatásból haza indult, már alkonyodni kezdett az idő, de mivel az utat ő is, a pony is jól ismerték, nem félt, hogy eltévedjen; nem szerette ugyan a sötétet, de állitotta, hogy egy csöppet sem félt, sem rémekre nem gondolt. Egyszerre, a mint Mirton közelében léptetett, egy csuda-látomány közelitett felé; egy embernyinél sokkal magasabb óriás, hat lábu; lassan biczegett a ködös szürkületben, s látta, hogy két középső lába sokkal vékonyabb, négy pedig vastagabb. A pony is megijedt tőle s félre ugrott; de lovagja még sokkal jobban, ugy, hogy többé rá se mert nézni a csudára, csak behunyta szemét s hagyta menni a ponyt vaktában. Már csak elbeszélve is, a mit látott, vagy látni vélt, az ideges fiu ujra elsápadt és reszketett, de erősen állitotta, hogy nem csalódott s tisztán látta, a mit látott.

— De mama, — mondá, — oly világosan láttam, mint téged; akkora volt, mint ha egy ember a másiknak a hátán ülne s egyenesen nekem jött, hat lábon.

E mellett megmaradt, ámbár senki sem hitt egy szót is az elbeszélésből. Sir Robert, a ki mindent könnyebben meg tudott bocsátni, mint a hazugságot, szigoruan nézett a fiura, mig Walcot — kinek nézetét négyszem közt kérdezte e dologról, mint mindenről szokta — azt vélte, hogy a fiu bizonyosan a nyert engedelem ellenére késöig maradt s e történetet azért találta ki, mert félt a büntetéstől s a szánalmat akart ébresztení maga iránt, hogy attól meneküljön. A dolog nem jött tisztába s Frankon rajta maradt a hazugság szennye. Walcot azt tanácsolta, hogy jó volna a fiut már iskolába adni, ki a háztól; ennek azonban lady Arden ellene szegült s mivel ez egy esetben nem az történt, a mit Walcot akart, annál nagyobb gyülölettel viseltetett a fiu iránt, a ki miatt hatalmán e csorba esett s minden alkalmat felhasznált, hogy a fiu becsületét mostoha apja előtt kisebbithesse. Frank a tanulását otthon nagyon jól elvégezte; szabad óráit pedig a Babának szentelte s vele örömest játszott, a miért a Baba nem is ragaszkodott annyira senkihez, mint kis bátyjához. De Walcotnak ez is szálka volt a szemében s ha Arden ur dicsérte Frankban azt, hogy öccsével — ki a bárónak is kedvencze volt — oly szépen eljátszik, Walcot el nem mulasztotta megrovandónak találni, hogy egy mindjárt tiz éves fiu oly gyerekeskedésekkel tölti idejét, melyet már komolyabb dolgokra kellene használnia, mint hogy a Babával lapdázzék s annak fa és pléh katonáit állitgassa. Mind a mellett Walcot és Frank közt nem volt nyilt ellenségeskedés, mivel az előbbi sokkal okosabb volt, mintsem magát a háznál bármiben is erőszakoskodónak mutassa, s vas kezét, melylyel mindenen uralkodott, bársony keztyükbe ne rejtse.

A hajótörés utáni nap Frank, miután tanulását elvégezte s a kis Babával is egy óra hosszant játszott, szabad idejét arra akarta fölhasználni, hogy kimenjen a tengerpartra, megnézni, a tört hajóból nem dobott-e valamit a tenger ki a szárazra. Társul hitta magának ez expedicióra a kertész, Groad Janó hasonkoru fiát, Jakabot, kivel együtt szoktak csatangolni a szabadban máskor is. Jakab nyers és rideg természetü fiu volt (mint apja a kertész is), de Frank azért szivesen játszott vele; önző s haszonleső is volt s most is azt vetette a Frank hivása ellenében, hogy minek menjen ő a hajótörést nézni, mikor az, a mit a tenger netalán a partra vet, ugy is csak az «uraké». De Frank megigérte neki, hogy a mit talál, az övé lesz; s ezzel megindultak. Az uton a fölött versengtek, melyik jobb futó s Jakab csufolni kezdte Frankot, hogy oly vézna (mig ő annál vaskosabb paraszt gyerek volt) s fogadja, hogy elhagyja a futásban. Frank is megharagudott erre s elkezdettek szaladni. Frank elhagyta Jakabot, az igaz, hogy nagyon ki is fogyott a lélekzetből, annyira megerőltette magát.

— Na, futni jól tudsz, — mondá Jakab; — szerencséd, mert viaskodni gyönge vagy s az ilyennek hasznos a futás. — Ugy, ugy, hiába vicsorgatod a fogadat (Franknak eszébe se jutott a fogát vicsorgatni) — viaskodni nem tudsz; gyere, birkózzunk.

Egy patak-ér mellett voltak, mely a tengerbe sietett s melyen magas palló (gyalog hid) vezetett át, egy-karfáju. A dagály rendesen feltolult a patak torkába s feldagasztotta a vizét.

Jakab, a mint a kihivást elkiáltotta, szaladni kezdett a pallón át; Frank utána. A két fiu szorosan egymás mellett szaladt. Egyszerre Jakab megcsuszott — lehet, hogy Frank, egészen akaratlanul, meg is taszitotta futás közben — s a pallóról azon oldalon, hol karfája nem volt, lezuhant. A halálra ijedt Frank utána kapott s társa borzas hajába kapaszkodott és kétségbeesetten elkezdett segitségért kiáltani. De nem soká tudta fentartani, hajánál fogva, a levegőben Jakabot s az a vizbe esett, mig Frank egyre kiabált segitség után.

Nem messze onnan két férfi állt a bokrok mögött, beszélgetésbe merülve: egy uri ember s egy parasztos ruhaju.

— A széna rossz minőségü volt, — mondá az előbbi, — s a mi több, a szekér felig sem volt megrakva.

— Tévedés lehetett a dologban, — felelt a másik — tessék elhinni uram, nem szándékosan esett.

— Hallgass, — szólt amaz, — a tehenekkel is megcsaltad sir Robertet, az archesteri vásáron.

*

— Nehány shillinget vettem tőle a fáradságért — azt hiszem, az rendén van.

— Hazudsz; minden darabot drágábbnak mondtál, mint valóban volt; az egészen tiz font sterlinget marasztottál a magad zsebében. Ugy-ugy, Holm Gilbert uram!

— Ön mindent kitud, mr. Walcot! az istenre kérem, legyen irántam könyörületes.

— Ugyan mi okom volna rá, hogy megcsalni hagyjam sógoromat? — volt a hideg felelet.

— Egész életemben rabszolgája leszek, csak most az egyszer hallgasson.

E perczben hangzott föl a Frank kétségbeesett segélykiáltozása; s Holm, a majoros, gondolva, hogy a fiu maga van veszélyben s hogy itt a jó alkalom sir Ardent örökre lekötelezni magának, segitségre akart rohanni, de Walcot visszatartotta. Kilépve a bokor mögül, egyszerre átlátta, mi történt.

— Bolond, — szólt, — nem Frank urfi, hanem a kertész fia esett a vizbe.

— Mindegy uram, azt se hagyhatjuk belefulni.

— Igaz, eredj hát s huzd ki.

Jakab ez alatt már fuladozott a vizben; de Holm elég korán ért még oda s szerencsésen kirántotta. A fiu, a ki csuron viz volt s a mellett halálra volt ijedve, el kezdett kiabálni, hogy őt Frank szándékosan taszitotta a vizbe. — Ezért még felakasztatlak, orditozá, fel én! becsületemre! rendőrt, hijjanak rendőrt! feladom, meg akart gyilkolni.

— Ej, Jakab, — csititá Holm, — ne beszélj bolondokat; talán dulakodtatok s megcsusztál a pallón.

— Maga nem látta, Holm bácsi, de én tudom, szándékosan taszitott bele, meg akart gyilkolni.

Frank iszonyattal utasitotta el magától a rettenetes vádat s becsületére mondta, hogy ő sem akarva, sem akaratlanul nem taszitotta le Jakabot, hanem az megcsuszott s ő utána kapott, de nem birta megtartani.

— Ez szomoru történet, fiuk, — mondá Walcot ur, — ezt itt tisztába nem hozhatjuk. Te Jakab elmondod apádnak, az aztán tegyen, a mit akar. Te pedig Frank, jobb lesz, ha egyelőre nem mégysz haza, mig meg nem tudjuk, mit akar a kertész, tesz-e panaszt, vagy elhallgat az egészszel.

— Oh Walcot ur, hát elhihetné?

— Fiam, Frank, én nem láthatok a lelkedbe.

— Mondom, meg akart gyilkolni! — orditá Jakab. — Jó, fizessen nekem kárpótlást, akkor elhallgatok, különben galyákra küldöm.

— Hallja ezt, mr. Walcot? az istenért, ne hagyjon el, pártoljon engem! — esedezett Frank.

— Jó, jó, fiam. Majd meglássuk, mit tehetünk érdekedben. Tudod, a törvény nagyon szigoru s apa bizonyosan nagyon fog haragudni. Az ilyen dolgot, ha csakugyan megtörtént, nem is lehet pénzzel elfizetni. Azért te csak bujj el egyelőre valahol s ne jöjj haza, mig a láthatár nem tisztul kissé. De senkinek se mondd, hogy én adtam neked e tanácsot. Te se szólj, Holm, egy szót se semmiről.

— Hatalmában vagyok, mr. Walcot, parancsoljon velem.

Igy szokta Walcot hatalmába keriteni az embereket s vaskeze szoritását alig kerülhette el, a kinek ő valami hibáját vagy bünét ismerte. A ki pedig büntelen volt, azzal csak bársony keztyüben ereztette vas keze hatalmát. Lady Arden például, bár látta, hogy a házban mindenben Walcot parancsol, azt észre se vette, hogy *neki* is parancsol; pedig ugy volt. A leányok nem kevésbbé az ő kötőfékén jártak, akaratlanul is. Nagyon jól tudott bánni velök. Volt idő, s nem rég, mikor Nicoll Evelyn semminek sem örült inkább, mint ha Ferdi bácsi (igy nevezte Walcotot) kisérte őt lovaglásában s fogta lova zabláját; mert senki, még Gresham György sem tudott oly nyájasan, szivesen s érdekesen beszélni neki mindenről. De mióta sir Robert kimondta, hogy Györgyöt és Évit össze akarja házasitani, a Walcot magaviselete megváltozott a leány iránt. Valami történhetett köztök, a miről egyik sem szólott; de Evelyn azóta nyilt ellenzéket csinált Walcotnak. Most, hogy György is hazajött, vele nem csak szaporodott, de határozottan erősbödött is az ellenzék, mert ő nem csak gyülölte Walcotot, hanem egyenesen gonosz embernek is tartotta. Volt idő, mikor egészen más viszony volt köztök. Még a baronet első neje életében, Walcot hatalmas pártfogójául mutatta magát Györgynek s takargatta könnyelműségeit és pénzt is adogatott neki, hogy ujabbakat követhessen el. De mikor György érettebb lőn, meg volt győződve, hogy Walcot ezt is csak azért tette, hogy hatalmába kerithesse őt s annál inkább meggyülölte érette. Jól látta, hogy Walcot gyanitja, a mi közte s az uj német nevelőnő közt a hajón történt, s azért küldte elébe Evelynt, hogy a német leány hadd árulja el magát. György aggódott is; s elejökbe ment, mikor már gondolta, hogy a kastélyhoz közelitenek. A mint a kocsi szembe jött vele, mindjárt meglátta a benne ülő s egész bizalmasan csevegő két leány arczán, hogy félelme alaptalan volt: Evelyn mit sem vett észre. Elbizakodottságában-e, vagy szórakozottságból, azt a nagy hibát követte el, hogy Miss Hurt-ot Eliznek találta szólitani, a min Evelyn meg is ütődött; de megütődésének kifejezést sem adhatott, mert e perczben a kis kutya-kocsival találkoztak, melyen Jankó Archesterbe ment, az uj szobaleányért. Mig ezzel nehány szót váltottak, figyelmök más felé fordult s Evelyn nem tette meg a megjegyzését. Különben György és Evelyn, bár magok közt soha sem szóltak a sir Robert terveiről, hallgatólag meg voltak abban egyezve, hogy egymást csak rokoni- s barátilag tekintsék, másképpen. Mégis ugy tetszék Györgynek — s talán bántotta is hiuságát — hogy Evelyn nagyon is könnyen veszi, hogy ő más nővel köt viszonyt... De nem szólhatott.

(Folytatása következik.)

EGY FEDÉL ALATT.

FRANK TÁRSA HAJÁBA KAPASZKODOTT, S ELKEZDETT SEGITSÉGÉRT KIÁLTANI.

EGYVELEG.

* **A léghajózás száz éves jubileuma** alkalmából a franczia Société d'Aerostation nagyszerü kisérletet akar tenni a Földközi-tengeren át. A léghajó Marseillesből vagy Nizzából emelkednék föl s ha kedvezőtlen idő volna, egy éjszakát külön e czélra tervezett horgony segitségével a tengeren töltene. A merész vállalat költségeinek elteremtésére a Trocaderóban ünnepet rendeznek. A léghajó oly nagy lenne, mint az 1878-ki világkiállitásnál használt Ballon captiv s tiz utazó lenne rajta. Az angol léghajósok a jubileum emlékére Londonban szakkiállitást rendeznek s ez alkalommal nagyobb jutalmakat tüznek ki a leginkább gyakorlati jellegü repülő gépre.

* **Vilmos császár fivére,** Károly herczeg, ki nemrég szerencsétlen esés következtében lábát törte, már 81 éves, de azért igen erős s élénk, szereti a vadászatot, a katonai gyakorlatokat s pápaszemet nem hord. Különösen hires dohányzó, talán a legszenvedélyesebb egész Németországban. Naponként 18—24 erős havanna szivart sziv ki. Egy tisztelője nemrég oly szipkát ajándékozott neki, melyen egyszerre három szivart is lehet szivni.

* **A farkasok Franczia-országban** a porosz-franczia háboru után nagyon elszaporodtak, sokan azt állitják, hogy egyenesen a német hadsereg után jöttek be. Kiirtásuk végett a vadászoknak sok kedvezményt nyujtanak, hajtó vadászatokat is rendeznek ellenök, de mindennek oly csekély eredménye van, hogy az ország félreső vidékein a parasztok gyakran életveszélyben forognak. Oly farkas megöléséért, mely már embert ölt, a hatóság 200 frankot fizet, a többi elejtésére is elég jelentékeny jutalmakat tüztek ki.

* **A Niagara-vizesésnek villamossági** kisérletekre fölhasználása még mindig tervben van. A vizesés amerikai részén óriási hydraulikus gépet állitanának föl, mely 15 hold területü vizet igényelne s ezen kivül a viz alatt tizezer mérföld hosszuságu kábelt helyeznének el. A terv szerint a vizesés erejét ily módon használva föl, elegendő volna arra, hogy Boston és Chicago között 65 várost villamvilágitással lássanak el. A tervet különben az amerikaiak nagy része sem szereti, mivel a szép vizesés környékét elrontaná s Edison kivihetőségét támadja meg.

* **Kentuckyban** elhatározták, hogy ezentul az istentagadók tanubizonyságát is egyenlő rangunak fogják tekinteni más tanuságtételekkel. Ez államban tehát Bradlaugh sem jöhetne zavarba.

* **Az amerikai déli államokban** legutóbb pusztitott nagy áradásoknak bizonyos tekintetben hasznuk volt. A viz után lerakodott iszap a gyapottermelésre oly hasznosnak bizonyult, hogy minden hold értéke jelentékenyen gyarapodott.

Mennyi hirlap van a világon. A világ 34.275 hirlapja közül 16.500 (majdnem fele) angol nyelven, a többinek közel egyik fele német, egy negyede franczia nyelven jelen meg. A hátralevő negyed a többi nyelvek közt oszlik meg, melyekből a spanyolra — ideszámitva a gyarmatokat, Mexikót és Dél-Amerikát — a legnagyobb rész esik. Napilap 4020 van; az összes évi forgalmat 10,592 millió példányra teszik a statisztikai adatok.

Az első műkiállitás Siamban. Bankok, Siam királyság fővárosa ez évi ápr. 22-én ülte meg négyszázados alapitása évfordulóját, mely alkalomból egy nemzeti mű- és iparkiállitást nyitottak meg ott a mondott napon, melynek tartama három hóra van szabva. A kiállitás elnöke a király legifjabb fivére Khrom Putarada herczeg. A megnyitást hatnapi vallási ünnepély előzte meg. A király maga nyitotta meg a kiállitást; miután a bejáratnál beszéddel és a nemzeti himnuszszal üdvözölték. Ezután körüljárta a kiállitás helyiségeit, jelen volt a kiállitási szinház előadásán is.

Nyolcz ökör huzza az ekét.

UTI KÉPEK KIS-OROSZORSZÁGBÓL.

TISSOTTÓL.

VII.

A pusztán.

Vonatunk olyan lassan mozdult s támolygott előre, mintha — a mint mondani szokás — tojást vinne. Reggeli öt óra volt. Az uj hold sarlója ki-kibukkant a sürű felhők mögül s a felhős ég alatt a puszta föld, a sivatag vegetlene aludni látszék, mély álomban. A mozdony egyhangu, szakadozott pufogésén kivül semmi más hang nem hallatszott s látni sem lehetett mást, mint olykor egy-egy sürü szikra záport a kémény sötét füstjének sörényén. Aztán minden visszamerült az éj sötétébe s csöndjébe Jobbrabalra végetlen lapályok sikjai terültek el, elveszve távoluk sötétébe, itt-ott szakitva meg egy kis csillámtól, ha a kibukkanó hold fénye valamely tó vagy patak vizében visszaverődött egy perczre.

Körülbelől egy óra óta voltam uton. Berdicsevben mindent láttam, a mit egy hatvanezer zsidótól nyüzsgő piszkos vidéki városban látni lehetett — s egy csöppet sem bántam, hogy hátat fordithattam neki.... Minden áron szabadulni akartam inkább e város légköre gőzéből s azért, le sem feküdve a szinház után, megvacsoráltam s éjfél után az indóházhoz vitettem magamat.

Az égen a felhők üzték egymást, folytonosan változtatva alakjokat. A hold, halvány vörös képével olyan volt, mint egy törzséről levágott s a vizben hömpölyögve uszó halottfej, mely körül a felhők fodrai rőt hajként, kuszáltan lebegtek.

Végre a hajnal halványszürke csikja jelentkezett a keleti láthatáron. Egy óra mulva, egyre jobban világosodott s pirult a keleti ég, mig egyszerre megrepedtek a felhők, mint villámtól s a nap, vérvörös arczával, kibukkant közülök. A természetet hajnali borzongás futotta át; a füszálakon ugy ringatóztak a csillogó harmatcsöppek, mint apró lámpácskák egy kertü ünnepélyen. Pacsirták, egyenesen fölröppenve, furódtak be az égbe, harsányan csattogó dalaikkal; fátyol szárnyu szitakötők s egyéb rovarok röpködtek a nap első sugaraiban, mint tömjénfüst lenge felhője a templom kristály kupolája alatt.

Csak egy — az ember hiányzott a reggeli ébredés s fölpezsdülő élet e képéből, mely a puszta ünnepélyes csendje fölött elterült. Lebocsátottam kocsim ablakát s tele tüdővel szittam magamba a reggel üde éltető levegőjét, a mezők zamatos illatát — de a végtelenbe vesző pillantásom embert nem talált sehol.

Vonatunk azonban haladt s tizenegy óra tájott Fastovba érkeztünk, e tekintélyes állomásra, hol a Cherson és Odessza felé menő vonalak elágaznak.

Kievbe menetelem előtt egy kissé körül akarván tekinteni e mezőségen s behatolni az Ukrajna szivébe, melynek méla, édes dalait s csodás legendáit annyiszor hallgattam élvezettel: egy gazdag birtokost, a kihez ajánlva voltam, fölkértem, hogy küldjön elémbe kocsit a fastovi állomásra, hol kiszállani szándéköztam. Embere, kit elémbe küldött, várt reám.

Fastov ebédlő állomás levén, a vonat összes utasai az étteremben tódultak; velök én is. Élénk kép volt, annyi különböző arczot, köztük sok jellemzőt is, egy sürü gombolyagban együtt látni.

Az orosz vasuti állomások éttermei bizonyos fényüzéssel vannak fölszerelve, mely a orosz templomokéra emlékeztet. Még az orgona sem hiányzik (a mivel nem minden templom dicsekedhetik) s az utasok a Mózes imáját s Lecocq egy játszi dallamát egymásután élvezhetik. A háttérben dusan megrakott poharszék állott, tele üvegekkel, melyekben különböző folyadékok, piros, zöld, sárga szineikkel csábitólag mosolyogtak; friss virágokkal tele vázák, eleven és befött gyümölcsökkel, szőlőkkel és czukorsüteményekkel megrakott üvegtálak, hideg és párolgó ételek, sorban kinálkoztak, a kimért rövid idő alatt jól lakni akaró s kétszeres árt fizetni kész utasok tömegének. Középen óriási szamovár pároltgott, az orosz étkezés elmaradhatatlan kiegészitője. A gazda és pinczérek fekete frakkban, fehér nyakkendővel s keztyüvel, jöttek mentek, forgolódva, felszolgálva, figyelve, nehogy valaki fizetes nélkül keljen föl az asztaltól.

Egy percz alatt minden asztalnál minden hely el volt foglalva; nyugodtan szemlét tarthattam a vendégek fölött

Egy üveg pezsgővel s két három tállal maga előtt, melyeken öz-fricassée, szarvasgombával, spékelt fáczán és párolgó budding volt felhalmozva, egy merev nyaku vén tábornok ült s fogyasztotta bámulatos erővel és gyorsasággal az elébe rakottakat. Három francziát, két angolt, egy német csendőrt jól lehetne tartani azzal, a mit egy igazi orosz megeszik. Az égalj kényszerit e nagy falásra, üres gyomorral nem lehet kiállani a hideget. A többit aztán megteszi a szokás, mely egyre öregbedve mindig többet-többet követel.

Szemben egy német tábornok ült, nagy fejjel, kiülő szemekkel, vastag ajkakkal s poczakos hassal, temetve magába egy zsiros ürüczombot, piszkos angol mártással, melyre nem volt kellemes ránézni sem. Mellette egy finom, elegáns hölgy, mint görcsös fatörzs üde hajtása, apró pástétomokkal volt elfoglalva. Élénk, szikrázó szemei, melyek a lángkarddal övezett angyalra emlékeztettek, elárulták a lengyel nőt; fehér, hosszu nyakán arany keresztke függött, keblén finom csipkéi remegtek. A tábornok tüzes szemeket vetett szép szomszédjára, szólt is neki egyet-egyet, de ő nem figyelt reá; csak ropogtatta apró fogai közt a kis pástétomokat, mintha csak sziveket ropogtatna.

Jobbra tőlem egy hervadt, petyhüdt, vaskos szőke nő ült, tul már a bizonyos koron, s egy fiatal csinos férfival együtt fogyasztott egy szivós husu nagy kappant; oly gyöngéd pillantásokat vetve társára, melyek kizárták a föltevést (mit egyébiránt a korkülönbség megengedett volna), hogy anya és fiu legyenek. Mindig a moszkvai élet gyönyöreiről, mulatságairól, a maga gazdagságáról s estélyeiről beszélt neki. Ugy látszott: az uton fogta valahol a fiatal embert s viszi magával. Elmondta, hogy palotája földszintjén fogja őt elszállásolni s több effélét.

Az asztal végén — melyet egymaga foglalt el — egyike ült azon emanczipált orosz nőknek, kikkel Nizzában vagy Genfben gyakrabban találkozunk, mint magában Oroszországban. Francziául beszélgetett egy kifent bajuszu katonás urral, lovakról, kártyaasztalról, pezsgős vacsorákról s a szók ugy rajzottak ajkai közül, mint méhek a rózsa körül. Karcsu derekát selyem füző szorította s hullámzó kecses mozdulatokkal imbolygott, mintha bámultatni akarná fekete-vénus termetét. Szomszédja, a kifent bajuszu ur, egészen oda volt; mig tulsó szomszédja, egy tisztes moszkvai asszonyság, megbotránkozva fordult el tőle.

Az én vezetőm, kit X. ur küldött előmbe kalauznak, csak evésre nyitotta fel a száját. Mig jól nem lakott, egy szót se vehettem ki belőle. Gömbölyü s oly vörös feje volt, mint egy eidami sajt. De mikor minden tányért tisztára üritett maga körül s a jardinettot zsebre rakta, akkor egyszerre bőbeszédűvé vált s elmondta, hogy három órai utunk van még vasuton R—ig; hogy a kastély nagyszerü park közepén fekszik, egy patak mellett, melyen hattyuk s egy piczi gőzös uszkálnak, — de hajh, a szebb idők mégis elmultak már! Hajdan az X-eknek oly uradalmuk volt, mely 160 kiléter hosszban és 148 km. szélességben terült el s több mint egy millió hektárt foglalt magába és 150,000 jobbágygyal rendelkezett. Akkor volt jó élet a kastélyban. Örökös mulatság, lakoma, dinomdánom! X. ur fiatal s nőtlen volt; nőkben azért nem volt hiány; legszebbek a fiatal jobbágylányok voltak, kik nem várták el az emanczipácziót, hanem magok emanczipálták magukat stb. Hajh, de ura most már öreg, szélhüdött és tehetetlen is, a jobbágyok is felszabadultak, a birtok adósságokkal van megterhelve s a régi nagy uraságnak csak romjai, a vig életnek csak emléke van meg! Azért a kastély most sincs látogatók nélkül. A szomszédbeli nagybirtokosok, kik szintén hasonló helyzetben vannak s ugyanazon élményeken mentek át, most is együtt tartanak s a nagyvilág, melyet Gogol és Turgenyev oly élénken irnak le, most is feltalálható a kastélyban.....

Az étterembe tódultak.

Az utasok bevégezték ebédjöket, fizettek, összeszedték uti táskájokat; a kievi és moszkvai vonat elindult s most rajtunk volt a sor. Az Ukrajna belsejébe induló szárnyvonalra ültünk s neki indultunk a valódi pusztának, Oroszország legtermékenyebb sikjának, melynek fekete földje szárazságban porfelhőt ereszt, esős időben szurokként ragadó sárral hömpölyög, s legtermékenyebb, legkövérebb televény (humus), a mi csak képzelhető. Elpusztult erdőségekből keletkezett, melyek itt rohadtak el s öt-hat láb vastag termő réteget képeztek, melyen a buza egy szántásban óriási szárat hajt és sulyos tömött kalászt növel. Hat nyolcz-ökör huzza az ekét, alig bir a zsiros

fekete földdel, melyet *csernoziomnak* nevez az orosz s a melyen három évig nem kell sem ugart hagyni, sem trágyát teriteni, gazdagon terem, de három évi termés után három évig pihenni kell

Pásztortűz körül telepedve.

hagyni, hogy a föld ereje megujuljon s ujra termővé váljék. Itt a gazdálkodás a legkezdetlegesebb módon megy s csak arra igyeknek, hogy minél olcsóbba kerüljön. A pusztai emberek éjszakára pásztortüzeket gyujtanak s a körül telepedve adják magukat pihenésnek, hogy hajnalban ismét beállhassanak a munkába.

Uti társam, ki nekem e részletet elbeszélte, azzal fejezte be, hogy vannak már nagy gazdaságok Oroszország siksságain, melyek e kezdetleges és egyszerü gazdálkodási módtól eltérőleg, a modern kor igényei szerint vannak berendezve. Szántó, arató és nyomtató gépekkel dolgoznak. S reményét fejezte ki, hogy száz év mulva az Ukrajna sivatag pusztái is oly mivelés alatt fognak állani, akár a Normandia völgyei. A legnagyobb birtokosok Francziaországból, Angliából, söt Amerikából is hozatják gépeiket s óriás terjedelmü birtokaikba behozták az ipar-gazdálkodást, mely annyira fejlődhetik, hogy Ukrajna az egész Európát nemcsak gabonával, de rizszsel, söt czukorral is el fogja láthatni nemsokára....

Még a mocsáros puszták sem állhatnak már ellent a művelésnek. Volt idő s nemrég, mikor egész területek, sok négyszögmérföld terjedelemben, büzös, fekete iszapu vizek által boritva aludtak. Mostanában azonban csatornákat huztak a vizek levezetésére s a tókból valódi folyókat alkottak. A tófenékből visszamaradt kulturtalaj ép oly termékeny, vagy még termékenyebb lett, mint az amerikai mezőségek, a prairie-k. Először viruló szigetek merültek föl a vizek között, melyeken buján indult meg a legdúsabb tenyészet; azután ez oázok mind nagyobb terjedelmet vönek s most egész területek vannak visszaadva az emberi művelésnek. Csak azon a téren, melyen vonatunk átrobogott, 130,000 hektár adatott igy vissza a kulturának, részint mint legelő, részint mint szántóföld.

A legelőkön, melyek még itt-ott ingoványos réttalajon állanak, óriási ménesek és baromgulyák tenyésztése foly. Uj-Oroszország s az Ukrajna sikjain, le az Azovi- és Fekete-tengerig, mint Délamerika pampas-ain, ezer meg ezer főre menő ménesek és gulyák legelnek. A csikós és gulyás, bojtáraival, e majdnem vad állapotban levő állatokat egész nyáron és télen át számon tudja tartani s megőrzi a sikságokon. Télen át a farkasok miatt nehéz a mesterség, mert e vad állatok, a hó boritott végtelen mezőkön az éhségtől hajtva s kényszeritve, nem egyszer vakmerően megtámadják a méneseket és gulyákat.

Farkasok támadása.

Ámde a vad lovak nem hagyják magokat. Mihelyt a farkas villamos szeme fölcsillan a fekete éjben, elnyeritik magokat, összecsoportosulnak s oly vad üvöltést visznek végbe, mely őrzőiket nagy területről összehivja s ember és állat közerővel áll ellent a támadásnak. Meg hatalmasabb a szilaj ökrök ellentállása, melyek hadoszlopként, szarvaikat neki szegve, tömegesen rohannak a farkasokra s felöklelik e vadállatokat, melyek félnek tőlök s ha az éhség nem kényszeritené, meg sem mernék támadni.

KÉPEK GARIBALDIRÓL.

A hős vezér elhunyta alkalmából élete pályájára vonatkozó néhány képet mutatunk be olvasóinknak.

Az egyik Palermo bevételének egy jelenetét tünteti föl. Garibaldi nyugot felől közeledék a városhoz, itt azonban be nem törhetett, mert a nápolyiak megszállva tarták a királyi palotát s ágyukkal és frissen hányt sánczokkal igen megerősíték. Igy hát a Termini-kapu ellen intézett támadást kelet felől. Innen távol voltak az erődök, azonban a zaj hallatára a nápolyi sereg mégis bombázni kezdte az utczákat s tartott a rombolás egész napon. Május 27-én Lanza tábornok kicsalatá magát Carleone felé, mire Garibaldi egész erejével előtört Monreole felől, megtámadá a Termini- és San-Antonio kapukat, s szuronyszegezve üzé el az őrséget. 4 órakor reggel kezdődött a csata s 7 óra se volt még, Garibaldi lobogója már ott lengett a városházán, mire a nép is a fölkelőkhöz csatlakozott s a házak kapuiból, s a szük utczákból támadta meg a föl- s alá vonuló nápolyi csapatokat, a házak emeleteiből sulyos tárgyakat dobáltak fejeikre, söt a Carleone mellől visszatérő hadat is ágyu- és puskatüzzel fogadá s visszaveré. Lanza tábornok tehetetlen dühében az erődökből s a kiktőben horgonyozó hajókról kezdé bombázni a város legnépesebb utczáit s rettenetes rombolást mivelt. De mind hiába volt. A városba szorult része a királyi seregnek minden felől körül volt véve s Lanza, hogy ezt megmenthesse, inkább kapitulált s kivonult az erődökből is. Rajzunk a Termini-kapu ellen intézett támadást tünteti föl.

Másik képünk azt a jelenetet mutatja, midőn Garibaldi *Nápolyba* is bevonulván, a királyi palota della Foresteri nevü szárnyának erkélyéről beszédet tart az összegyült néphez. Szept. 7-én történt, hogy a gyönyörü toledói utcza a szorongásig megtelt emberekkel. Legalább is 40,000-en lehettek jelen. E nap érkezett Nocera felől a diktátor is, a ki bekocsizván a Toledo- és Trinidad-utczát, a Della-Foresteria palotába ment s annak erkélyéről beszédet tartott a néphez. A tábornok, mint mindig, ugy ez alkalommal is az alpesi vadászok egyenruháját viselé s nyakán szürke koczkás kendőt. A diktátor mellett megjelentek seregének tábornokai, köztök Türr, Bixio és Carini (ki Palermo bevételénél balkarján megsebesült) — ugyanazok, kik harmadik képünkön is láthatók Garibaldi körül, mindama fegyvernembeli katonaságból egy-egy emberrel, melyből ez időben Garibaldi hadserege alakult.

Következő képünk az *Aspromonte* utáni időből való, midőn Garibaldi sebéből kivették a golyót s a tábornok félig ülő helyzetben fekszik környezve orvosaitól, kiknek egyike London leghiresebb seborvosa, dr. Partridge «az angol nép» megbizásából utazott Olaszországba Garibaldi gyógyitására.

Két képünk csendes otthonát mutatja a nagy nevü tábornoknak, köves kis szigetén, s őt magát is békés foglalkozása közben. Garibaldi kaprerai házát igy irja le 1861-ből barátja, Dumas Sándor, ki meglátogatta elvonultságában:

A lak földszinti épület, van benne kilencz lakosztály. Jobbra a tornáczból, mely ebédlőül használtatik, Garibaldi szobájába jutni. E szoba nedves voltánál fogva igen egészségtelen, de azért Garibaldit semmikép nem lehet rábirni, hogy cserélje föl mással. Butorzata a legegyszerübb. Van benne egy faágy két matráczczal, egy rozzant kis asztal, ócska zöld pamutkelmével beteritve, előtte egy igen megviselt karos szék. Két szekrényben nem a legszebb rendben, ágylepedők, törülközők, átlyukgatott zászlók s Garibaldi egyéb kedves emlékei vannak elhelyezve. E szobában van tovább haditörténeti könyvtára, s gazdasági könyvek. A szoba legnagyobb ékessége G. leányának arczképe négy éves korából. Az ágy fötött G. első nejének Anitának és saját édes anyjának hajfürtei vannak egy medaillonban, egy más szegen Veuhi arczképe és a tábornok zsebórája együtt. Az ablak mellett egy ócska tükör, édes anyja butoraiból való. Balra a tornácztól a tábornok barátjainak hálószobái nyilnak, mindegyik vaságygyal. E szobák mögött van a konyha és éléskamra. A ház közepén, a tornácz mögött van még egy kamra, melyben a sziget terményei, leginkább bab és krumpli van eltakaritva. A sziget egész marhatartása 1 bika, 8 tehén, 5 szamár és 2 ló. Garibaldi legmeghittebb barátai Fruscianti, Gusmaroli és Bono, ugy fiai is, nála tartózkodnak, vele együtt halásznak, vadásznak és végzik a földmives munkákat. Napi munka után este a ház valamennyi lakója az egyszerü vacsorához ül, melyet régi komoly visszaemlékezésekkel füszereznek, vagy a hős leánya zongorához ül — e zongora a ház egyedüli fényüzési czikke — s hallatja szép dalait, melyet a társaság figyelemmel hallgat.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KÖZÜLÉSE.

Junius 4-én tartotta akadémiánk 42-ik közülését a nagy diszteremben, mely azonban ezuttal nem telt meg annyira, mint más években. Az akadémikusok emelvényén sok kitünőség foglalt helyet. Haynald érsek bibornoki, Ipolyi püspöki diszben jelentek meg, gr. Andrássy Gyula honvédtábornoki egyenruhában, gr. Széchen Antal, gr. Cziráky János magyar diszruhában. A miniszterek közül ott volt Pauler, b. Kemény Gábor, Trefort, mig gr. Szapáry Gyula és b. Bedekovics a hallgatók közt foglaltak helyet, valamint Ráth Károly főpolgármester is. Az elnöki asztalnál gr. *Lónyay* Menyhért és *Pauler* Tivadar, továbbá *Fraknói* Vilmos főtitkár és *Gyulai* Pál titkár ültek.

Tiz órakor kezdődött az ülés, s harmadfél óráig tartott.

Gr. **Lónyay** Menyhért elnöki megnyitó beszédében akadémiánk szervezetéről szólt, mely különbözik minden más tudományos testülettől; nem királyi, nem országos, nem is kizárólag tudósoktól vezetett intézet, hanem legfőképen nemzeti. Magyar hazafiak kezdeményezték, a magyar nemzet önkénytes magán adományai teremtették; és ma is — több mint félszázados fönnállása után — nem mulik el év, melyben azt magyar hazafiak adományaikkal és hagyományaikkal ne gyarapitsák. Magyar, mert munkásságának legelső és legnagyobb ténye volt művelt magyar irodalmi nyelv alkotása, és oly sikerrel való terjesztése, hogy ma már az általa képzett irodalmi nyelv a nép nyelve lett s annak művelése és tisztaságának megőrzése ma is kiváló gondjai közé tartozik. Nemcsak eszményi, hanem gyakorlati czélnak is él. Már alapitója: Széchenyi személyében szerencsésen egyesült a két irány, mert ő eszményi volt czéljaiban s a leggyakorlatibb eszközeinek fölhasználásában. Még a két elnök választásánál is folyvást tekintettel voltak a két irányra. Az első elnök: a nagy tudós gr. Teleki József mellett a gyakorlati munkásságu gr. Széchenyit választák meg másodelnöknek. Gróf Dessewffy Emil mellé b. Eötvöst, az eszményi élet e legnemesb megtestesülését. Majd Eötvös mellé őt (gr. Lónyayt), szintén a gyakorlati irány képviselőjéül. Ő négy izben nyerte el az akadémia elnökségét, melyet élete legnagyobb kitüntetésének tekint mindazok közt, melyek választás utján érték. Utolsó megválasztásának harmadik éve most van, s talán ez az utolsó, azért kötelességének tartja számot adni az akadémia anyagi sikereiről is. Tizenkét év előtt még sok terhe volt az intézetnek, de ma már nem adós senkinek; a vagyon emelkedése fél millió. Szólt ezután a közel jövő egyik fontos feladatáról is: a nemzetgazdasági és természettudományi ismeretek terjesztéséről, s ama folytonos rendeltetéséről, hogy akadémiánk a magyar nemzetet a tudományokban előhaladt nemzetekkel egy szinvonalra emelni s ez által fajunk legfőbb érdekeit előmozditani törekedjék minden időben!

Az éljenzés után **Fraknói** Vilmos olvasta föl a titkári jelentést, mely részletesen fölsorolja az egyes osztályok működését, az akadémia által kiadott könyveket.

Bevezetésül emlité a magyar szellem ama beolvasztó erejét, mely ha az idegen nemzetek tömegét nem is, de azok legnemesb elemeit magába foglalta, s a Huntok, Pázmánok és Drugetek fiait magyar

fűrakká nevelé. A Magyarországban élő nem magyar nemzetiségek, több évtized óta saját nyelvükön egyátalán nem tudtak jelentékeny értékü irodalmi, tudományos munkákat létesiteni. Ellenben akadémiánknak, a magyar nyelv fejlesztésére és a magyar irodalom emelésére czélzó tevékenységében, alapitásától kezdve napjainkig, munkatársai ez ország legkiválóbb szellemei, bármilyen vala eredetük és származásuk s bármilyen vala az a nyelv, melyen az anyai szeretet hangja bölcsőjük körül megszólalt. A magyar irodalmat gazdagitják ők és nem egynek *magyar* munkáját átkölcsönözték a nyugati nagy irodalmak is. És nagy mértékben föltünő, hogy azok, a kiknek őseit — mint gunyosan mondják — hiába keresik Árpád táborában, talán legjelentékenyebb szolgálatokat a magyar nyelvtudományok ügyének tettek. Majd az évi munkásság képét vázolva, emlité Fraknói Vámbéry Arminnak a magyarok eredetéről irt nagy művét, melynek czélja bebizonyitani, hogy nyelvünk nem finn-ugor, hanem török-tatár eredetü; továbbá Hunfalvy Pál, Budenz, Simonyi Zsigmond, a szépirók, köztük Szász Károly és Csiky Gergely, a történetirók, jogtudók és természetbuvárok széles körü munkálkodását, a bizottsági működést, a kiadott könyvek halmazát.

Megemlékezett az akadémia elhunyt tagjairól: gr. Károlyi Istvánról, Gorove Istvánról, Molnár Aladárról, Szemere Miklósról, Morócz Istvánról, Lukács Móriczról, Baintner Jánosról, Suhayda Jánosról és Asbóth Lajosról. Sajnálattal emlitette, hogy az idei választásoknál nem választottak meg többet, sik az akadémiának diszére váltak volna, s még a halálozások által megürült helyeket sem töltötték be. Az akadémia vagyoni gyarapodása egy év alatt tizennégy alapitvány és hagyaték 170,000 frttal. Ezek közt nagyobbak Molnár János szécsenyi lakosé 10,000 frt, Gorovené 10,278 frt, Lukács Móriczé 20.000 frt s Bük László 320 hold erdője. *Az akadémia vagyona jelenleg* **1.891,569 frt** melynek nagy részét a palota képezi. 1881-ben a bevétel 136,482 frt volt.

Ezzel a hivatalos előterjesztések véget értek, s a felolvasások következtek.

Trefort Ágost miniszter Lukács Móricz fölött tartott emlékbeszédet.

Az elhunythoz hosszas ismeretség és barátság füzte 1837 óta s az 1848-ig terjedő időt vele élte át. Csak röviden emlit róla egy pár életrajzi adatot s inkább ama köröket festi, melyekben Lukács élt s ama viszonyokat, melyek befolyással birtak rá. Szerette a művészetet és az irodalmat. Tevékeny része van a néhai műegylet fölállitásában s ő volt, ki először kifejezte az óhajtást, hogy herczeg Esterházy képtárának nem Bécsben, hanem az ország fővárosában van helye. Szépirodalmi működéséről nem szólt tüzetesebben, fenhagyva azt a Kisfaludy-társaságnak, melynek az elhunyt elnöke volt, s mely műveit sajtó alá rendezi. Tanulmányai (történelmiek, társadalmaik és eszthetikaiak), czikkei a Tudomány tár-»ban, ujabban pedig a »Budapesti Szemlé»-ben jelentek meg. A negyvenes években külföldi német lapokba is irt magyar viszonyokról, hogy a ferde felfogásokat eloszlatni segitsen. Ezeket ma is érdekkel és tanulsággal lehet olvasni; megtanulhatni azokból, mily kezdetleges viszonyok közt élt a nemzet 1848 előtt s mily haladást tett azóta. Lukács végrendelete is olyan, mely visszatükrözi az ő művelt, lelkesülni tudó szellemét. E végrendelet tobb irányban tanulságos. Meghazudtolja e végrendelet azon nézetet, hogy nálunk a gentrynek okvetlenül tönkre kell menni. Hiszen Lukács is ezen osztályhoz tartozott, s nemcsak hogy vagyonilag tönkre nem ment, de örökölt vagyonát még gyarapitotta is. Másodszor e végrendelet megmutatta s például szolgál arra, hogy oly országban, hol közszellem van, vagyonos ember, kinek családja nincs, nem feledkezhetik el a közintézetekről, a mint az az utóbbi időben több igen kiváló esetben történt, midőn gazdag és családtalan emberek elhaláloztak a nélkül, hogy az ország közintézeteiről csak egy szóval, vagy fillérrel is megemlékeztek volna. A hol ilyen emberek éltek, mint Lukács Móricz, az nem demoralizált s nem korrumpált ország s a fiatalság, melynek első feladata dolgozni s tanulni, kövesse azok példáját, és Magyarország fenn fog maradni, saját fiainak s barátainak örömére s ellenségeinek boszuságára!

Gr. **Széchenyi** Béla felolvasását kelet-ázsiai utazásának tudományos eredményéről, nagy érdekkel várta a közönség s egész végig figyelemmel hallgatta, végül pedig zajosan tapsolta és éljenezte.

1874-ben határozta el ez utazást s 1877 deczember havában kelt utra. Ázsia belsejébe az vonzotta, hogy 80,000 négyszög mérföldnyi terület ismeretlen még ott s hogy remélte, hátha nyomára akad a régi magyarok bölcsőjének. Az ut fáradalmas volt, de igazoltnak találta atyja egykori figyelmeztetését: «csakis a jó gyalogló tökéletesen független ember.» Gr. Andrássy Gyula akkori külügyminiszter ajánló levelekkel látta el, költségek fölött rendelkezett, nemzetisége sehol sem ébresztett gyanut, forradalmak nem állták utját, hittéritő sem volt, s ekkép nem kellett akadályokkal küzdeni, mint sok más utazónak. A khinai kormány is előzékenyen megadta az utazási engedélyt Mongólia déli részére és Tibetre. Kung herczeg előtt előszóval is előadta, hogy ő fajrokonokat keres, mert a magyarok is Ázsiából eredtek. A miniszter és környezete arra kérte, mondana nehány mondatot magyarul s ő a «Szózat» és «Föti dal» egy pár versszakát szavalta el. Megnyerve a khinai kormány támogatását, azzal a biztos reménynyel indult el Tibetnek, hogy annak fővárosát, Lhasszát, a dalai láma székhelyét, hol európai még nem volt, elérheti. De ez neki sem sikerült. Először khinai utlevéllel nem bocsátották tovább, aztán természeti akadályok birták visszatérésre; harmadszor pedig, már közel a czélhoz, a lámák (szerzetesek) lázitották föl ellene a lakosságot. Tibet szegény ország, csak érczek tekintetében mondható gazdagnak. Arany sok van, de mindössze csak két bányában aknázzák, s az aranyszedés a vizekből való mosásból áll. Attól tartanak, hogy ha bányászszák, az aranyásás hirére erőszakkal betörnek a khinaiak. Rendkivül őrzik a határt a khinaiak elől. Khina császárja csak névleg ura Tibetnek, és a dalai láma közt a viszony olyan, mint hajdan a pápa és uralkodók közt volt, csupán vallási. Tibet összes érintkezése Khinával a tea miatt történik, mert a tibeti fensikon tea nélkül nem lehet megélni. Ha Tibet közelebbről kaphat teát, ez az érintkezés is megszünik. Hogy máris van összeköttetése a tibetieknek orosz kereskedőkkel, mutatják a mind jobban elterjedő rubelek. A nemzeti párt legfőbb törekvése: elzárni minden európai és idegen elől a határt. Tibetben minden földbirtok a dalai lámáé, s a mint valaki a budhista vallást elhagyja, vagyonát elkobozzák. Innen van, hogy hittéritők sem boldogulhatnak. A kereskedelmet a lámák monopolizálják, kik a határon összevásárolt czikkeken nagy nyereséggel adnak tul. A kolostorok zsarolják a népet, s ép azért tartják távol az országtól az idegeneket.

Az ut, melyet Széchenyi tett a khinai birodalomban és Tibet egy részében, a leghosszabb, a mit európai utazó bejárt. Mindenütt gyüjtötték a tudományos anyagot; nyelvészeti följegyzéseket, geografiai fölméréseket tettek, s gazdag gyüjteményt hoztak magokkal. Széchenyinek az a reménye, hogy fáradsága nem volt hiába, a nagyon megjutalmazva érezi magát, ha a tudományos ismereteket csak néhány porszemmel is sikerült gazdagitani. Utleirása egy év mulva fog megjelenni, először magyarul s aztán angolul és németül.

Ezzel végződött a közülés.

*

Az akadémia tagjai ezután a Hungária disztermében gyültek össze lakomára. Az első felköszöntőt gr. Lónyay mondta a királyi családra; ezután a mai ülés fölolvasóit éltették: Haynald a főtitkárt, gr. Széchen Trefortot, Ipolyi gr. Széchenyi Bélát. Fraknói, Beöthy Zsolt, Pulszky Ferencz, Szigeti József mondtak még toasztokat.

*

Az akadémia első osztályának eddigi elnöke a második osztályba tétetvén át magát, az első osztálynak elnökről kell gondoskodni. Az osztály *Hunfalvy* Pálra gondol, de ő az akadémia főkönyvtárnoka lévén, ha e két állás összeférhetlennek bizonyulna be, akkor az osztály többségének bizalma *Szász* Károly felé fog fordulni.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Vatikánban lévő magyar vonatkozásu okiratok. E hó 7-én Haynald bibornok elnöklete alatt több főpap (köztük Ipolyi, Császka, Schuszter, Németh püspökök, Fraknói, Tárkányi, Bubics, Latinovics, Markusz és Vagner kanonokok) egy nagyfontosságu kérdésben tanácskoztak. Egy év előtt inditványozta a nagyváradi káptalan, hogy a római szentszék levéltárában levő, Magyarország egyházi és politikai történetére vonatkozó okiratok közrebocsáttassanak. Az inditványhoz a főpapok, káptalanok és birtokos szerzetesek is hozzá csatlakoztak. Mult hóban Fraknói Rómában személyesen adta át a pápának a kérelmet, hogy az engedélyt a kutatásra megadja, s a pápa a leghizelgőbben nyilatkozott e törekvésről. A jelentékeny költségekre ekkorig — nagyrészt tiz évre tett — ajánlatok összege már 70,000 frt, püspökötől, káptalanoktól, kanonokoktól. Eljött tehát az idő, hogy a munkát is megkezdjék, s e végből tanácskoztak Haynald bibornok elnöklete alatt. Az értekezlet a vállalat megindását szakférfiakból álló bizottságra ruházta, a melynek Ipolyi Arnold püspök elnöklete alatt tagjai: Dankó és Knauz esztergomi, Rómer és Fraknói váradi és Tárkányi Béla egri kanonokok, mindannyian az akadémia tagjai. A vállalat pénzalapjának kezelésére pedig a Szent-István-társulat kéretett fel. Az első kötet a magyar királyok udvaránál volt pápai követek jelentését fogja közre adni, s valószinü, hogy e tavaszra megjelenik. A vállalat kétségkivül uj világot fog deriteni hazánk történetére, s a magyar klérus tudományos szellemének és áldozatkészségének maradandó emléke lesz.

* **„Lenau Miklós élete és művei“** czim alatt érdekes monografia jelent meg dr. *Sonnenfeld* Zsigmondtól. A német irodalomnak reánk magyarokra nézve alig van érdekesebb alakja Lenaunál, e magyarországi (temesmegyei csatádi) születésü költőnél, kinek morva er edetü apja itt kamarai hivatalt viselt. A család nem magyarosodott meg, de a németajku költő azért megtartotta ifjukori benyomásait Magyarországból s költeményeiben — melyeket a szabadság szeretete s méla borongás, majd sötét világnézetté fajulva, leng át — nem egy magyar vonatkozás van. Valódi szeretettel viseltetik szülőfölde s ennek pusztái iránt s édes-bús dalai nem egyszer zendülnek magyar honfiui érzelmek akkordjaira. Sonnenfeld ur, a német nyelv és irodalom alapos ismerője, nagy tárgyismerettel, szép aesthetikai műveltséggel fejtegeti Lenau műveit s egész költészetét s érdekes és megragadó képet rajzol elénk e szerencsétlen költőről, ki végre lelki elborulásban fejezte be hányatott és szenvedélyektől tépett életét. Sonnenfeld ur, műve végén megemlékezvén Lenau forditóiról is, megütődését fejezi ki azon, hogy a költő műveiből kevés — s azok is csak kisebb költeményeiből — vannak magyarra forditva. Ámde Lenaunak épen kisebb költeményei a legszebbek. «Faust»-ja, «Savonarola»-ja, «Albigenses«-ei eszmékben gazdagok, de kompozicióra gyöngék s homályosak. Le van azonban forditva, és pedig sikerülten, kisebb költői beszélyei közül «Anna» (Bánfi Zsigmondtól a «Budapesti Szemlé»-ben) s legszebb két balladája (illetőleg románcza a «Szomoru szerzetes» Vajda Jánostól s a «Postalegény» Szász Károlytól. Lesz alkalmunk talán a «Lengyel menekült»-et is bemutatni nemsokára. Ezekre figyelmeztetjük a szerzőt, a nélkül, hogy műve érdeméből a legkevesebbet is levonni akarnánk. A csinos kötet a Franklin-társulat kiadásában jelent meg s ára 1 frt 40 kr.

Az Athenaeum kiadásában a következő művek jelentek meg: *Csiky Gergely szinműveinek* gyüjteményéből a második kötet, mely a népszerü drámairó „*A proletárok*“ czimü, eddig leghatásosabb szinművét juttatja szélesebb körü közönség kezébe; ára 80 kr. — „*A gondtalanok*“, vig beszélyek *Lauka* Gusztavtól, egy kötet, 269 lap, ára 1 frt 20 kr, Török József gyógyszertártulajdonosnak ajánlva. A veterán iró mulattató, vig beszélyeiből tizenegy van összegyüjtve e kötetbe, részint kisvárosi rajzok, részint egy-egy alak, nagy képü emberek, szenvelgő hölgyek karrikaturája, az élet apró bajaival, furfangjaival s a szerző leleményességével. — „*Az otthon*“, utmutató a ház czélszerü és izlésteljes rendezésére s vezetésére, irta egy nagyvilági hölgy. Valóban nem fölösleges könyveket is irni arról, hogy a vagyonosabb osztály több izlést és művésziesb élitést hozzon be lakásába, s anyagi helyzetét ne idomtalan drágaságokkal fitogtassa, hanem az elegánczia és műérzék tapintatával emelje vonzóvá. Ezt a kevésbbé vagyonos is megteheti. A könyv kiterjeszti figyelmét az egész otthonra, a rendre, tisztaságra, a külső helyiségek berendezésére, a városi és falusi lakásokra, az egyes szobákra rendeltetésök szerint, s az összes butordarabokról és fölszerelésről is igen részletesen szól, valamint képét adja a régebb kor otthonának. Végül pedig több rajzban is bemutat régibb és ujabb szobákat, szalonokat. Az izlést, czélszerüséget és otthonosságot hirdető könyv ára 1 frt 70 kr., kötve 2 frt.

A „képzőművészet remekei“ czimü vállalatból a hatodik füzetet kaptuk *Divald* Károly ismert műintézetéből, az eddigiekhez hasonló diszszel kiállitva. E füzet képei: «A borghesi viador» szobornak képmása; «Mihály arkangyal győzelme a sátán fölött», Rafaeltől; «Szent Jeromos», Corregiotól; «Renaud és Armida», Dominiquinitől és a «Vizözön» Poussintől. A gondosan készitett szöveg *Wagner* János tollából való.

Akadémiai értekezések. Az akadémiában tartott felolvasásokból és értekezésekből a következő füzetek jelentek meg:

Az elhunyt tagok fölött tartott „*Emlékbeszé-*

**

dek" gyüjteményéből kettő: «Emlékbeszéd Korponay János levelező tag fölött, «Kápolnai Pauer István levelő tagtól; ára 10 kr.; és «Emlékbeszéd dr. Suhayda János» levelező tag fölött», dr. Konek Sándor rendes tagtól; ára 10 kr. — *A nyelv- és széptudományok köréből:* «Idősb gróf Teleki László ismeretlen versei», Szász Károlytól; ára 10 kr.; «Az erdélyi hirlapirodalom története 1848-ig», Jakab Elek levelező tagtól; ára 50 kr; és «Cautionale et Passionale Hungaricum societatis Jesu, residentia Turocensis.» Tizenhetedik századbeli katholikus énekgyüjtemény, Bogisich Mihálytól; ára 30 kr. — *A történelmi tudományok köréből:* «Az 1609 ki pozsonyi országgyülés történetéhez», Zsilinszky Mihály levelező tagtól; ára 30 kr. — Végül a *természettudományok köréből:* «Értekezések a myo-mechanikából», Jendrassik Jenő rendes tagtól; ára 50 krajczár.

Folyóiratok. Az „*Ungarische Revue*" májusi füzetében Ipolyi Arnoldnak ama beszédét közli első helyen, melylyel a képzőművészeti társulat közgyülését megnyitotta, s melyben a magyar festészet emelkedéséről szól. Ezt Hofman czikke követi, a nemzeti muzeum régiségtáráról, több illusztrációval. Az elhunyt Kertbenytől is van egy közlemény, illetőleg már harmadik része Budapest szinházörténetének. Radó Antal pedig Cassone olasz Petőfifordításairól ir. A füzet az akadémia ülésein tartott fölolvasásokról is részletes értesitést ád. — A „*Koszoru*" uj füzete Benczur Gyula jeles műveszünk arczképét közli, saját tollrajza után. A közlemények a debreczeni felolvasó gyülés tárgyaiból és könyvismertetésekből állanak. A földrajzi társulat *Közlönyének* májusi füzetében Téglás G. a vidrai csigahegyet és vizesést ismerteti, nehány érdekes adattal Janku Ábrahámról, a szabadságharczban ellenünk küzdött «havasi király»-ról; Posewitz Tivadar hollandi szolgálatban álló orvos hazánkfia a déli Borneo főhelyének, azegészségtelen levegőjü Bandvermusznnek leirását adja; Hanus István pedig a szentgotthárdi vaspályára vonatkozó ujabb adatok összeállitását. A czikkek francia kivonatban is közöltetnek. külföldiek számára. — A „*Paedagogiai Szemle*" májusi füzete Ébner Károly mosonymegyei Gálos község tanitójának arczképét közli Merényi Kálmán által irt életrajzzal. Rill József szerkesztő a magyar tanügyi alapitványokról, Matolay Elek a tornaoktatás tananyagáról irnak, s ezeken kivül az iskolai ügy és irodalom számos kisebb közleményben tárgyaltatik.

„Die Adria" czim alatt Hartleben kiadásában füzetes vállalat indult meg, melyet Schweiger-Lerchenfeld szerkeszt. E német vállalatból eddig négy füzet hagyta el a sajtót, az egész 25 füzetre van tervezve, s minden füzet ára 30 kr. Diszes illusztrációkban mutatja az Adria egy-egy kiválóbb pontját, azok épületeit, a népviseletet. Az eddigi füzetek Triesztted, Duinoval, Aquilejával, Capo d'Istriával, Parenzoval foglalkoznak.

Uj zeneművek. A *Rózsavölgyi*-féle zeneműkereskedésben megjelent: «Trio», zongorára, hat kézre, népdalokból a legkönnyebb modorban, szerzé Juhász Aladár, ára 1 frt; «Le reveil des fées», polka, Jules Schwarztól, ára 80 kr.

A nemzeti szinház operájának vendége van, *Brethol* k. a., a hamburgi szinház első énekesnője, ki a «Hugonották»-ban Valentine szerepében mutatta be magát, oly szerepben, melynek kitünő előadóira, Nagyné és Wiltné asszonyokra még élénken emlékszik közönségünk. Gyakorlott énekesnő, de nem elsőrangu művésznő. Mellette egy fiatal kezdő, Talero Fanni k. a. tett kisérletet az apród szerepében, kellemes hanganyagot s elég biztató tehetséget mutatva fél.

A budai szinkör e hó 8-án nyilt meg. *Bogyó* Alajos társulata fog benne játszani a nyáron. Az első előadás a régi «Parlagi Jancsi» volt, s nagy közönség előtt folyt le, mely az előadás alatt megelégedésének sokszor adott kifejezést. A két főszerep jó kezekben volt: az egyik Bogyó Alajosnál, ki szépen énekli a népdalokat, a másik Váray Mariskánál, ki gyakorlott és vidám kedélyü énekesnő. Sándor Elek és Veres játszottak még nagyobb szerepet és találtak elismerést. A társulat számos tagból áll, s kivánjuk, hogy a közönség részvéte nagyobb legyen, mint szokott. A szinkör ujra van alakitva, kiesinositva, s oldalt külön karzati feljáratokkal ellátva.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia junius 5-iki ülésén *Tolfy* Iván az ujabb görög irodalmról értekezett, az 1879 óta megjelent könyvekből husz darabot ismertetvén, melyek szépirodalmiak, történelmiek, régészetiek, vagy népregéket tartalmaznak. *Szabó* Istvánnak a «Titánok és Gigászok» czimü munkáját Gyulai Pál mutatta be. Szerző nem kivánta dolgozatát felolvastatni, hanem csak azt kéri, hogy az biralatra adassék ki. A dolgozat tartalma: a «Titánok és Gigászok» mithologiai alapon, a magyar őskérdéssel kapcsolatban tárgyalva. Ugyancsak Gyulai Pál olvasta fel dr. *Kont* Ignácznak «Seneca tragédiái» czimü dolgozatát. A római császárság idejéből tiz tragédia maradt ránk, melyekről nem tudjuk biztosan, hogy kitől valók, mikor irattak, egy iró művei-e, szinre hozattak-e egykor, vagy pedig csak felolvasták. Többen Senecának tulajdonitják. A darabak görög utánzatok, de azokkal egy rangba nem állithatók; világosan elárulják, hogy nem származnak egy valódi dramatikus geniusztól.

A történelmi társulat e hó 2-án tartott havi ülésén *Thaly* Kálmán polemikus felolvasást tartott Lánczy Gyulának a társulat pályázatán nyertes műve ellen, mely Széchenyi Pál kalocsai érsek jellemrajzát adja. Thaly azt rótta meg, hogy Lánczy nem elég hazafias szellemben ir a Rákóczi-féle szabadságharczról, beszél a magyar lázadók szelleméről, szertelen dicsvágyáról, bajaiknak törvényszegő uton való orvoslásáról. Adatokat is idézett arra nézve, hogy Lánczy nem részesitette kellő figyelemben a történeti hűséget. Lánczy a legközelebbi ülésben fog válaszolni Thaly támadására. *Bogisich* Mihály egy 1615-ben megjelent magyar énekes könyvet ismertetett, melyben 36 magyar szövegü ének van, s valamennyi dallamában magyar népdali motivumokat ismerhetni föl, igy például a «Repülj fecském», «Cserebogár, sárga cserebogár» dallamait. Nehányat a zongora mellett is bemutatott. *Deák* Farkas a társulat pályázatán megdicsért történeti jellemrajzot olvasott föl Jedlicska Páltól, ki Pálffy Miklós hadvezéri működését, életét, jótékonyságát és mivelt szellemét festi e rajzban. Végül *Szilágyi* Sándor titkár tett jelentést a Kassa városa levéltáráról, melyet a legpéldásabban rendezve talált közelébb ott tett látogatása alkalmával. Igen sok az érdekes okirat 1326-tól 1705-ig s van köztük sok olyan, mely általános történelmi érdekü.

Az orsz. nőképző egylet közgyülése e hó 4-én volt Veres Pálné elnöklete alatt, ki megnyitó beszédében a nőnevelés fontosságát emelte ki. Az évi jelentés főbb adatai ezek: Az egyleti ház 141,279 frtba került; a növendékek száma 234, köztük 30 az intézetben lakott: a tagdij alól 32 volt fölmentve. A bevétel 31,823 frtot, a kiadás 26,052 frtot tett. A közgyülés örvendetes tudomásul vette az eredményt.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

A budapesti egyetemen a jövő tanévre megválasztattak: dr. *Jendrassik* Jenő orvoskari tanár rektorrá, dekánokká pedig: a hittudományi karban dr. *Klinger* István, a jogiban dr. *Plósz* Sándor, az orvosiban dr. *Balogh* Kálmán, a bölcsészetiben dr. *Kondor* Gusztáv.

A kolozsvári egyetem a jövő tanévre *Szabó* Károly jeles történettudóst választotta rektor magnifikusznak.

A budavári udvari plébánia be van már töltve, még pedig magyar emberrel. A király *Maszlaghy* Ferencz pápai kamarást s esztergomi szentszéki jegyzőt nevezte ki udvari plébánossá, ki egy időben irodalommal is foglalkozott.

A dunántuli ref. egyházkerület közgyülése e héten folyt le gr. *Lónyay* Menyhér' elnöklete alatt.

A gyülés először is Dobos József czeglédi ref. lelkésznek a kerületi főjegyzőségről történt lemondását elfogadta, s tiszteletbeli főjegyzői czimét életfogytiglan meghagyta neki. Ezután az elnök a debreczeni zsinatról adott számot, s melegen emlékezett meg Molnár Aladár elhunytáról. Az egyházkerület vagyonát a mult közgyülés óta gyülekezetek 72,639 frttal, egyesek 32,500 frttal gyarapitották. Legfontosabb tárgy volt a kecskeméti jogakadémia ügye, mely már régóta függőben van. A kecskeméti egyház megakarja szüntetni, mert nincs reá elég költsége; a város azonban fenmaradását óhajtja. A kerület a harmadik szerződő fél s ez most Szilágyi Dezső inditványára azt határozta, hogy az ügyben bizottságot küldenek ki, mely tegyen meg minden lehetőt az intézet fentartására. Tárgyalták a Baldácsi-féle hagyaték ügyét is. A birtokokra volt adósság három év mulva tisztázva lesz, s akkor 50,000 frt évi jövedelmet hoz, mely a protestáns kerületek közt osztatik fél.

Egyházi alapitványok. Az erdélyi ref. egyházkerület legutóbbi közgyülése, mint a kolozsvári lapok irják, érdekes mozzanattal végződött. Nagy Péter püspök jelentette ugyanis, hogy már régebben bizonyos levelet kapott, azon kikötéssel, hogy csak a kamarai járandóságok ügyének teljes letárgyalása végén nyissa ki és olvassa fél. A levélben, melyet most a gyülésen felolvasott, a kamarátikum perintéző bizottságának tagjai: dr. Szász Béla 2000 frt, dr. Jenei Viktor 2000 és dr. Kolozsváry Sándor 500 frtnyi alapitványt tettek egyházi és iskolai czélokra. A meghatottságnak és lelkesedésnek Róth Pál egyházmegyei gondnok adott kifejezést, s az egyes tagok közül is számosan siettek köszönetet mondani a perintéző bizottság tagjainak, kik különben is szép sikerrel jártak el a reájok bizott munkában.

MI UJSÁG?

Garibaldi temetése e hó 8-án délután történt meg. Olaszország minden részéből hajók és külön vasuti vonatok vitték a küldöttségeket Kaprerára. Maddalena, egy kis falu nem messze Kaprerától, volt a gyülekező hely, s a roppant tömegnek a szigetre szállitása nem kis nehézséget okozott. Szállásról szó sem volt, még a parlament küldöttsége, Róma és a többi városok küldöttei is hajón töltötték az éjet. A holttest nem koporsóban nyugodott, hanem tábori ágyon, virágokkal, koszorukkal boritva. A hagyományos öltözet volt rajta most is. A holttestet bebalzsamozták, hogy föltartsák a romlás ellen, mig a temetés megtörténik, s azután elégessék. Csak a temetési szertartáskor helyezték koporsóba. A beszentelés ünnepélyességeiről még csak kevés hir érkezett. Farini szenátor, Zanardelli miniszter, Crispi és a munkások egyik képviselője tartottak beszédet. A gyászmenet élén egy osztály katona ment zászlóval és zenével, ézt követte a koporsó, utána a genuai herczeg, a kormány, a parlament, a hadsereg, a tengerészet, a királyi udvar, polgári és katonai fórangu tisztviselői, Maddalena város polgármestere és a sajtó képviselői. A koporsót a függetlenségi háboru volt önkénytesei környezték. Garibaldi még életében megtette az intézkedéseket holtteste elégetésére, s az elégető készüléket a sziget egyik csucsán, két gyermeke (Rosa és Anita) sirja közelében állittatá fél.

A Rákóczi-ünnep Borsiban e hó 11-én fényes ünnepély lesz. Sátoralja-Ujhelyből Borsiba külön vasuti vonatok közlekednek e napra. Az ünnepélyen elszavalandó költeményre hirdetett pályázat eredménytelen volt. Ekkép a jutalmi összeget az emléktábla fentartására szükséges alaptőkéhez csatolják.

Elfeledt sir. Kis János, a régi filozófus poeta, ki 1846-ban mint superintendens végezte be munkás életét Sopronban, az ottani evang. temetőben több egyházi férfiuval egy közös sirban, jeltelenül nyugszik. Most felszólalnak, hogy az elfeledt sirra irányozzák a kegyelet figyelmét.

Egy régi magyar főpap arczképe Indiában. A ceyloni jezsuita hittérítők közt él *Ürge* hazánkfia is, ki hónapok előtt megirta valamelyik ujságba, hogy Ceylonban a jezsuita nevezetességek arczképei között ott van *Pázmány Péter egykoru olajfestésü arczképe is.* Ezt olvasva Fraknói Vilmos, azonnal irt Ürgének, hogy ha átengedik neki Pázmány arczképét, az esetben ő a hittérítő egylet számára felajánl 500 frankot. A napokban megérkezettt Ceylonból a válasz, mely jelenti, hogy Fraknói ajánlatát elfogadták és a képet már utnak is inditották.

Zichy Mihály kitünő képirónk legutóbbi levelében arról értesitette családját a Kaukázusból, hogy két hó mulva visszajön, nehány hónapot itt tölt s azután valószinüleg Nizzába megy. Zichy már elhagyta Tifliszt és jelenleg a Kaukázus belsejében utazik, hogy egy orosz kiadó megbizásából Lermontov összes műveinek illusztrálásához tanulmányokat készitsen. A művész e megbizatásnak egész odaadással felel meg, mért e tanulmányi utja művészi tapasztalatait fölötte gazdagitja. Zichy ez utjában már eddig is számos vázlatot készitett a maga számára.

A képviselőházban Szatmármegyének az Oroszországból üldözött zsidók bevándorlására megakadályozó rendelete nagy vitát és nehány antiszemita beszédet idézett elő, ugy hogy a junius 8-án megkezdett tárgyalást 9-én nemcsak folytatták, hanem e napon még esti ülést is tartottak. Sajnos jelenet is történt e hó 9-én délben a ház folyosóján. Ekkor beszélt Istóczy Győző, továbbá Wahrmann Mór. Ez utóbbi reményét fejezte ki, hogy a magyar nép józansága nem engedi magát félrevezettetni, «bár egyesek iparkodnak a talajt arra mindenféle ganéj trágyával előkésziteni.» Istóczy ezt magára vette, s Warhmannt még az ülesben elégtételadásra szólitatá fél, de Warhmann kijelenté, hogy ő a parlamentben átalánosságban mondott szavaiért nem ád elégtételt. Erre Istóczy a folyosón fölkereste Wahrmannt és heves szavakkal illetve, kezét is fölemelte, s Wahrmann vállát már érinté, de megakadályozták a tettlegességben. Wahrmann az esetet közölte a szabadelvü párt körének elnökével, Vizsolyi Gusztávval. A képviselők csoportokra oszolva tanácskoztak, s beszélték, hogy a pártban inditványozni fogják Istóczy kizáratását. Istóczy rögtön tudatta, hogy kilép a pártból. Az est miatt a ház a rendes ülés után zárt ülést tartott, melyben Péchy Tamás elnök kifejezte a ház rosszalását a fölött, hogy egy képviselő a másikat bántalmazta.

A „Jogtudományi Közlöny" junius 9-iki (23-iki) száma következő tartalommal jelent meg:

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kutfők nyomán. Dr. *Kovács* Gyula budapesti ügyvédtől. — A magyar átalános törvénykönyv tervezete. Dr. *Jellinek* Arthur budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A budapesti itélőtábla gyakorlatából. I. K. tól. — Sulyos testi sértés büntettének correctionalisátiójához. Dr. *Sik* Sándor budapesti ügyvédtől. — A jus offerendi gyakorolhatása az 1880. évi 50. tcz. 160. §-a szerint. — Felelet dr. Hexner Gyula ügyvéd ur által a Curiai Határozatok f. é. 21 dik számában fölvetett nyilt kérdésre. *Simon* Endre lőcsei kir. tszéki birótól. Melléklet: Curiai határozatok. — Pénzügyminiszteri rendelet. — Esküdtszéki levelek.

Előfizetési fölhivás.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése junius hó végével lejár, fölkérjük az előfizetés mielőbbi megujitására, nehogy a lap küldésében fönnakadás álljon be.

Lapunk előfizetési ára:

Félévre:

A Vasárnapi Ujság	frt 4.—
A Vasárnapi Uj-ság a „*Világkrónikā*"-val együtt	„ 5.—
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok	„ 6.—
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a „*Világkrónikā*"-val együtt	„ 7.—

Negyedévre:

A Vasárnapi Ujság	frt 2.—
A Vasárnapi Ujság a „*Világkrónikā*"-val együtt	„ 2.50
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok	„ 3.—
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a „*Világkrónikā*"-val együtt	„ 3.50

☞ **A Politikai Ujdonságok** terjedelmét ujabban „*Magyar Gazda*" czimmel két-hetenkint megjelenő **képes gazdasági melléklappal** bővitettük. ■

A „Világkrónika" szintén **bővitett terjedelemben** jelen meg hogy állandóan **nagyobb elbeszéléseket és regényeket** is nyujthasson olvasóinak. Igy a mult év egész folyamán keresztül közölte **Verne Gyula** a kitünő francia iró „Jangada, nyolczszáz mértföld az Amazonon" czimü érdekfeszitő regényét 50 képpel illusztrálva, s a jelen évi folyamban közli ugyancsak Vernének legujabb illusztrált regényét «A Robinsonok iskolája» czimmel. — **A Világkrónika** ezen felül, mint hetilapjaink közleményeinek kiegészitője, a hazai és külföldi **átalánosabb érdekü eseményeket, az azokban** kiválóan szereplő **személyiségeket népszerü** nyelven irt magyarázatokkal kisért **képekben mutatja be; közöl tájékoztató czikkeket, utirajzokat. nép és tájismertetéseket. szemléltető jelentéseket a hazai és külföldi közérdekü mozzanatokról, találmányokról felfedezésekről, ugy szintén mulattató apróbb közleményeket, közhasznu tudnivalókat** stb.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok
kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utcza 4. sz. a.)

HALÁLOZÁSOK.

B. Radvánszky Antal, Zólyommegye főispánja, a magyar evangelikus egyház fő'elügyelője, meghalt Radványban e hó 7-én 75 éves korában. A magyar közélet egyik nesztorát, egyháza világi fejét s egyik legáldozatkészebb tagját vesztette el benne. Hosszu évek óta élén állott Zólyommegyének, buzgó felügyelője volt a bányai egyházkerületnek Zsedényi Fde haláláig, midőn a közbizalom őt emelte 1879. aug. havában az evangelikus egyház főfelügyelői székébe. Közéleti tevékenységének félszázados jubileumán nagy kitüntetésekkel halmozta el egyháza és megyéje s valóságos belső titkos tanácsosi méltósággal a királyi kegy. A nagyérdemü férfiu arczképét és életrajzát lapunk 1874-iki folyamának 46-iki száma közölte.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Rauhoffer József, kuriai biró, 57 éves korában, Budapesten. — Lossonczy József, nyug. huszár alezredes, 73 éves korában, Miskolczon és Sajó Szentpéteren temették el. — Usztericzky Ferencz, kataszteri mérnök, volt honvéd, 50 éves korában, Szegeden; ugyanott Kovács János, épitész, 73 éves korában. — Démy Imre, jeles gazda, szélesb körben ismert férfiu, a győrmegyei Téthen, 70 éves korában. — Bakoss József, nyug. törvényszéki tanácsos, 86 éves korában, Pozsonyban. — Molnár Sándor, nyug. törvényszéki tanácsos, 74 éves korában, Keszegfalván. — Renn István, a közügyeket támogató férfiu, a

Graefl-család volt tisztartója, 65 éves korában, Tokajban. — Horváth Ignácz, abdai (Győrmegye) köztiszteletben élt plébános, kinek életét baleset vette el, a kutgém nehezéke szakadt reá, s ennek következtében nehány óra mulva megszünt élni. — Franzl Ede, kataszteri mérnök, 43 éves korában, Szombathelyen. — Dr. Peicsics Szilárd, fővárosi orvos s a «Tökölyanum» szerb intézet felügyelője, 79 éves korában. — Magni József, nyug. számados, Pozsonyban. — Mechlovits Herman, fővárosi kereskedő, 72 éves korában. — Sándor István, néptanitó, Ötvösön. — Nagy József, volt miniszteri tisztviselő, 36 éves korában, Budapesten. — Ifj. Szuntoghy Sándor, földbirtokos, 26 éves korában, Debreczenben. — Id. Tóth Mihály, K.-Vásárhely egyik köztiszteletben élt polgára. — Ifj. Szolga Miklós, tanárjelölt, a nemrég elhunyt Szolga Miklós marosvásárhelyi kir. táblai biró fia, 22 éves korában, Székelyudvarhelytt. — Latinovics Mátyás, kataszteri pótbiztos, 38 éves korában, Kulán.

Özv. Gyulányi Jánosné szül. Pós Borbála, 94 éves korában, Budapesten; ugyanitt özv. Krenedits Antalné szül. Trexler Alojzia, földbirtokos özvegye, 63 éves korában; özv. Pergerné szül. Oberhauser Mária, háztulajdonosnő, 68 éves korában; Tomó Teréz, özv. Tomó Sándorné egyetlen leánya. — Berger Leopoldina, az esztergomi városi kórház főnökneje, 52 éves korában. — Békési Gyuláné szül. Nagy Leontina, a debreczeni főiskolai gimnázium igazgatójának neje, 30 éves korában. — Viszloczky Gyuláné szül. Hanris Teréz, a kassai g. lelkész neje. — Özv. Hintz György szül. Engel Polixena, (Hintz György kolozsvári evangelikus lelkész és kitünő polgár özvegye), 70 éves korában, Kolozsvárt. — Ciszteczky Juliska, 23 éves korában, Világoson. — Sztojkovics Györgyné, aljárásbiró neje, 20 éves korában, Kulán. — Emecz Ilona özv. Emecz Józsefné 16 éves leánya, kit régi szokás szerint nyoszolya leányokkal és vőfélyekkel, nagy részvét közt kisértek korai sirjába, Keszthelyen.

SAKKJÁTÉK.

1175-ik számu feladvány. Noack L.-tól.

Sötét.

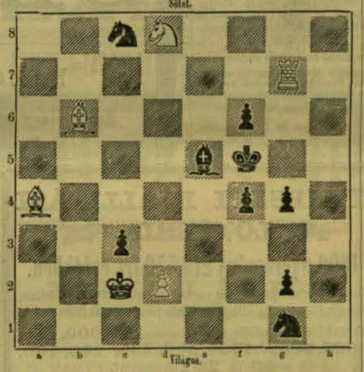

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1170. sz. feladvány megfejtése.

Dubbe F.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Vf7—h7	Kd5—c6 (a)
2. Vh7—d7 +	t. sz.
3. F mattot ad.	
a.	
1.	He1—e2: (b)
2. Hg8—e7 +	Vh4—e7:
3. h7—h1 matt.	
b.	
1.	Vh4—h7:
2. Fc2—e4 +	Kd5—e4:
3. Hg8—f6 matt stb.	

Helyesen fejtették meg: *Versprémben* Fülöp József. *Nagy-Dobronyban* Németh Péter. *Budapesten* K. J. és F. H. *Karcsagon* Bányai Lajos. *A pesti sakk-kör.*

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Sólyomvár. Szép rege, s érdekes és alkalmasint uj is a nagy közönség előtt az, hogy Király-Turócz mezővárosával hozza összeköttetésbe a néphagyomány s az ottani várdombbal. De olvasta-e Vörösmarty «Szép Ilonkája»? Abban igen költőileg van földolgozva ez az egész tárgy, ugy, hogy más, a Vörösmartyénál gyöngébb földolgozásban, közlése nem volt indokolt.

A régi hársfa már nem áll!... Hangulatos költemény, ámbár kissé hosszura van nyujtva. Valóban érdemes volt lefoditani: s a fordités is — egészben véve — sikerült. Csak a refrain nem; mert ha valahol, a refrainben kellene mindenütt erős rim; s itt épen ellenkezőleg van. Próbálja jobban; s ha nem sikerül, küldje be a hat (refraines) pársor eredetijét. Meglássuk.

A tavaszhoz. Ha valaki Schillert akarja forditni, annyit legalább tudnia kellene németül, hogy Wonne nem lakást, hanem gyönyört jelent. Mit képzelt magában mikor ismételve leirta, hogy a tavasz «a természet lakása»?

A magyar pantheon. Hazafiság, nemes indulatok, egy szemernyi költészet nélkül s izléstelen formában.

Álom ellen. Kegyes szándok maga «egy nói fej költői leirását» vallja költeménye. fődolgának, czéljának. No, jó magában, kivált ha kevésbbé volna keresett vonásokból összealkotva, melyek közt nehány csinos, sőt egy-két költői is van. De mindig hiba, ha egy meglehetős hosszu elbeszélés csak arra akar szolgálni hogy egy uj képnek kerete legyen. Az elbeszélés, vagy a történet maga csak ugyan furcsa is; tragikus a vége, de inkább mosolyt kelt, mint megindit. — Donna Flóra, más kidolgozással megtörné a mértéket. De egy az, hogy oly hosszura van nyujtva, hogy egészen belefárad az ember mig elolvassa; s aztán néhol oly lapos, prózai sorok vannak benne: «Vagy legalább feljogosit arra» — «Tudniillik ez alatt azt értem» — ki látott érzelmes, sőt romantikus előadásban ilyeneket?

Tartalom.

Szöveg: Garibaldi. — Garibaldi. Költemény. *Benedek Aladártól.* — Il. Rákóczi Ferencz emléke. Költemény. (Születési helyének emléktáblával megjelölése alkalmából, Borsiban, 1882. junius 11-én.) *Fejes Istvántól.* — Az óriás zászlótartó. Rajz. Irta *P. Szathmary Károly.* — Az élvebonczolás (vivisectio) az állatkinzás szempontjából. Irta *Herman Otto.* — Egy angol tudós. Kőrösi Csoma Sándorról. Angolb l fordította: *György Aladár.* — Egy fedél alatt. Angol regény. Irta Payn Jakab. — Egyveleg. — Uti képek Kis-Oroszországból. VII. A pusztán. *Tisaár-tól.* — Képek Garibaldiról. — A magyar tud. akadémia közgyülése. Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Egyház és iskola. — Mi ujsag? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Garibaldi József. (1862.) — Garibaldi serege 1860-ban: Garibaldi. Türr István. Bixio. Cairoli. Pianori vadász. Toskánai önkénytes stb. — Garibaldi háza Kaprera szigetén. — Garibaldi mint földmüves. — Garibaldi serege Palermo ostrománál 1860. május 27-én. — Garibaldi Nápolyban a Della Foresteria erkélyén 1860. szept. 7-én — Garibaldi (1882.) — Garibaldi az asproment csata után. (1862.) — Egy fedél alatt. — Uti képek Kis-Oroszországból. (4 kép.)

HETI NAPTÁR. Jun. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Israelita
11 V	12 Barnab. ap.	1 Barabás	30 C 2 Junius
12 H	Fak. Ján. és Alf. Bazilides	21 Hermáz	25 Szeth
13 K	Paduai sz. Ant. Tóbiás	1 Jun. Juszt. v.	26
14 S	Nagy Vaz. pk. vt.	Eliszeus próf.	2 Niczef. patr.
15 C	Vid. és Mod. vt.	Vid és Szerény	3 Luczilián vt.
16 P	Jézus sz. szive	Jusztina	4 Metrof. patr.
17 S	Regis Ferencz	Marczel	5 Dorot. Tir.

27
28
29 Tobiás
30 S. Beh.

Hold változásai. ● Ujhold 15-én 7 óra 49 perczk. este.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(I., Egyetem-tér. 6. sz.)

—x— E lapok mai számának egyik hirdetésében az *Isenthal és Társa hamburgi bankház* ajánlja a hamburgi pénz-lotto sorsjegyeit. Ezen, több mint 100 év óta fönnálló lotteria nálunk eléggé ismeretes. A hamburgi kormány minden nyereménynek pontos kifizetéseért jelenleg az államvagyonnal kezeskedik. Az Isenthal és Társa bankház immár félszázad óta áll fenn, s folytonos szilárdság és pontosság által egy régi szilárd czég hirnevét kibirta magának vivni. E czégnek még egy kiváló berendezése abban áll, hogy a nyert összegek a nyerő lakhelyén is kifizettetnek. A czég e czélból Ausztria-Magyarország minden helyén összeköttetéseket létesitett a legelső bankházakkal.

—x— **Biztositási értesités. Az Anker élet- és járadék-biztositó társaság.** A tulélési csoport fölügyelő bizottsága, s a leginkább érdekelt tagok, az igazgatóság 18·2-ik évi jelentését az Anker által kezelt tulélési csoportok vagyonáról tudomásul vette s a 2,347,143 frt 77 krt tevő vagyonnak junius 1-én kezdődő a tagok közt történő fölosztását helybenhagyta. Az eredmény a határozott díjfizetéssel kötött biztositások eredményét 25—26%-kal mulja fölül. A befektetések átlag 7·4% kamatos-kamatot hoztak. A folyó évben lejárt nyereményrészesüléssel egybekötött életeseti biztositásoknál a nyeremény 41½% volt ugy hogy biztositott 1000 frt helyett a társulat feleinek 1415 frtot fizetett.

TRIESZTI 613
kiállitási sorsolás.
1000 nyerő = 213,550 forint.
Főnyeremény 50,000 forint.
Egy sorsjegy 50 krajczár ö. é.
A sorsjegy-clárusitás megnyerhetése végett kérdés intézendő a *trieszti kiállitás* **sorsolási osztályához.** Trieszt, Piazza Grande 2.

Egy hasáb hasábott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 20 krajcár; többszöri igtatásnál 10 krajcár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad *Bécsben:* **Haasenstein és Vogler** Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R.** Sellerstatte Nr. 3 és **Oppelik A.** Wollzeile Nr. 22.

Hamisitott fekete selyem.

A venni szándéko t kelmének egy **mintaszeletkéjét meg kell égetni**, s a netáni **hamisitás azonnal napfényre jö.**

Valódi, tisztán festett selyem azonnal **össze** göndörödik, hamar elhamvad és csak keves, **egészen világosbarna színű** hamut hagy hátra.

Hamisitott selyem (mely könnyen zsiros lesz és törik) lassan ég, a **„végszálak“** ugyanis tovább hamvadnak (ha erősen vannak festékanyaggal nehezitve), **sötétbarna** hamut hagy hátra, a mely a valódi selyemmel ellentétben **nem göndörödik**, hanem **meghajlik.**

Ha a valódi selyem hamuját szétnyomjuk, **szétporlik, a hamisitotté** ellenben nem.

Minták valódi selyemkelméimből, mindenkinek rendelkezésére állanak. Szállitok **egyes ruhákra**, valamint **egész véget** vámmentesen a házba, **vámdíj-számitás nélkül.** — **Egy levélnek postadija a Schweizba 10 kr. o. é.**

Zürich. 376 **Henneberg G.,** selyem-gyári raktára.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

MAGYAR CSŐDTÖRVÉNY

1881: XVII. TÖRVÉNYCZIKK.

AZ ÖSSZEHASONLITÓ JOGTUDOMÁNY IGÉNYEINEK LEHETŐ FIGYELEMBE VÉTELÉVEL.

Irta

Dr. HERCZEGH MIHÁLY.

I. RÉSZ: ANYAGI JOG.

Ára füzve 1 forint 60 krajczár.

ÉLETRAJZOK PLUTARCHOSBÓL.

GÖRÖGBŐL FORDITOTTA

SZILASSY MÓRICZ.

TARTALMA: Első rész: Lykurgos. — Solon. — Themistokles. — Aristeides. — Szimon. — Második rész: Perikles. — Nikias. — Alkibiadés. — Lysandros. — Agésilaos. — Pelopidas.

Ára füzve 1 forint 60 krajczár. — Vászonba kötve 2 forint.

ARAGO EMLÉKBESZÉDEI

FRANCZIÁBÓL FORDITOTTÁK

Dr. CSÁSZÁR KÁROLY és KONT GY.

TARTALMAZ:

CARNOT, MONGE, VOLTA ÉS AMPÉRE ÉLETRAJZAIT.

Ára füzve 2 forint. — Vászonba kötve 2 forint 40 kr.

Kérem

ezt elolvasni. A

„rögtön-nyomó“

(14120. sz. német birod. szab., cs. k. osztrák szab.) ezüst érem és okirati az **egyetlen szabadékozott** másoló készülék nyomdai festékkel.

Száraz eljárás mellett sajtó nélkül majdnem *határtalan* számú *egyformán éles, sötétfekete* (v. színes) *elmosódhatatlan* levonatokat készül melyek *egyenkint is* az *egész világ pósta-kötelekében* mint nyomtatv. *díjkedvezményben* részesülnek.

A *„rögtön-nyomó“* minden eddigi másoló készüléket: hecto-, auto-, polygraph stb. messze felülmulja; munkaképességben az önirói (autographia) sajtót utóléri, ugyanazt azonban egyszerűség és olcsóság tekintetében felülmulja.

Készülékek 2 nyomótérrel: 1. sz. 25.32 cm. = 15 m. — 2. sz. 28.40 cm. = 20 m., — 3. sz. 40.50 cm. = 30 mk.

Tervezetek bizonyitványok, a sajtó itélete, és eredeti levonatok azonnal ingyen és póstamentesen. 606

Zittau, Szászországban.

Steuer & Dammann.

NB. Szabadékok Anglia és Franczia-ország, stb. számára, eladók

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában és saját tőkéjén megjelent és minden könyvárusnál kapható:

KÖZHASZNU

MAGYARÁZÓ SZÓTÁR

a magyar irodalmi művekben, magán- és hivatalos iratokban, hirlapokban, folyóiratokban és társalgási nyelvben gyakrabban előforduló

idegen szavak megértésére és helyes kiejtésére.

Irta

BABOS KÁLMÁN.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára vaszonba kötve 1 forint 80 krajczár., füzve 1 forint 20 krajczár.

ANGOL-MAGYAR és MAGYAR-ANGOL SZÓTÁR

IRTA

BIZONFY FERENCZ.

Ára egy-egy kötetnek füzve 4 frt. Félbőrkötésben 4 frt 80 kr.

TRIESZTI KIÁLLITÁSI LOTTERIA.

1000 nyeremény 213,550 frt értékben.

Első fényeremény aranyban vagy készpénz o. é. **50,000** frtban.
Második fényeremény aranyb. vagy készpénz o. é. **20,000** frtban.
Továbbá különféle nyeremények **10,000,** aztán **5000, 3000, 1000, 500, 300, 200, 100, 50** és **25** forintjával.

612

Minden sorsjegy csak 50 krajczár.

Sorsjegyek kaphatók minden váltó-üzletben, cs. kir. dohánytőzsdében, lotto-gyűjtődékben, stb. stb. az osztr.-magy. birodalomban és a *trieszti kiállitás* **sorsolási osztályánál** (Piazza Grande Nro 2.) Triestben, **ehhez tessék fordulni mindazoknak, kik sorsjegyek elárusitásával óhajtanak foglalkozni**

FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4) megjelent és kapható:

SVÉD KÖLTŐKBŐL.

FORDITOTTA

GYŐRY VILMOS.

Tartalmaz forditásokat: Franzén. — Tegnér. — Geijer. — Runeberg. — Beskow. — Böttiger. — XV. Károly. — II. Oszkár. — Topelius. — Óman. — és Virgin költeményeikből.

Ára füzve 2 frt 40 kr. — Angol vászonba kötve 3 frt.

1882. junius. **66. sz.** Ára 1 frt.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Adalékok a papirpénz történetéhez és statisztikájához. — Földes Bélától.
A 90-es évek reformeszméi és előzményeik. (VI) — Concha Győzőtől.
A középtanodai törvényjavaslat. (II.) — Fraknói Vilmostól.
Történelmi tanulmányok. (I.) *Parlamentarismus. Administratori rendszer.* — Kovács Lajostól.
Magyar női typusok. — Ágai Adolftól.
Ibikus darvai. — Schiller után. Németből. — Vargha Gyulától.
Közoktatásügyünk legujabb mozzanatai. — Komáromy Lajostól.
Közgazdasági szemle. — F. B.
Értesitő: Alexander Bernát: *Kant élete, fejlődése és philosophiája.* — p. — Beksics Gusztáv: *A magyar doctrinairek.* — Wlasics Gyulától. — Loew: *Gems from Petőfi and other hungarian poets.* — Renan E.: *Marc Aurèle et la fin du monde antique.* K. P. — *Nyilt levelek a szerkesztőhöz.* I—III.

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80—90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkétszer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A **Budapesti Szemle** tájékozni igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetitő kiván lenni egyfelől a szaktudomány és a mivelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. **E mellett az ujabb folyamban szélesebb tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságát ól támogatva.**

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Minden egyes füzet külön kapható: ára 1 frt.

Az előfizetési pénzek az alulirt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvárusokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT,
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

Nyaralókba, fürdőkbe szükséges!

Fagylalt-készitő gép gyors és könnyű kezelése végett igen kedvelt,

	receptekkel		Kéfféle fagylalt készitéséhez	
3	6	12 személyre	6	12 személyre
frt 7.50	11.50	16.50	frt 15.—	21.—

A kád italok hűtésére és használható. **Raktára D. Fèvre**-féle **párisi** tartós **SODAVIZ**-készitőeknek, melyekkel — számos családi esetekben az orvosoktól ajánlva — csekély fáradság és költség mellett bárki készit ezen tiszta üveg-gombókben legegészségesebb frissitő sodavizet. 2 4 6 8 12 butelk

frt 7.— 10.— 12.— 14.50 17.—; hozzá tiszta borkő és soda 2½ fontos csomagban 2 frt. **Viz-szűrő** az ártalmas viz tisztitásához 2.50, 3.50, 5 frtig. **Vajkészitő** vas hajtókerékkel 4.50, 6.50. **Vaj- és sajt-tányérok** üveg fedővel 1.20, 6 frtig **Vajhűtő tányér** czinos nickel viztartóval 5.40. **Sütemény- és kenyérkosár** fonadékból 50 kr.—1.50. **Sodrony étel-boritók** a legyek ellen 50 kr.—1.80. **Ezüst- és olajtartó** 1.80—10 frtig. **Saláta-készlet** puszpángfából, szaruból, 65 kr.—3.40. **Borsz-malom,** a borsz ereje nem pároleg el 1.20—1.50. **Amer. habverő** 50 kr.—1.50. **Comfort szesz-kávéfőző** legjobbnak elismert, 1—10 czészére 5.60—12.80-ig. **Angol asztali kések és villák** 12 pár 5.50—14.—. Amer. palacsk-dugaszoló 1.40. Kitünő **dugaszhuzók,** bármely dugaszt könnyűséggel az üvegből kivenni 80 kr.—2.50. **Tartalék dugaszok** 10, 20, 30, 60 kr. **Kerti szél-gyertyatartó** üveg fedővel 1—3 frtig. Petroleumra 2.70. **Angol családi mérleg,** mutatója a súlyt feltünteti, 10 kilóig 6 frt, 15 kilós 7.40. **Díszes virágasztal** 7—15 frtig. Virág-harmatosító 40 kr. Virág-fecskendő 1.80—2 frtig. **Házi és kerti fecskendő** 14, 17, 21 frtig. Madár-kalitka 3—10 frtig, asztalkával 8—25 frtig. **Angol pénz- és okmány-szekrény** biztos zárral **Uj nickel keretű szotlid inga-óra** számlapjának 5.25—12.80. **Uj torpedo** az üvegben folyós eliasztszeri használathoz. **Uj pyro-barometer Aneroid,** a legtökéletesebb időmintató 6.75—13 frtig. **Időjósló** barát 40 kr., nagyobb hévmérővel 1.50, ismert **Zacherl**-féle rovarirtó por 20 kr., ahoz fujtató 40—60 kr. **Légy-irtó tányér** 12 drb 1.20. **Piege perpetuelle egérfogó,** több egér fogható benne, 70 kr.—1.50. **Gummi nszedőy** egész biztos, 8—10 frtig. Frottirozró kesztyű 40 kr. Fürdői hévmérő 50 kr.—2 frtig. Valódi, könnyű török sapka 1.60. **Drót hajkefe** kellemes hatásu és a hajkorpát eltávolitja 1—2.50. **Uj szappantálpok,** 1 könyv 40 lap 20 kr., egy tál 40 lap felétisztet és beléről folyós eltiasztszeri használathoz. 2 frt. **Praktikus ércz ruhafogas** összerakható, 3, 5, 7 kampós frt 1 50, 2.—, 3.—.

SPORT. **Flobert madár-fegyver** czélivövészet begyakorlásához és társaságokban szórakozásra 7.50, 10, 12, 20 frtig. **Flobert-pisztoly** 6.50, 7, 10—14 frtig. 100 töltény 6 mm. 45 kr., 9 mm 1.50, sörettel 6 mm. 1.20, 9 mm. 2.20. **Vas czéltábla** kúgyó bóbóczzal 5.50, bobóczzal és mozsárral 8.50. **Belőlt revolver** 25 töltényével 5, 6, 7 frt. Kedvelt kis formátju, erős lövő-ü **British Buldog**-revolver 10, 11, 12 frt. **Horogbalászat** összes kellékei. Japáni összerakható halászbot 1.40—4 frtig. Kész horgok 10 krtól 1 frtig. **Torna-eszközök** szabadlani gyakorlathoz, mászó-kötél sima 5.80—8.50 frtig. Kötél hágcsó 8.25 Trapez 6 70. Trapez karikákkal 6.70. Gyermek-hinta 6.75—9 frtig. Schreber-féle teljes tornakészülék ábrákkal, utasitással 15 frt. Ajtó közé alkalmazható szoba-torna 6. 7.00, 9 frtig. **Torna-golyók** kilója 50 kr.

Két vivő-kés 6 kardok, kesztyűk, fejvédők frt 23.50.

Indiai függő hintágy ugy szabadban fák között, vagy szobában czélszerű

125	150	300 kilóhoz
frt 2.70	4.50	6.50

Kugliző bábuk erős gyertyafából frt 2.50. **Lignum sanctum golyók,** nagyság szerint 1.50—3.60-ig. **Angol croquet,** szabadban mulatságos játék, 11—20 frtig. **Lawn Tennis,** igen érdekes angol játék szabadban 29 frt. **Dominó-játék** 1.50—5 frtig

Karikajáték, 12 karika és 12 vető 3 frt. **Harmonika accordeon tremolo** trombitadíszszel 7 frt. **Szájharmonika** három hangnemben beosztva 2.70. **Harmonium sipláda** kellemes hangú tánczs és egyéb szórakoztató dalokkal, szabadban sok mulatságot szerez, 9—16 frtig. **Uj velocipédió** háromkerékkel, nyereggel, czinosan kiállitva 24 frt. **Lepke-háló** 40—70 kr. **Botanizáló szelencze** 50 kr.

Sensatiós american Warbler éneklő madár, igen eredeti uj találmány, szép éneklése közben csőrét és farkát mozgatja, pár csepp viz kell bele, 60 kr. Légpisztoly bolcz és golyóval 7.50. **Szines papir lampionok** nyári ünnepélyek kivilágitásához 20—70 kr. **Nyári mulatságok és ünnepélyekhez petroleum-fáklya** nagy és olcsó világitást ad 1.70. **Papir léghajók** 75 kr.—2 frtig.

Touristáknak bőt gyanánt használható szék 4.50.

Vállra függeszthető táska fehérneműnek 4.50.

Zseb-ivópohár 40, 80, 1.20, 2.70. **Tájképnéző tourista szemüvegek** 8-féle szinben 1.20. **Messzelátó,** hotra a kalmazható 3.—. **Napóra minit óragazitó, delejtűvel** frt 1.—. **Angol disznóbőrnyereg** frt 15—53 **Lovagló-eszközök összes kellékei.** Lovagló-gamaschni 4 50—8 frtig; hires **rinocerosbőrből** vágott lovaglóvessző 60 kr., frt 1.50—3.50.

Utazóknak erős **kézi bőröndök** 28 frtig, **nagy ládák** 4—3 frtig, **ruhatekeres,** mely a ládát nélküljóhetővé teszi 5.75, 6.75, 11 frtig. **Berendezett táska** utkőrben szükséges tárgyakkal 18—60 frtig. Legszokásosabb jó minőségű bajo., ruha-, fogke e, fésű, olló és szappantartóval czélszerűen berendezett **uti tekeres** 6 frt. **Borkulacsok szebbe és vállra** 1—6 frtig. **Életmenető** a mulénynszebben frt 1. **Szivar-tárak** kantárfőrbőr 4.50—10 frtig. Ismert kanoczos **gyufatartó** czégnimel 85 kr.—1.15-ig. **Angol uti takaró** 12 frt, légpárnával 20 frt. **Universal uti tükör,** forgatható fogantyúval folytán bőrhova alkalmazható, 2.50—8 frtig. Jó élő angol **borotva** 2 frt. **Tynkszem-karika** 12 darab 24—60 kr. **Sétabotok.** Nehéz **bikaizom bot** 2—4 frtig. **Athleta vasbot** 2 frt, bőrrel bevonva 5 frt. Regulázott **ébresztő-óra** 5.50—7 frtig, kedvelt **Buldogg zsebkés** 1 frt.

Jó erős, pontosan járó **nickel remontoir zsebóra,** lánczs nélkül felhunható, kettős porfedővel 1 frt. stb. franczia czikkek személyes o'talomra. **Léz-párna** 5—10.—, ülőpárna 5—.0 frtig. Pot de chambre, utra összerakható 1.90. **Vizelő rendszerek** 5—7 frtig, rugany **allövetés anyamélh-fecskendők** 2—5 frtig. **Clisoir** bádog szekrényben nyomó-szerkezettel 3.50. **Anyáknak** könnőkő 5, szivó nélkül gyermek-szoptató üveg 1.50. Agybetegek, gyermekek és betegágyasoknak 60 krtól 3 frtig. Erős gyermek-kocsi ernyővel 7.50—18 frtig. **Gyermek-kocsi,** egyszersmind bölcső 15 frt.

Dohányzóknak vas dohány-vázgép fogas hajtókerekkel 18 frt. **Automát cigaretta-készitő** és dohánytartó szelencze, a fedő bevésével kész cigaretta nyerünk, 2 frt. **Houblon cigaretta-papir,** szopókával a könyecsen 2 frt. **Szivar-szipka** vastagságban 100-a 35 kr., ahoz toló 30 kr. Strassburgi szárazan szivó **fa-pipa** frt 1.—, 1.50. Jóformája finom **tajtpipa** ezüst-kupakkal 8 f t, háromszög **szivarvég-levágó,** nicotin a szivar végében nem képződik 75 kr., 1.50.

Próba-megrendeléshez 721 ábrás árjegyzéket mellékel, meg nem felelő tárgyakat visszavesz

Kertész Tódor BUDAPEST, Dorottya-utcza 1.

Dr. Lengiel F.

nyir-balzsama.

Már a növényi nedv, melv a nyirből ha annak tö szét megfúrák, kifolyik, ember emlékezet óta a legkitünőbb szépitőszernek van ismerve; ha pedig e nedv a föltalálló utasitása szerint vegyi uton balzsammá dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bir.

Ha azzal az arczot vagy egyéb hörnyszeket este bekenjük, már a következő reggelen majdnem észrevehetőleg pikkelyek válnak le a bőrről, minek folytán ez gyönyörűvé és feherre válik

E balzsam kisimitja az arczon támadt redőketés himlőhelyeket, fiatal arczszint ád; a bőrnek fehér-éget, gyönyörűség és friseséget kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt a szeplőt, májfoltokat, anyajegyet, orrvörösséget, bőratkát és minden egyéb bőrszennyt eltávolitt. Egy korsóval használati utasitással együtt 1 frt 50 kr; póstán küldve 10 krral több.

Fő letét Magyarország számára Török József gyógyszerészénél, **Budapest** király-utcza 12. szám; **Pozsonyban Pisztory Bódog,** gyógysz. **Temesváron** Tarczay József gyógysz. **Zágrábon** Mittelbach Zsigm. gyógysz. 6500

FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4) megjelent és kapható

MŰSZÓTÁR

AZ

ÖSSZES VASUTI SZOLGÁLAT SZÁMÁRA

irta

MAYER J. LAJOS

a cs. kir. szabadalm. osztrák államvaspálya-társulat tisztviselője.

I. NÉMET-MAGYAR RÉSZ. **Ára füzve 60 kr.**

II. MAGYAR-NÉMET RÉSZ. **Ára füzve 60 kr.**

A két kötet egy vászonkötetbe kötve 2 frt.

Cs. k. k'záról. szab. ujonnan javitott

RUGANYOS SÉRVKÖTŐK.

A legujabb találmány a Bogaud, amerikai tudo tután; ujonnan javitott rugányos sérvkötő. Politzerről, ége ugy urak, valamint nők és gyermekek számára; rugókénkélül, tiszta **gummiból** művészileg szerkesztve, s az n czéja van, hogy még a legidőltlébb sérveket is a legrövidebb idő alatt egyforma helyzetbe hozza, és ép ugy nappal a legfárasztóbb munka, vagy sok járkálás mellett, mint szinteu éjjel alvásnál is használható, anélkül, hogy a sérvben szenvedő hivatásában a legkevésbbé is akadályozva lenne. Nagy haszonnal jár, ha éjjen át is a testen marad, miután ekkor kiválóan jó és kellemes nyomást eszközöl a szenvedő részekre.

Árak: egyszerű 6—7 frt; kettős 10—15 frt; gyermekeknek felével olcsóbban.

Nagy raktár angol és francia acél sérvkötőkből, suspensoriumokból, szőve, **gummiból,** valamint szarvasbőrből is. A szarvasbőr és gummi suspensoriumoknak az a czéljok, hogy a testrészdést meggátolják. — Méhfecskendők, légpárnák, ágybetétek, hónapszám-erszények, ökvészülékek, gummi-harisnyák és minden gummiáru-czikkek. — Sérvkötőknél megjelölendő, ha jobb, vagy ha bal felől vagy kettős legyen e, ugy szintén a derék bősége is.

Megrendeléseket utánvét mellett pónstafuvarral eszközöl. 636

Pollitzer Mór Budapest, Deák-Ferencz utcza.

Nyujtsunk kezet a szerencsének!

400,000 márka

főnyereményt nyujt kedvező esetben a **hamburgi nagy pénzsorsjáték,** mely az államtól engedélyezve és biztositva van.

Az uj terv előnyös berendezése olyszerű, hogy kevés hónap alatt 7 osztályben **47,690 nyeremény** biztos eldöntés alá, melyek között főnyeremények vannak esetleg 400,000 márkáig, különleg azonban

1 nyeremény á M.	250 000	3 nyeremény á M.	6000
1 nyeremény á M.	150,000	54 nyeremény á M.	5000
1 nyeremény á M.	100,000	5 nyeremény á M.	4000
1 nyeremény á M.	60,000	108 nyeremény á M.	3000
1 nyeremény á M.	50,000	264 nyeremény á M.	2000
2 nyeremény á M.	40,000	10 nyeremény á M.	1500
3 nyeremény á M.	30,000	3 nyeremény á M.	1200
4 nyeremény á M.	25,000	530 nyeremény á M.	1000
2 nyeremény á M.	20 000	1,073 nyeremény á M.	500
2 nyeremény á M.	15,000	27,069 nyeremény á M.	145
1 nyeremény á M.	12,000	Összesen 18,436 nyeremény	
24 nyeremény á M.	10,000	á M. 300, 200, 150, 124, 100,	
3 nyeremény á M.	8000	94, 67, 50, 40, 20.	

E nyereményekből az első osztályban 4000, 116,000, márka összértékben jó sorsolás alá.

Ezen, az állam által **biztositott** nagy pénzsorsjáték **legközelebbi** első nyereményhuzása hivatalból van megállapitva és

már f. évi junius 14- és 15-én

fog végbemenni. Ezen huzásra

1 egész eredeti sorsjegy	csak 6 márka,	vagy frt	3 50	o. bj.
1 fél	„ „	„	3	„ „	1·75 „ „
1 negyed	„ „	„	1·5	„ „	0·90 „ „

Minden megbizás **azonnal az összeg beküldése, postafizetése vagy utánvétel** mellett a legnagyobb gonddal teljesittetik, mindenki megkapván tőlünk az állam czimerével ellátott **eredeti sorsjegyeket** saját kezéhez.

A megrendelésekhez minden megkivántató hivatalos tervek ingyen lesznek mellékelve, melyekből ép ugy a nyeremények beosztása az illető osztályokra, valamint az illető betétek is kivehetők; minden huzás után pedig érdekelteinknek a hivatalos lajstromokat felszólitás nélkül megküldjük.

Kivánatra megküldjük a hivatalos tervezetet bármentve előre, betekintés végett, s készek levén továbbá, nem tetszés esetében a sorsjegyeket az összeg visszafizetése mellett a huzás előtt visszavenni.

A nyeremények kifizetése mindig tervszerű pontossággal, **állami jótállás** mellett történik.

Gyűjtőidink mindig kiválóan kegyeltetett a szerencse által, s érdekelteinknek gyakranan a legnagyobb nyereményeket fizettük ki, a többi között **250,000, 100,000, 80,000, 60,000 40,000** márkával.

Előrelátható, miszerint egy ilyen, a **legszilárdabb alapra** fektetett vállalat mindenfelé határozottan a legélénkebb részvételre fog számithatni, s igy tehát kérjük, már a **közeli huzás miatt** is, minden megrendelést **mielőbb s közvetlenül** hozzánk beküldeni.

Kauffmann & Simon, *bank- és váltó-üzlete Hamburgban.*

P. S. Ezennel köszönetet mondunk az iránt unk eddig mutatott bizalomért, és a midőn az uj sorsolás alkalmával részvételre felhivunk, ezentul is arra fogunk törekedni, hogy pontos szilárd kiszolgálás által a teljes megelégedést résztnkre kinyerhessük. **A f.**

A LEGUJABB HÁZI TITKÁR.

Első rész:

MAGYAR LEVELEZŐ.

Elméleti és gyakorlati vezérkönyv

a

közéletben előforduló mindennemű levelek

helyes szerkesztésére.

Számos utbaigazító példákkal ellátva s a pósta- és távirdai szabályokkal és dijszabásokkal, ugy más közhasznu czikkekkel megtoldva.

Szerkesztette

TÓTH LAJOS,

kös- és váltóügyvéd.

Nyolczadik, ujból átdolgozott s a legujabb hazai törvényekhez s rendeletekhez alkalmazott kiadás.

Ára füzve 2 frt 60 kr. Vászonba kötve 3 forint.

Második rész:

MAGYAR ÖNÜGYVÉD

vagyis elméleti tanácsadó a polgári közéletben leginkább előforduló jogügyletekben

és

GYAKORLATI UTMUTATÓ

az államjőnél, államkormánynál s a közigazgatási, pénzügyi és birói hatóságoknál, ügyvédi segély és ügyvédi képviselet nélkül benyujtható mindennemű folyamodványok, kérvények, panaszok, feleselmlások és felebbezések, valamint a jogügyletekre vonatkozó magánokiratok fogalmazása és szerkesztése körüli eljárásnál.

Több mázra menő magyar és német szövegű irománypéldával.

A középosztálybeli honpolgárok használára.

Irta

TÓTH LAJOS,

hites ügyvéd, volt megyei tisztí főügyész.

Negyedik, egészen átdolgozott s az időközben hatályba lépett ujabb és legujabb, különösen a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezését s a kisebb polgári peres ügyekben való eljárást tárgyazó hazai törvények alapján kiegészitett és jelentékenyen bővitett kiadás.

Ára füzve 3 frt 60 kr. Vászonba kötve 4 frt.

A mohai ÁGNES-forrás

hazánk egyik legszénsavdusabb

savanyuvize

kitünő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmain alapuló bajaiban. Általában e viz mind azon kóroknál kiváló figyelmet érdemel, melyekben a szervi élet támogatása és az idegrendszer működésének fölfokozása kivánatos.

Borral használva már is kiterjedt kedveltségnek örvend.

Fris töltésben mindenkor kapható

ÉDESKUTY L.

m. k. udv. szállitónál Erzsébettéren.

Ugyszintén minden gyógytárban, fűszerkereskedésben és vendéglőkben.

Folyékony Glycerin-Crême

SCHUTZ-MARKE

több év óta hatályos szernek bizonyult szeplő, napsütés, ölt, bőrbaj és kelések ellen. Ez egy igen sikerült egyesítése a legártatlanabb szereknek, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak fiatalos frisseségét fönntartják. A folyékony glycerin-creme eltér az eddig közönségesen használt glycerin-illatszerektől, melyek a glycerinen kívül semminemű hatályos részeket nem tartalmaznak. — **Egy üveg ára 1 forint 20 kr.**

Legfinomabb glycerin - szappan glycerin és illatos növényekből, kitűnően tisztít és elénkíti a bőrt, és egy finom pipereszappan minden kívánt előnyével bír. **Darabja 35 kr.**

BENZOE glycerin - szappan. Ára 35 kr.

Gyökönke szappan (Speik Seife) ára 35 kr.

Párisi hölgypor (legfinomabb poudre de rize) a bőrnek a leggyengedebb fehér színt adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. Hölgyeknél, úgy férfiaknál is borotválás után, nagy kedvelttségnek örvend. — **Egy doboz ára 50 kr., tollal 1 frt.**

Kézmosó-por mandulaszappan és spermacetből készítve, a legártatlanabb arcz- és kézbőr-tisztító szer. — **Egy doboz ára 50 kr.**

Amerikai kautsuk-tyúkszemgyűrű s essentia. Ára 60 kr.

Rouge végétal pirosító, ára 50 kr.

Kapható Magyarország minden jelentékenyebb gyógy- és illatszer tárakban, valamint a gyártónál

KIELHAUSER H. -nél illatszerész és vegyész (Sporgasse 3.) Grátzban. 534

FŐRAKTÁRA:

TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél, BUDAPESTEN, VI. ker., király-utcza 12. sz. a.

Eredeti keleti rózsatej

(Original orient. Rosenmilch)

RUSS KÁROLY gyógyszerésztől.

A bőrnek **rögtön**, nem pedig hosszabb használat után, gyöngéd, vakítóan fehér, fiatal, üde színezetet ád, mint ez semmi egyéb szer által el nem érhető; a **májfoltokat, szeplőt, pörsenéseket, bőratkát, ránczokat, vörösséget, napégést** s a bőr minden kiviragzását, valamint minden sárga vagy barna bőrszínt azonnal eltávolít, s egyformán alkalmas mindentestrészre. **1 frt.**

TANNINGENE.

Legujabb, ólommentes, jótállás mellett ártalmatlan, azonnal hatással biró

hajfestő szer minden színű hajra,

különösen pedig **szürke** és **fehér hajra** *(szakáll és szemöldre is)*, melyek egyszeri használat mellett is ugyanazon hibátlan, fényes, tetszés szerinti **szőke, barna** vagy **fekete fiatalos természeti szint** visza nyerik, melylyel megószülés előtt birtak, és melyett sem szappannali mosdás, sem gőzfürdő el nem enyészt. Épen így kitűnően alkalmas e hajfestőszer **vörös** és **kedvezőtlen szinű** haj festésére **minden tetszés szerinti árnyalatban, à 2 frt 50 kr.**

E különlegességek lelkiismeretesen vannak megvizsgálva, törvényesen védve, és azokat kezesség mellett határozottan ártalmatlan, valódi minőségben szállítja a készitő

RUSS KÁROLY utódja (Czerny Ant. J.)

BÉCS, I., WALLFISCHGASSE 3. 588

Kitüntetve nyolcz kiállitason. — Raktárak: Budapesten: Török József gyógyszert. király-utcza 12.; továbbá **Sztupa** és **Telkessy** urak gyógyszertárjaihan. **Pozsony:** Heim **Komárom:** Kirchner. **Székesfehérvár:** Körös **Szabadka:** Jóó. **Debreczen:** dr. Rotschnek. **Miskolcz:** dr. Herz. **Nyiregyháza:** Lederer. **Kassa:** Wandraschek. **Arad:** Ármin. **Nagy-Becskerek:** Steiner. **Temesvár:** Tarczay. **Szeged:** Barcsay. **Vág-Sellye:** Zeller. **Kolozsvár:** Hintz. **Brassó:** Kugler. **Gyulafehérvár:** Fröhlich — valamint sok más jónevű gyógyszertárban és illatszerkereskedésben. ☞ **Sürgősen** kérjük azonban határozottan **„RUSS"** gyartmányait kérni; miután czikkek ugyanazon név alatt lesznek a kereskedésbe hozva, melyek egészen hatásnélküliek. — Kimeritő tervezeteket összes különlegességeimről kivánatra **ingyen és bérmentve** küldök. ☞

☞ Kérem e hirdetest előforduló szükség czéljából megőrizni, miután az csak ritkán jelenik meg. ☜

IVAD: májustól oktoberig. **REICHENHALLI FÜRDŐ** Hivatalos megnyitás maj. 15-én.

Legnagyobb német égalji gyógyhely, a bajor főalpesek között. Sós, anyalúgos és fenyőtű-kivonat-fürdők, kecskesavó tehéntej, alpesi növénynedvek, minden ásványviz friss töltésben, nagy légmozgási készülék, belégzési termek, párlóházak, sósforrások, gyógytornázás. Kiterjedt kerti ültetvények fődött sétautakkal, közeli fenyőerdők és árnyas sétányok minden irányban. — Naponkint 2 hangverseny a a fürdő zenekara által, olvasó szobák. Vasuti és távirda állomás. Kimeritő tervezeteket küld 558

a kir. fürdő-felügyelőség.

Régi vámdíjas kávét

minden árban szállít, bármely postaállomásra bérmentve a következő czég:

KOTASEK JÓZSEF,

BRÜNNBEN.

Árak 5 kilogrammonként.

Java kávé	... frt 6.50	és frt 7.50	7 sálla mennyiben fajra, a piaczi jegyzésnek megfelelő
Jamaica kávé	frt 6.50	és frt 7.—	
Ceylon kávé	frt 8.—	és frt 8.50	
Cuba kávé	... frt 8.—	és frt 8.50	
Menado kávé	frt 8.—	és frt 8.50	
Braziliai kávé	frt 7.50		
Mocca kávé	... frt 8.50	608	
Gyöngy cuba kávé	... ... frt 8.50		

Hivatalból megállapítva *f. é. jun. 14 és 15-én*

fognak kezdődni a **hamburgi pénz-lotteria** húzásai, melyek a hamburgi kormánytól engedélyezve s az egész államvagyonnal biztosítva vannak. A legnagyobb nyeremény a legszerencsésebb esetben lesz.

400,000 márk.

Különleges-főállitása m. 47,000 nyereménye: k s az 1 jutalomnak.

1 jutal.	á 250,000	=	250.000
1 nyer.	á 150,000	=	150.000
1 nyer.	á 100 000	=	100,000
1	á 60,000	=	60,000
1	á 50,000	=	50,000
2	á 40,000	=	80,000
3	á 30,000	=	90.000
4	á 25,000	=	100 000
2	á 20,000	=	40,000
2	á 15,000	=	30,000
1	á 12,000	=	12,000
24	á 10,000	=	240,000
3	á 8,000	=	24,000
3	á 6,000	=	18 000
54	á 5,000	=	270,000
5	á 4,000	=	20,000
108	á 3,000	=	324,000
264	á 2,000	=	528,000
10	á 1,500	=	15,000
3	á 1,200	=	3,600
530	á 1,000	=	530,000
1073	á 500	=	536,500
101	á 300	=	30,000
25	á 250	=	6 250
85	á 200	=	17,000
100	á 150	=	15,000
27069	á 145	=	3925,005
2407	á 124	=	297,600
15725	á 100, 94, 67, 50, 40, 29 márka.		

E nyeremények együtt tesznek: ***8,634.275 márkát,*** s 7 osztályzatban lesznek kisorsolva. Az összeg osztr. bankjegyekben vagy levélbélyegekben, avagy postautalvány mellett, és pedig o. é. frt **5.50** 1 ered. sorsjegyért " " " **1.75** ½ " " " " —.**90** ¼ " 583 " elküldjük ez eredeti sorsjegyeket az első osztályzatra azonnal a megrendelőknek, és minden sorsjegyküldeményhez hozzá csatoljuk a kimerítő tervezetet is. A húzás után minden résztvevő azonnal megkapja a hivatalos húzási lajstromot, s a nyert pénzekről is azonnal rendelkezés tehető. — Többször voltunk már azon kellemes helyzetben, hogy Ausztriában a legnagyobb nyereményeket fizethettük. Így a lefolyt lotteriánál fizettünk a többek között

150,000 m. 46992 számra
40,000 " 65351 "
30,000 " 61038 "

Nyujtsunk kezet a szerencsének!

Ezren és ezren lesznek gyakran koczkáztatott vállalatokhoz vonva; itt egy kis összeg koczkáztatásával alkalom nyujtatik rögtön nagy tőkéhez juthatni. A megrendeléseket a következő helyre kérjük intézni:

ISENTHAL & C.

Bankgeschäft,

HAMBURG (alapit. év 1825).

A kisorsolások sorrendje:
1. oszt: 4000 nyer. 116,000 márkával. 2. oszt. 4000 ny. 210,620 m. 3. oszt. 4000 ny. 331,150 m. 4. o. 4000 ny. 452,100 m. 5. oszt. 2500 ny. 415,600 m. 6. oszt. 1500 ny. 551,655 m. 7. oszt. 27,000 ny. és 1 jut. 6,757,150 márkával.

HAZAI TERMÉNY! CSÉPLÉSI IDÉNYRE

ajánlunk *kitünő minőségü*

TÖMÖR (DARABOS) SZENET

három minőségben mozdonyok (Locomobile) fütésére.

GYÁRSZENET, gyári czélokra, minden hazai vasút. állomásra szállitva,

igen jutányos, mérsékelt árak mellett.

Északmagyarországi egyesitett kőszénbánya- és iparvállalat-részvény-társulat

Budapest, V. Erzsébet-tér 10. sz.

(Utánnyomat nem díjaztatik.) 411

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Magyar polgári törvénykezési rendtartás.

(1868 : LIV, 1881 : LIX, 1881 : LX TÖRVÉNYCZIKK.)

Kapcsolatosan

a váltó-, kereskedelmi és kisebb polgári peres ügyekben való eljárással, a birói ügyvitellel, a vonatkozó hazai s részben külföldi jogforrásokkal, különösen pedig a m. kir. Curia fontosabb elvi határozataival.

Irta

Dr. HERCZEGH MIHÁLY.

ELSŐ KÖTET.

MÁSODIK ÁTALAKITOTT KIADÁS.

Ára füzve 2 frt.

TAKARÓ PAPIROS

megrendelhető e lap kiadóhivatalában Budapest, egyetem-utcza 4-ik szám.

CHIOCOCA - LIKŐR

(Liquor chiococae fortificans)

Tudományosan megvizsgáltva, kipróbálva és tekintélyek által ajánlva, mint jelesnek bizonyult, határozottan ártalmatlan

életrendi szer,

különlegesen pedig mint gyors és kellemes

ÉLÉNKITŐ,

ébresztő és erősítő a gyöngült életi

IZOMERŐRE,

az idegek és feszerejők erősítésére: meglepő jótékonyan élteti, élénkíti és fölviditó hatásában. Egyuttal kitünő **egyetemes gyógyital** rossz vagy megzavart emésztésnél, étvágytalansságnál, gyomorhurut, görcs, hányinger, gyomorhév (zaba), hasmenő-, főfájás, sápkór és sárgaság, máj, lép-, vese, és aranyeres bajoknál. Minőzek a chiococa-likőr használata mellett gyorsan és biztosan megszüntetnek s e megszüntetés folytán a leromlottabb és legerőtelljesebb agykor érhető el. Izét tekintve, felülmulja a legfinomabb asztali likőröket. Számtalan elismerő és köszönő irat tekintélyektől, e chiococa likőr jelességéről szives megtekintésvégett rendelkezésre állnak. Egy eredeti üveg, pontos használati utasitással hat nyelven, 3 frt o. é. Posta- és csomagolási díj 20 kr.

Fő szállító raktár: *Weber K.* gyógyszertára Bécs, I., St. Ulrichplatz 4 (hová minden levélbeli megrendelés intézendő).

Flórakatár: Weisz József gyógyt. „a szerecsenhez" I, Tuchlauben.

Budapestes: Török József gyógyszert. király-utcza 12. **Trieszt:** Foraboschi, gyógyszert. al Camello. **Prága:** Fürst József, gyógyszert. **Lemberg:** Bejsar S., gyógyszert.; valamint minden jó nevű belföldi gyógyszertárban. 528

A HÁZI NEVELÉS.

PÉLDÁKBAN ELŐADVA.

Szülők, nevelők s különösen községi népkönyvtárak számára.

IRTA

Zámolyi VARGA MIHÁLY.

I. kötet: A TESTI ÁPOLÁS

Ára füzve 1 frt 50 kr.

Tartalma: Tájékozásul. A gyermek és helyzete. a népek nagy családjában. — Az áldott állapot. — A szülői ház szentcsarnoka. — A számkivetés völgye — A szülő és szülöttje. — A bába. — A koma. — A gyermek nevet kap. — Egy lap a természet nagy könyvéből. — Az anyai emlők. — A szoptató dajka — Az uj szülött mesterséges táplálása. — A szárazdajka. — Az uj szülött ápolása. A sirás. — A lakhely. — Az emberi tett. A test fejlődése. — Hibás testalkat. — A gyermek járni tanul. — A himlőoltás A tisztaság.. — A körmök. — A székürrtés. — Ahaj. — A fogak. — A külérzékek. — A látó érzéke. — A szagló érzéke. — Az izérzék. — A tapintás. — Nekényeztessük a gyermeket. — A test edzése. — Vigyük a gyermeket szabad levegőre. — A fürdés. — A játék. — A tornászat. — A ruházat. — A táplálék — Az ital. — Tej. — Viz. Kávé. — Thea. — Bor — Sör — Pálinka. — Az alvás. — Hálószoba. — Az ágy. — Ágyi ruha. — A nemi tévedés. — A beteg szoba. — A ravatal.

II. kötet: A LÉLEK MŰVELÉSE.

Ára füzve 2 frt 50 kr.

Tartalma: Bevezetés. A házi nevelés szellemi oldala. — I. rész. A lélek magában véve: Az állati és emberi lélek. — A lélek a testtel egyesülve. — II. rész. A lélek élete. — A családi iskola. Első osztály. A gyermek beszélni tanul. Második osztály. A házi tanitás. Harmadik osztály. Olvasás, irás és számolás. — III. rész. A kedély. A kedély mozgalmai. — A csatlakozási érzelem. — A honszeretet. A vallásos nevelés. A szépészeti nevelés. — A munka-szeretet. — A nőnevelés. — IV. rész. Az akarat: Az akarat aberratioi. V. rész. A gyermek nevelése a szülők házán kivül: A népiskola.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem utcza 4-ik szám.)

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre --- 6 " | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre --- 4 " | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre --- 3 " | Külföldi előfizetésekhez a postaleg meghatározott viteldíj is csatolandó.

25-ik szám 1882. BUDAPEST, JUNIUS 18. XXIX. évfolyam.

ARABI PASA.

Pár hónap óta *Egyiptomon* a sor, hogy feszitő érdekü hirekkel lássa el Európát, mely az effelét már annyira megszokta, hogy vagy maga csinál háborut, vagy mint pajkos gyerek az erdei vad darázsokat, fölpiszkálja a fekete, vad világrészek boldog, álmatag népeinek nyugalmát és belekeveri őket valamiféle hajrába, hogy «bomoljanak» már egy kissé ők is, a látványossághoz szokott polgárosult népek mulattatására.

És szinte látszik e mozgalom menetén, hogy sehogy se akarnak belé menni maguk jó szántából ez indolens népek a cselekvésbe. Már hónapok óta hirdetik a sürgönyök, hogy — tessék vigyázni, most mindjárt felhuzódik a függöny és kezdődik az előadás. A hőség lankasztólag hat az idegekre; azon a földön, a hol a rinoczerusok teremnek, a legnagyobb életi kéj a háboritlan testi-lelki nyugodalom.

A forradalom nem mindenütt tör ki oly hirtelen, mint a champagnei hazájában. Hónapokon, sőt éveken át csak füstölög, mint vizenyős fa, mig végre egyet lobban, vagy el is alszik, mint a hogy lájjuk a sör és pálinka birodalmaiban. Igaza lehet a tudománynak, hogy van oki összefüggés az ember jelleme és tápszerei közt.

Mohamedán forradalmat pedig még nem látott a világ, mát tudniillik európai értelemben, mely alulról tör fölfelé, mint a vulkán s meg, sőt néha le is rázza a zsarnok önkény több százados sziklafészkét. Ott a népnek eddigelé nincs története, csak a — palotáknak. A legmerevebb abszolutizmus honában, a hol «az önkény rendszerét az orgyilok mérsékli», a forradalmak is a palotákban játszattak le — mindekkoráig. De már, ugy látszik, másként lesz ott is ezután. Az utczák és tereknek is be kell állani már a történelem czél- és öntudatos szereplői közé. Eddig a mindenható szultánok, kalifák, pasák végezték a gondviselés szerepét, a tömeg nem volt kénytelen gondolkozni; Allah helytartói gondolkodtak helyette. De most már oly rosszul végzik a gondoskodás föladatát, hogy a tömeg nem állhatja tovább. Voltakép az a baj, hogy a szultánok, viczekirályok maguk is a gyaurok hatalmába adták magukat, európai és ázsiai semiták közt harczra kerül a dolog.

Feltünő, hogy a földteke roppant területén az óriás Ázsia és Afrika összes népei maguk közt békében vannak századon át, háborut köztük mindenütt csak az aránylag parányi Európa stenkersége idéz elő. Világos, hogy egy hosszu és szakadatlan háboru előtt állunk a kereszténység és mohamedánság közt, és szintoly világos, hogy ez a harcz az utóbbiak vereségével fog végződni. Az előbbiek ereje az együttességben — szolidaritásban — rejlik, mely őket mindig mint egy nagy egységet állitja szembe a mohamedánság egy-egy töredékével szemben. Ezek emlegetik a próféta szent zászlóját, a szent háborut, segitségre kiabálják egymást, de vagy az eszme vesztette már el egyesitő erejét, vagy nincs nagy emberük a zászló nyeléhez, mert mindig egymagukban maradnak. Mikor az orosz a törököt szorongatta, a többi csak nézte tétlenül; most Egyiptomot akarja «békiteni» Európa, és a konstantinápolyi szultán igaz, hogy ott settenkedik és szeretne protektorkodni, de az egyiptomiak maguk sem igen lelkesednek érte, mert érzik, hogy csőbőrből a vödörbe hágnának. Uj intézményekre volna szükségük, valami európai minta szerinti alkotmányra, mert hogy felelősségtelen, örülten pazar, kéjencz kedivekkel,

ARABI PASA.